

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Katedra finančního účetnictví a auditingu

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Audit SME – specifika a přínosy

Autor diplomové práce: Bc. Jakub Kudýn

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jiří Pelák, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Audit SME – specifika a přínosy“ jsem vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v příloženém seznamu.

V Praze dne 29. května 2019

.....
Jakub Kudýn

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své rodině a přítelkyni, kteří mě v průběhu celého studia podporovaly. Dále bych chtěl poděkovat panu Ing. Jiřímu Pelákovi, Ph.D. za vedení práce. A v neposlední řadě bych chtěl poděkovat firmě Grant Thornton za navrhnutí tématu mé diplomové práce.

Název diplomové práce:

Audit SME – specifika a přínosy

Abstrakt:

Diplomová práce se zaměřuje na audit SME – jeho specifika a přínosy pro auditované společnosti. Hlavní cíl práce je zjistit, jak SME vnímají audit a jaké v něm vidí přínosy. V práci je zdůrazněna důležitost SME pro českou i evropskou ekonomiku. První tři kapitoly se zabývají rešerší literatury. V těchto kapitolách jsou definovány základní pojmy jako je SME, audit či SMP. Ve třetí kapitole je proveden souhrn vybrané světové literatury zabývající se přínosem auditu. V posledních dvou kapitolách jsou analyzována dotazníková šetření, která byla zaslána SME a bankám v České republice. Na vzorku 127 podniků jsme zjistili, že většina firem by audit dobrovolně nepoptávala. Hlavní přínosy auditu pro SME v České republice jsou ujištění o správnosti účetnictví, zvýšení důvěry v rámci podnikatelského prostředí podniku a možnost, jak si snížit úrokovou sazbu u bankovního úvěru.

Klíčová slova:

Audit, SME, SMP, Přínosy auditu

Master's thesis title:

SME Audit – specifics and benefits

Abstract:

The thesis focuses on an audit of SMEs – specifics and benefits for audited companies. The main objective of the thesis is to detect how SMEs perceive audit and what benefits do they see in it. The thesis pinpoints the importance of SMEs for the Czech and European economy. The thesis consists of five chapters. The first three chapters summarise findings of audit benefits from selected world literature. The last two chapters analyse the questionnaires sent to SMEs and banks in the Czech Republic. We observed on a sample of 127 companies that most companies would not voluntarily undergo an audit. The main benefits of an audit for SMEs in the Czech Republic are assurance about the accounting correctness, increased confidence among the company's stakeholders and the possibility to decrease the interest rate on a bank loan.

Key words:

Audit, SMEs, SMPs, Audit benefits

Obsah

ÚVOD	8
1 MALÉ A STŘEDNÍ PODNIKY (SME).....	10
1.1 Základní pojmy	10
1.2 Význam malých a středních podniků	12
1.3 Význam SME v EU	13
1.4 Problémy SME.....	14
1.5 Účetnictví SME	14
1.6 Shrnutí.....	15
2 AUDIT ÚČETNÍCH ZÁVĚREK SME	16
2.1 Definice auditu.....	16
2.2 Malé a střední auditorské a účetní praxe (SMP).....	17
2.3 Uživatelé účetní závěrky a zprávy auditora.....	20
3 DOPOSUD ZPRACOVANÉ PRÁCE NA TÉMA PŘÍNOSY AUDITU	22
3.1 Obecná východiska.....	22
3.2 Přínosy auditu a Velká Británie.....	25
3.3 Přínosy auditu a USA.....	28
3.4 Přínosy auditu a EU	31
3.5 Přínosy auditu a zbytek světa.....	33
3.6 Shrnutí.....	35

4	PŘÍNOSY AUDITU PRO SME V ČESKÉ REPUBLICE	39
4.1	Metodologie dotazníku.....	39
4.2	Sběr dat	40
4.3	Analýza dotazníku.....	41
4.4	Shrnutí.....	63
5	DOTAZNÍK ZASLANÝ BANKÁM	66
5.1	Metodologie dotazníku a sběr dat.....	66
5.2	Analýza dotazníku.....	67
5.3	Shrnutí.....	71
6	ZÁVĚR	72
7	BIBLIOGRAFIE.....	75

Úvod

Malé a střední podniky jsou nesporně motorem a páteří Evropské unie. Zaměstnávají v rámci EU 67, 4 % pracovníků soukromé sféry a jejich činnost vytváří 50 % přidané hodnoty v EU. (Annual Report on European SMEs, 2018) Proto je důležité klást si otázku, do jaké míry je audit pro malé a střední podnikatele přínosný.

Regulátoři po celém světě se shodli, že veřejně obchodované společnosti musí zveřejňovat auditované účetní výkazy. A jen málokdo by dnes rozporoval přínos auditu veřejně obchodovaných společností.

To ale neplatí pro audit malých a středních podniků. Mezi světovými regulátory existuje pramalý konsenzus, od jaké velikosti by měly být firmy vyjmuty z povinnosti statutárního auditu. Jsou i země, např. USA, kde podniky, které nejsou veřejně obchodované nemají povinnost auditu, což znamená, že třeba miliardová společnost Uber nemá povinnost zveřejňovat auditované účetní výkazy. (PKF, 2017) Na druhou stranu v Evropě nemají povinnost auditovaných účetních výkazů jen mikro a některé malé společnosti.¹ Tato nejednotnost k přístupu auditu malých a středních podniků vyvolává otázku, který přístup je lepší a proč.

Tato práce si klade za hlavní cíl provést dotazníkové šetření mezi malými a středními podniky v České republice a prozkoumat jejich vztah k auditu, zda spatřují v auditu pouze zákonnou povinnost nebo i službu, která jím přináší určité přínosy.

Vedlejším cílem této práce je provést rešerši světové literatury a zjistit, do jaké míry a jakým způsobem bylo téma přínosy auditu pro malé a střední podniky ve světě zkoumáno. Následně relevantní vědecké práce zanalyzovat a syntetizovat závěry z těchto prací.

V první kapitole budou představeny a definovány malé a střední podniky (SME), vysvětlen jejich význam v ekonomice a identifikovány jejich hlavní problémy. Ve druhé kapitole bude

¹ Bude upřesněno v další části práce

vymezen audit a popsán jeho hlavní význam. V této kapitole bude také definován pojem malá a střední auditorská praxe.

Ve třetí kapitole se zaměříme na doposud zpracované práce zabývající se přínosem auditu. V této kapitole budou zanalyzovány a shrnuty vědecké články z Evropy, Velké Británie, USA, případně dalších států, které byly na téma přínosu auditu pro SME vypracovány.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na analýzu dotazníku, který bude zaslán SME v České republice. Na základě dotazníku si vytvoříme závěry o přínosech auditu z pohledu SME. V páté kapitole bude zanalyzován dotazník zasláný bankám v České republice, ve kterém budeme zkoumat dopad auditovaných výkazů na přístup k financování.

1 Malé a střední podniky (SME)

Tato práce se bude zabývat dvěma obsáhlými pojmy: Audit a Malé střední podniky. V první kapitole bude definován pojem malých a středních podniků, jejich vymezení v rámci zákonů České republiky a EU. Následně bude na datech ukázán význam těchto společností a jejich podíl na výkonu české a evropské ekonomiky.

1.1 Základní pojmy

Pojem podnik je definován v rámci Nařízení komise č. 800/2008 v příloze č.1 následovně:

„Podnikem se rozumí každý subjekt vykonávající hospodářskou činnost, bez ohledu na jeho právní formu. K těmto subjektům patří zejména osoby samostatně výdělečně činné a rodinné podniky vykonávající řemeslné či jiné činnosti a obchodní společnosti nebo sdružení, která běžně vykonávají hospodářskou činnost.“

Malé a střední podniky jsou dle evropského standardu (doporučení Evropské komise 2003/361/EC) označovány jako small marginal enterprises (SME) nebo častěji small and medium-size enterprises. V České republice je pak pro dané podniky využívána zkratka MSP.

I když česká zkratka pro malé a střední podniky je MSP, v této práci bude využívána zkratka SME.

Pokud chceme definovat pojem malý a střední podnik, můžeme se setkat s řadou způsobů vymezení:

- **Statistické:** v roce 1997 proběhla harmonizace mezi českým statistickým úřadem (ČSÚ) a evropským statistickým úřadem (Eurostat). Podniky se dle této harmonizované kvantitativní metodiky dělí do tří skupin viz (Veber, 2012):
 - Malé – do 20 zaměstnanců
 - Střední – do 100 zaměstnanců
 - Velké – 100 a více zaměstnanců
- **Nařízení komise EU:** komise EU pro rozdělení podniků využívá čtyř kritérií – počet zaměstnanců, roční obrát, bilanční suma roční rozvahy a nezávislost. Podnik je nezávislý, pokud

není vlastněn z více jak 25 % podnikem, který nesplňuje definici malého a středního podnikání.
Vymezení kritérií viz tabulka č.1.

Tabulka č. 1: Dělení podniku podle velikosti dle doporučení Komise 2003/361/EC

<i>Označení podniku</i>	<i>Počet zaměstnanců</i>	<i>Obrat v EUR</i>	<i>Bilanční suma v EUR</i>
<i>Mikro</i>	Do 10	do 2 mil.	do 2 mil
<i>Malý</i>	10–49	do 10 mil.	do 10 mil
<i>Střední</i>	50–249	do 50 mil.	Do 43 mil
<i>Velký</i>	250 a více	50 mil a více	43 mil a více

Zdroj: Vlastní úprava dle Veber, 2012, s. 19

- **Zákon o podpoře malého a středního podnikání**
 - Jedná se o zákon č. 47/2002 Sb. Tento zákon vymezuje SME stejně jako doporučení komise Komise 2003/361/EC viz Tabulka č. 1
- **Zákon o účetnictví:** pro potřeby této práce je nejdůležitější dělení dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Tento zákon pracuje s podobnými kritérii jako nařízení komise EU, ale uzpůsobuje je dle podmínek v České republice. Zákon o účetnictví také nepracuje s pojmem závislosti. Podniky jsou klasifikovány následovně:

Tabulka č. 2: Klasifikace podniků dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

<i>Označení podniku</i>	<i>Počet zaměstnanců</i>	<i>Obrat v Kč</i>	<i>Bilanční Suma v Kč</i>
<i>Mikro</i>	Do 10	do 18 mil.	do 9 mil.
<i>Malý</i>	10–49	do 200 mil.	do 100 mil.
<i>Střední</i>	50–249	do 1000 mil.	Do 500 mil.
<i>Velký</i>	250 a více	Nad 1000 mil.	Nad 500 mil.

Zdroj: Vlastní úprava dle §1b zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

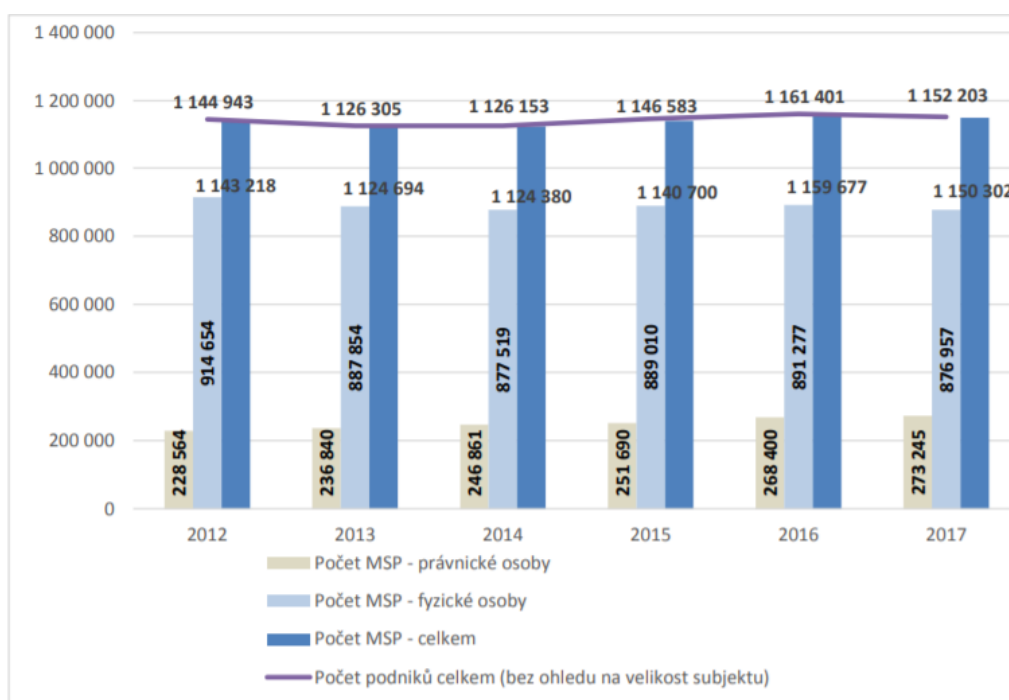
Průsečík mezi všemi definicemi je počet zaměstnanců. Dle něj můžeme soudit, že podniky pod 250 zaměstnanců můžeme brát jako SME a společnosti nad 250 zaměstnanců považujeme za podniky velké. V USA se za SME označují podniky pod 500 zaměstnanců.

1.2 Význam malých a středních podniků

Malé a střední podniky bývají nazývány vícero jmény, například páteří české ekonomiky (Osouch, 2018) nebo za hnací motor české ekonomiky (Zapletalová, 2015). Proč tomu tak je, bude prezentováno na následujících datech.

Jak můžeme vidět na grafu č. 1 vyňatého ze zprávy MPO, v roce 2017 v České republice působilo 1 152 203 podnikatelských subjektů. Malé a střední podniky se na tomto čísle podílely z 99,8 %.

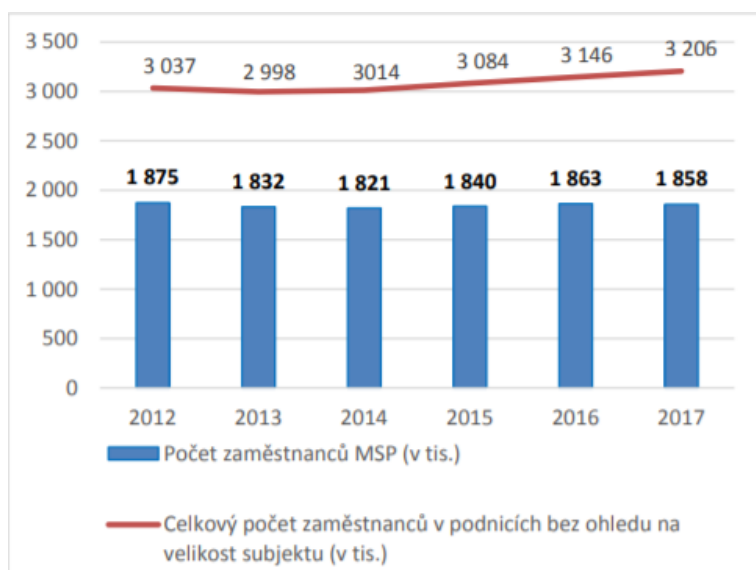
Graf č. 1: Počet malých a středních podniků mezi lety 2012-2017

Zdroj: MPO, 2017, s. 7

Tyto podniky, SME, zaměstnávaly 1 858 000 zaměstnanců, což činí 58 % na celkovém počtu všech zaměstnanců. Zaměstnanost nejvíce potvrzuje fakt, že SME jsou v české ekonomice nezastupitelné. Dle Vebera SME často absorbují uvolněnou pracovní sílu z velkých firem. (Veber, 2012)

Graf č. 2: Počet zaměstnanců v SME

Zdroj: MPO, 2017, s. 9

Další významná fakta ze zprávy MPO: (ZPRÁVA O VÝVOJI MALÉHO A STŘEDNÍHO PODNIKÁNÍ A JEHO PODPOŘE V ROCE 2017, 2017)

- SME vytvořily v roce 2017 výkony v hodnotě 4 792 814 mil. Kč, což je 48 % podíl na celkových výkonech všech společností.
- Investice SME dosáhly výše 421 560 mil. Kč, což představuje 58,4 % na celkových investicích podnikatelské sféry.

1.3 Význam SME v EU

Významu SME si postupně všimla i evropská politika, která se již od roku 2000 snaží o zlepšování podmínek těchto podniků. Dokonce heslo „Mysli především na malé“ (Think small first) se objevilo již v roce 2005 v rámci lisabonské strategie. Tématem SME se také často zabývá Evropská komise i parlament. (Dubský, 2014a)

SME se také významně podílely na zotavení evropské ekonomiky po finanční krizi z roku 2008. Jak můžeme vidět v tabulce č. 3, SME měly 47 % podíl na změně přidané hodnoty od roku 2008 a zaměstnanosti více jak 52 %. Dále se SME podílely na růstu HDP v EU v průměru 30 %. (Annual Report on European SMEs, 2018)

Tabulka č. 3: Podíl SME na změnách v přidané hodnotě a zaměstnanosti od roku 2008 do roku 2017 v EU

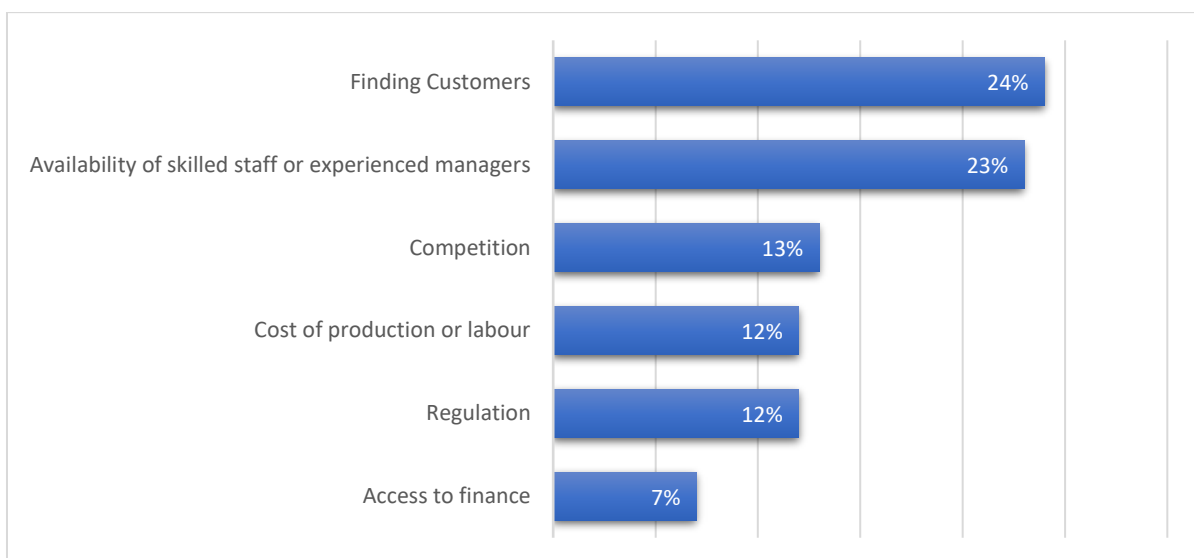
Contribution to increase in EU-28	All SMEs	Micro SMEs	Small SMEs	Medium-sized SMEs
Value Added	47 %	14 %	14 %	19 %
Employment	52 %	27 %	14 %	11 %

Zdroj: Vlastní zpracování. *Annual report on European SMEs, 2017/2018*, s. 40

1.4 Problémy SME

Report o SME zpracovaný společností PwC v sobě obsahoval i dotazník položený zakladatelům těchto společností. Jedna z otázek zněla, jaké nejpálčivější problémy pocítují v roce 2017. Výsledek můžeme vidět na grafu č. 3. V této práci se budeme zabývat dvěma z těchto sedmi problémů. Budeme se zabývat regulací, jelikož audit patří mezi regulační požadavky a přístupem k financování, protože existuje možnost, že audit přístup k financování ulehčuje.

Graf č. 3: Nejnaléhavější problémy malých a středních podniků EU-28 v roce 2017 (četnost)

Zdroj: Vlastní zpracování dle *Annual report on European SMEs, 2017*, s. 29

1.5 Účetnictví SME

Audit ověřuje výkaznictví firem, proto je důležité zmínit, jaké zákony a vyhlášky účetnictví firem, a především SME, upravují. Pravidla pro vedení účetnictví jsou stejná pro všechny účetní jednotky nezávisle na jejich velikosti. Proto se SME musí řídit stejnými účetními pravidly jako velké jednotky – zákonem o účetnictví (zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví), prováděcími

vyhláškami (vyhlášky č. 500 až 504/2002 Sb. a vyhláška č. 410/2009 Sb.) a českými účetními standardy.

Rozdíl nastává při sestavování účetní závěrky. Malé a mikro jednotky nemusí sestavovat dle zákona o účetnictví:

- Přehled o peněžních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu,
- SME nemusí vykazovat nefinanční informace.

V rámci IASB v roce 2001 vznikl projekt, který si dal za cíl vytvoření standardu pro výkaznictví SME. Samotný standard byl zveřejněn a uveden do praxe v roce 2009 a byl modifikován v roce 2015. Cílem standardu je poskytnout souhrnný a zjednodušený soubor účetních principů pro SME, který zlepší srovnatelnost a kvalitu finančních informací. Standard vychází z plných IFRS, obsahuje ale některá zjednodušení, neřeší oblasti, které nejsou pro SME relevantní a výrazně zjednodušuje požadavky pro zveřejňování údajů. Zajímavé také je, že standard vymezuje SME kvalitativně, a ne kvantitativně jako Směrnice EU či český Zákon o účetnictví. (Hýblová, 2017)

1.6 Shrnutí

Tato kapitola slouží jako teoretická základna při dalším zkoumání malých a středních podniků. Byl zde především kladen důraz na poukázání důležitosti malých a středních podniků. Tyto podniky se z větší poloviny podílejí na celkové zaměstnanosti ekonomik, tvorby přidané hodnoty či velikosti investic. Na druhou stranu se tyto podniky potýkají s problémy jako je rozsáhlá regulace a přístup k financování. Na tyto problémy bude navázáno v dalších kapitolách.

2 Audit účetních závěrek SME

V této kapitole budou definovány základní pojmy týkající se auditu, auditu SME a malých a středních auditorských praxí. V závěru budou identifikováni nejčastější uživatelé účetní závěrky a auditorských zpráv.

2.1 Definice auditu

V nejobecnější rovině Müllerová definuje audit následovně: „Auditing je vědecká disciplína, jejímž předmětem je pozorování a poznávání určitých skutečností, shromažďování relevantních údajů, jejich vyhodnocení, vypracování závěrů a jejich následné sdělení zainteresovaným zájemcům.“ (Müllerová, 2013)

Toto pojetí auditu je značně široké a platí pro vícero druhů jako je:

- Finanční externí audit
- Finanční interní audit
- Forenzní audit
- Ekologický audit
- Energetický audit
- Audit kvality
- Personální audit
- Procesní audit
- A mnoho dalších...

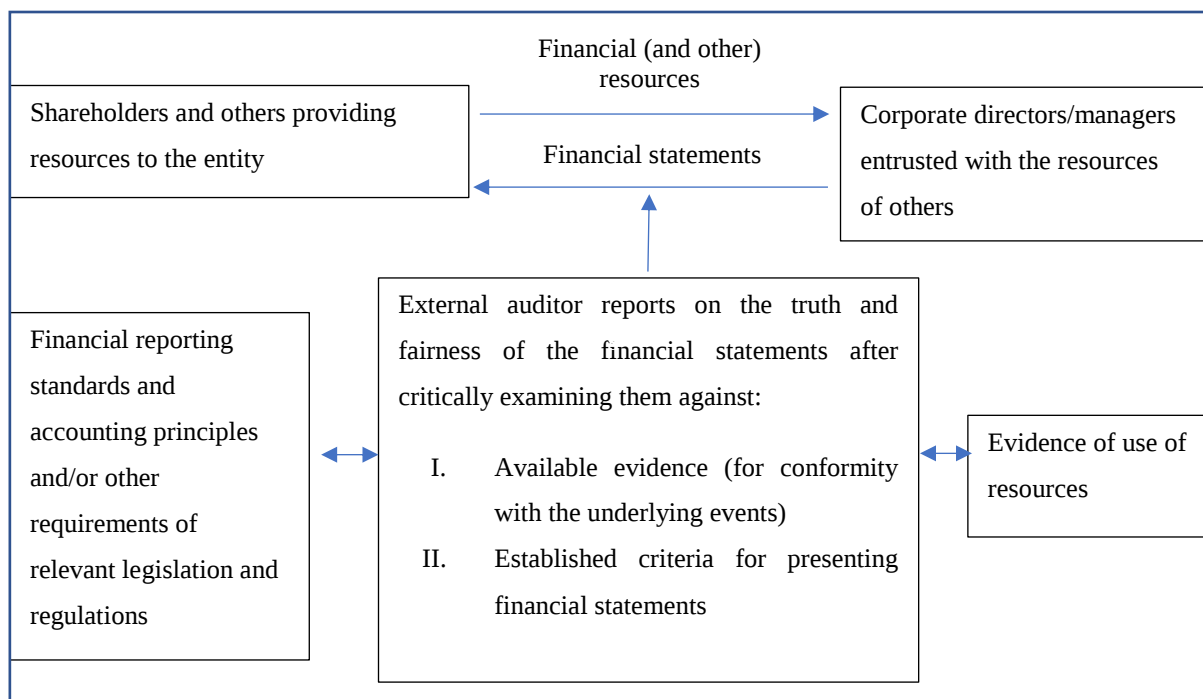
Tato práce se bude zabývat auditem finančních výkazů – tedy finančním externím auditem.

Komora auditorů české republiky (KAČR), která zastupuje a kontroluje auditory v ČR, chápe poslání auditu účetní závěrky jako vyjádření názoru nezávislého, kvalifikovaného odborníka na věrohodnost účetní závěrky sestavené a zveřejněné vedením účetní jednotky. (Komora auditorů České republiky, 2019)

Schránil definuje cíl finančního auditu jako posílení **důvěry** pro předpokládané uživatele účetní závěrky. (Schránil, 2010) Důvěra je zde velmi důležité slovo. Externí finanční audit můžeme chápat jako obchod s důvěrou. Jedna strana platí druhé straně za ujištění (zvýšení důvěry), že finanční výkazy neobsahují materiální nesprávnost. Jak můžeme vidět na obrázku č. 1, na jedné

straně jsou investoři, kteří poskytují finanční a další zdroje společnosti. Tato společnost pak investorům zpětně reportuje finanční výsledky a zhodnocení jejich finanční situace. Bez auditu by zde musela vládnout naprostá důvěra, jelikož pro managery, kteří reportují investorům, vyvstává střet zájmů pro manipulaci s čísly. Proto zde do procesu vstupuje audit, který prodává svoji službu „ujištění“, že reportovaná čísla (finanční výkazy) investorům nejsou materiálně zkreslena. (Porter, 2014)

Obrázek č. 1: Hlavní rysy finančního auditu

Zdroj: Vlastní zpracování dle Porter, Principles of external auditing, 2014

Toto pojetí financování platí především v anglosaských zemích, kdy investoři kapitál poskytují nejčastěji přes finanční trhy. Pro evropské země je typičtější bankovní financování, ale princip zůstává stejný, banky chtějí mít jistotu, že reportingová čísla, finanční výkazy nejsou materiálně zkresleny a mohou se na ně spolehnout při vyhodnocování finanční situace podniku.

2.2 Malé a střední auditorské a účetní praxe (SMP)

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, SME můžeme nazvat motorem ekonomiky. Proto je důležité zmínit SMP, které audit SME nejčastěji poskytují. SMP nemají ustálenou definici, ale výbor Mezinárodní federace účetních (IFAC) je definuje následovně (Dubský, 2014b):

- Jejich klienty jsou většinou SME

- Využívají externí pracovní sílu, aby doplnily svoje omezené zdroje
- Zaměstnávají omezený počet odborného personálu

Mezi SME a SMP existují dlouhodobé vztahy, kdy součástí poskytovaných služeb nebývá jen audit, ale i další poradenská činnost, čímž SMP pomáhají SME k dobrému finančnímu zdraví a prosperitě. Mezi tyto služby můžeme zařadit compliance, které pomáhá SME zvládnutí regulatorních požadavků, strategické plánování, finanční řízení či pomoc při získávání financování. (Dubský, 2014b)

I tak jsou pro SMP nejdůležitější auditorské služby. K poskytování kvalitních auditních služeb je třeba znát nebo vědět, kde najít všechny požadavky, které na ně kladou Mezinárodní auditorské standardy. Je důležité zmínit, že auditor musí provádět audit dle Mezinárodních standardů nezávisle na velikosti klienta. Na druhou stranu v aplikační části Mezinárodních auditorských standardů (ISA) se objevují části, které pomáhají s aplikací standardů u SME. Tyto části bývají nazvané jako „Zvláštní úprava pro menší společnosti“ či „Zvláštní úprava pro menší účetní jednotky“. Můžeme zde postupně najít 56 odstavců, které SMP navádějí, jak se při auditu SMP zachovat. Je zajímavé, že i přes tyto vysvětlující části, ISA pojem malých podniků nedefinují. (Smělý, 2014)

U SMP jsou i upravené požadavky na řízení kvality auditních zakázek. ISQC obsahuje 8 odstavců, které se zabývají touto problematikou. Standardy kvality definují požadavky, které nejsou relevantní pro SMP, dále snižují požadavky na formální dokumentaci zásad, jako jsou například poznámky psané rukou, kontrolní seznamy a formuláře nebo méně formální metody při hodnocení zaměstnanců. Dále je zde uvedena důležitá oblast, která popisuje, jak má SMP postupovat, když nemá dostatečné množství zaměstnanců a partner se věnuje činnostem, které by měly zůstat oddělené. (Smělý, 2014)

Nejvíce odstavců specifikující výjimky u auditu SME, obsahuje standard 315, který se zabývá identifikací a vyhodnocením rizik významné nesprávnosti na základě znalosti účetní jednotky a jejího prostředí. Mezi tyto specifika například patří:

- Můžeme zjistit, že účetní jednotka neměří ani neposuzuje svoji výkonnost. V takovém případě může existovat zvýšené riziko nesprávnosti, která nebude odhaleno.
- Pokud je osoba ředitele společnosti a vlastník jedna a ta samá osoba, vnitřní kontrolní systém nemusí být příliš propracovaný. Auditor by tuto skutečnost měl vzít v potaz při identifikaci rizik významné nesprávnosti.

- Specifikum opět týkající se propojení osoby vlastníka a manažera. Toto propojení může snížit riziko z nedostatečného rozdělení pravomocí.
- Malé účetní jednotky pravděpodobně nebudou mít zavedený proces vyhodnocení rizik. Přesto je nutné dotazováním zjistit, jak podnik rizika identifikuje a ošetřuje.
- Některé kontroly nemusí být relevantní, pokud jsou prováděny ředitelem, který je zároveň majitel. Pokud si například vedení ponechá odpovědnost za schvalování prodejů na úvěr nebo významných nákupů, představuje tento přístup účinnou kontrolu zůstatků účtů a transakcí, která omezí nebo zcela odstraní potřebu podrobnější kontrolní činnosti v této oblasti.
- Kontrolní činnosti relevantní pro audit menší účetní jednotky se pravděpodobně budou týkat hlavních transakčních cyklů, jako jsou výnosy, nákupy a osobní náklady.

Shrnutí výše bylo čerpáno z časopisu Auditor. (Smělý, 2014)

Je zde i zmíněna připomínka při stanovení materiality. Pokud je zisk před zdaněním dlouhodobě zanedbatelný, jelikož vlastník je zároveň ředitel a vyplácí si takto odměny, je vhodné použít jako kritérium zisk před zdaněním a odměnami.

Při vyhodnocení rizika zakázky, si musí auditor položit několik otázek, při jejich stanovení může čerpat z etického kodexu:

- Je ohrožena moje nezávislost?
- Jsem na zakázku odborně připraven?
- Jak moc vysoké riziko plyne z dané zakázky? Může nám zakázka uškodit?

Při sestavování smlouvy o auditu účetní závěrky je nejlepší dle Stirského čerpat z §1746 Občanského zákoníku, který říká, že strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena. (Stirský, 2014)

Dále je důležité, aby si auditor zachoval profesionální skepsi a nenechal se odradit při dotazech na určité nestandardní položky, které by mohly znamenat potencionální podvod. I v malém podniku podvody nelze vyloučit, a to především ty, které ISA 240 nazývá podvodným výkaznictvím. (Stirský, 2014)

Co se týče inventury zásob, i té se musí auditor u SME zúčastnit, pokud výše zásob přesáhne hranici významnosti dle ISA 501.4. Dále je důležité, že při zkoumání potencionálních soudních sporů a žalob nám nestačí jen ujištění vedení podniku. Nebo spíše nás toto prohlášení nezbavuje odpovědnosti provést dodatečné testy. Pokud se zamýšlíme, zda zaslat bankovní konfirmace,

musíme brát v potaz, že tyto confirmace neobsahují jen zůstatky na účtech, ale i další potenciaální informace o zárukách, garancích či zastaveném majetku ve prospěch banky. U malých společností se nevyhneme ani analytickým testům věcné správnosti, protože získat dostatečné informace o tržbách a některých nákladech, nebude možné získat jen z procházení faktur. Také nesmíme zapomenout na ověření účetních dohadů a ověření investic s rozhodujícím vlivem. (Stírký, 2014)

2.3 Uživatelé účetní závěrky a zprávy auditora

Tématem této práce jsou přínosy auditu pro SME, proto je důležité identifikovat uživatele účetní závěrky a zprávy auditora, kteří jsou ochotni poskytnout benefit společnosti v případě ověření účetní závěrky auditorem.

Mezi typické uživatele účetních závěrek můžeme zahrnout:

- Vlastníky
- Potenciaální investory
- Management společnosti
- Banky
- Obchodní partnery – dodavatelé a odběratelé
- Zaměstnance
- Investory
- Finanční úřad
- Konkurenci
- Orgány dohledu

Z těchto typických uživatelů účetních závěrek musíme vybrat ty uživatele, kteří se jeví jako nejrelevantnější uživatelé, a navíc jako uživatelé, kteří jsou ochotni poskytnout benefit za ověření účetní závěrky auditorem.

K tomu můžeme využít mezinárodní studii Minnis a kol. publikovanou v roce 2017. Ti rozeslali dotazník do 34 zemí a vytvořili vzorek 2032 soukromých firem. Další dotazník rozeslali regulátorům do 33 zemí. Jedna z otázek, která byla položena respondentům, se jich dotazovala, kdo pravděpodobně si stáhne a zhlédne jejich účetní závěrky. 70 % ze všech respondentů odpovědělo, že jejich výkazy určitě využijí úvěrové instituce. 84 % z dotázaných regulátorů očekává, že úvěrové instituce budou využívat účetní závěrky. Další 58,4 %

respondentů si myslí, že jejich výkazy si stáhne a ověří daňový úřad, z regulátorů si to myslí 84 %. 50 % z dotázaných firem si myslí, že to udělají i jejich dodavatelé. Od dodavatelů to očekává 72 % regulátorů. 42,6 % podniků to očekává od potencionálních investorů. Od potenciálních investorů to očekává 84 % regulátorů. (Minnis, 2017)

Dále se dotazovali firem, zda někdy využily cizích účetních závěrek. 47,8 % zvolilo odpověď ano u konkurentů, 45,7 % využilo závěrky zákazníků a 36 % si stáhlo účetní závěrku dodavatelů.

Mezi významné uživatele účetních závěrek soukromých firem můžeme zařadit úvěrové instituce, dodavatele a odběratele, potencionální investory, daňový úřad či jiného lokálního regulátora.

3 Doposud zpracované práce na téma přínosy auditu

Tato část bude zaměřena na analýzu vědeckých prací z celého světa, které se zabývaly z různých pohledů přínosem auditu. Pohledů může být vícero, dle prozkoumaných vědeckých knihoven, ale všechny směřují ke stejnému cíli.² Jeden z pohledů je přímo založen na konkrétních přínosech auditu, další pohled se může zabývat dobrovolnou poptávkou po auditu, jiná perspektiva můžeme zkoumat hodnotu či přidanou hodnotu auditu.

V následujících podkapitolách se budeme zabývat vědeckými studiemi, které byly zpracovány v různých zemích, jelikož toto téma v České republice není předmětem mnoha zkoumání. U každé země bude popsán vývoj regulace povinnosti auditovaných výkazů a následně budou zanalyzovány vědecké články na téma přínosu auditu z dané krajiny. Konec kapitoly bude zaměřen na syntézu získaných poznatků, porovnání studií a vyvození možností zkoumání pro praktickou část.

Tato práce se zabývá přínosem auditu pro SME, jelikož ale vědecká literatura na toto téma není natolik rozsáhlá a také regulace a povinnosti auditu se mezi jednotlivými státy liší, budou využity i vědecké práce, které se zabývaly přínosem auditu pro soukromé společnosti bez ohledu na velikost. V této kapitole zde nebude brán v potaz audit veřejně obchodovaných společností.

Soukromá společnost je zde chápána, jako podnik, jehož cenné papíry nejsou obchodovány na finančních trzích.

3.1 Obecná východiska

Důvody pro audit soukromých firem se mohou jevit méně jasné oproti veřejně obchodovaným společnostem, jelikož existuje významný rozdíl mezi soukromými a veřejně obchodovanými podniky, protože každá z těchto společností existuje úplně v jiném prostředí. Jako hlavní důvody pro audit veřejně obchodovaných společností bývají uvedeny střet zájmu u manažerů a

² Např. JSTOR, Taylor&Francis, Wiley Online Library

informační asymetrie mezi agenty a principály. (Niemi, 2012) Na rozdíl od akcionářů veřejně obchodovaných společností, u SME bývají vazby mezi vlastníky a manažery daleko těsnější, a mohou si tak dodatečné údaje a informace o společnosti vyžádat napřímo. (Dedman, 2013a)

S podobnými tvrzeními přicházejí i Petersen a kol., kteří také vidí jako hlavní faktor poptávky po auditu u veřejně obchodovaných společností rozdělení vlastnictví a kontroly, někdy taky nazývaný agenturní konflikt (agency conflict). Následně také vysvětlují, že soukromě držené společnosti se významně odlišují od veřejně obchodovaných v řadě věcí. V soukromých společnostech bývá daleko menší vzdálenost mezi manažery a vlastníky, jelikož soukromé společnosti mívají koncentrovanější vlastnictví než veřejně obchodované společnosti. Další roli u soukromých firem mohou hrát rodinné vazby mezi vlastníky, manažery a dalšími zaměstnanci. Hlavní poskytovatelé kapitálu tak mohou mít u soukromých společností přímý přístup k informacím. (Petersen, 1994) Proto soukromým společnostem vzniká větší střet zájmů s jinými zúčastněnými stranami (stakeholders), jako jsou například úvěrové instituce či vládní organizace jako je finanční úřad. (Dedman, 2013c)

Střet zájmů v soukromých společnostech dále rozvádí Abdel-Khalik. U soukromých společností nevzniká riziko morálního hazardu pramenící z rozdělení vlastnictví a kontroly. Na druhou stranu tyto společnosti podstupují riziko morálního hazardu z interního pohledu – jako je například počet levelů managementu a z toho pramenící větší komplexita společnosti. Složitost organizace může poskytovat pro některé zaměstnance příležitost pro nadužívání firemních zdrojů až k podvodům. (Abdel-Khalik, 1993)

Z toho je zřejmé, že potřeby uživatelů finančních závěrek, se mohou mezi SME a veřejně obchodovanými společnostmi značně lišit. Proto mít stejný audit pro všechny společnosti nemusí být ideální řešení. Ve zprávě FEE za rok 2016 je toto téma diskutováno. Je zde zmíněno, že většina investorů do veřejně obchodovaných společností věří, že audit by měl poskytovat ujištění nejen ohledně finančních výkazů, ale i ohledně KPIs. Dále by se audit měl podílet na zveřejňování informací o rizicích, které auditovaná společnost podstupuje. Z tohoto pohledu je jasné, že takové ujištění u SME, kdy vlastník často bývá vrcholový manažer, nebudou potřeba, jelikož vlastníci si budou vědomi, která rizika podstupují. (FEE, 2016)

FEE dále ve své zprávě tvrdí, že statutární audit nemusí být nejideálnější řešení pro SME. Mohly by to být i jiné alternativní služby, které by účetní profese mohla SME nabídnout a poskytovat. Jedna z takových služeb by mohla být účetní prověrka. (FEE, 2016)

V jednom z článků na stránkách IFAC, si ředitel Evropské federace účetních a auditorů pro SME pokládá otázku, zda uvolňování regulace u SME, tedy zvyšování hranice pro povinnost auditu, nepovede ke zhoršení kvality finančního reportingu. (Thompson, 2014)

Vanstraelen a kol. na druhou stranu upozorňují, že povinný audit není garance kvalitně provedeného auditu. Pokud je to pro firmu povinnost, může poptávat audit s co nejnižší kvalitou a cenou, jen aby splnil požadavek regulátora. (Vanstraelen, 2017) To může vést k tomu, že povinný audit nemusí být vhodný nástroj pro zvýšení kredibility výkaznictví.

Přístup k regulaci auditu, v tomto kontextu povinnosti auditovaných účetních závěrek, se liší mezi státy. Jeden rys ale zůstává stejný, regulátoři u veřejně obchodovaných společností vyžadují auditované výkazy. Požadavky na soukromé firmy a SME už ale konzistentní nejsou.

Prostor pro výzkum přínosu auditu poskytuje fakt, že zákonné požadavky na audit a velikost účetních jednotek, které musí mít auditované výkazy, se liší napříč různými zeměmi. Nejen, že se zákonné požadavky liší napříč různými zeměmi, ale i v rámci jednotlivých zemích se měnily režimy, které určovaly hranice pro povinnost auditovaných výkazů. (Lennox, 2011) Tyto změny přímo poskytují prostor pro přirozený experiment, tedy experiment z běžného prostředí, který je pro ekonomy málokdy dosažitelný. Pravděpodobně nejvhodnější prostředí pro výzkum dobrovolné poptávky po auditu a jejích determinantech se jeví změna v legislativě, kdy povinný audit je zrušen a SME se mohou sami rozhodnout, zda budou auditní služby poptávat.

Porter a kol. ve své knize zmiňují 4 obecné faktory, proč by je potřeba mít auditované výkazy (Porter, 2014):

- Střet zájmů
- Možnosti chyb v účetních závěrkách
- Vzdálenost – ve smyslu kontaktu a vyžádání si potřebných dokumentů
- Komplikovanost výkaznictví

A dále poukazují na výhody, které v auditu spatřují (Porter, 2014):

- Audit slouží jako preventivní kontrola – zaměstnanci, v tomto případě účetní, budou dávat větší zřetel při účtování a při dalších úkonech vedoucích k sestavení účetní závěrky, pokud vědí, že budou externě kontrolovány. Toto by částečně mělo předcházet chybám a podvodům.
- Zaměstnanci, kteří jsou součástí procesu sestavování závěrky, se mohou dopustit chyb či podvodů. Auditor může na tyto problémy narazit a nahlásit je managementu.

- Pokud auditor narazí na materiální chyby, případně podvody či manipulace a nahlásí je managementu a management se rozhodne nejednat na základě auditorových požadavků, auditor může vydat modifikovaný, záporný či odmítnout výrok a tím nepřímo informovat majitele a investory o nesrovnatelnostech v účetnictví podniku.
- V průběhu auditu se auditor setkává s každodenními operacemi a procesy společnosti. Díky tomu může sloužit jako externí poradce, který může identifikovat slabá místa vnitřního kontrolního systému a navrhnout řešení.
- Hladké fungování finančního systému – individuální investoři se nebojí přicházet na finanční trh – což umožňuje rychlejší růst firem, tím pádem nižší nezaměstnanost.

Toto jsou přínosy identifikované v knize zabývající se auditem. V další podkapitole se již zaměříme na studie z celého světa.

3.2 Přínosy auditu a Velká Británie

V Británii se uskutečnilo několik zajímavých změn týkajících se povinnosti auditu. Od roku 1967 až do roku 1994 byly všechny soukromé společnosti povinny mít ověřené účetní závěrky auditorem. V roce 1994, kdy Velká Británie přijala 4. direktivu dle EU, došlo ke změně, kdy byly vyňaty z povinnosti auditu malé společnosti, které měly tržby menší než 90 000 liber. Jako důvod změny se uvádí až přílišná finanční zátěž malých firem oproti přínosům, které audit těchto malých firem přinášel. Odhadovaná úspora za auditní poplatky byla 94 mil. £. (Collis, 2004) Následně se tato hranice několikrát upravila, kdy největší změna nastala v roce 2004. Vyjmuty mohly být společnosti, které dosáhly dvě ze tří následujících kritérií: Tržby nižší než 5,6m.£, Aktiva menší než 2,8m.£ a méně než 50 zaměstnanců. Tedy trend v Británii směřoval ke snižování počtu firem s povinností statutárního auditu. (Dedman, 2013b)

Organizace ACCA se k tomu kroku postavila negativně. Zdůraznila, že je příliš jednoduché se soustředit pouze na ušetřené auditní poplatky, ale že nikdo nebral v potaz, jak to může poškodit důvěru v tyto společnosti. (Quick, 2006) Je zajímavé, že dopady těchto změn se zkoumaly až po jejich zavedení a nikoliv před.

Změny regulace ve Velké Británii v roce 1999 využili Collis a kol., kteří v roce 2004 publikovali studii na základě dotazníkového šetření, kdy se firem ptali, zda i po zrušení povinnosti mít auditované výkazy, budou audit poptávat dobrovolně. 63 % respondentů prohlásilo, že budou audit poptávat i nadále. Byla to reakce na zvýšení hranice v roce 1999. Na

základě tohoto výzkumu můžeme tvrdit, že většina SME v roce 1999 ve Velké Británii považovala přínosy auditu větší než jeho náklady. Jako hlavní determinanty poptávky zde byly určeny výše dluhu, vlastnická struktura, blízkost managementu a vlastníků, velikost firmy a také dosažené vzdělání ředitele firmy. Velikost firmy je sice jeden z determinantů, ale daleko větší váhu má to, jak ředitel společnosti audit vnímá. (Collis, 2004)

Další vědeckou práci týkající se auditu SME Collis sepsala v roce 2012. Zde na vzorku 592 malých a mikro (z toho 419 mikro) společnostech zkoumala dopad přijetí maximální hranice pro povinný audit dle evropské regulace v roce 2004. Hlavní otázkou její práce bylo, zda společnosti vyjmuté z povinnosti v roce 2004 budou poptávat audit dobrovolně. Z 592 společností jich 39 % odpovědělo, že ano. Odpověď ano rostla s velikostí společností. SME budou také pravděpodobněji poptávat audit, pokud jim je auditor schopen poskytnout užitečné informace, takže se poptávka odvíjí i od nabídky neauditních služeb. Další významnou roli hraje struktura řízení firmy. Firmy budou pravděpodobněji poptávat audit, pokud CEO a manažer nejsou jedna a ta samá osoba. Dále velký vliv hrají banky. Pokud má SME úvěr, je velká šance, že firma bude audit poptávat. Další „stakeholders“ nemají větší vliv. To platí i pro rodinné firmy, kde pravděpodobnost auditované závěrky klesá. Collis připojuje i další postřeh, že pro společnosti, které jsou větší než mikro společnosti, jsou hlavní determinanty dobrovolné poptávky po auditu: náklady na audit a vztah manažera a vlastníka. Pro mikro společnosti se důvody pro dobrovolný audit daleko více různí. (Collis, 2012)

Změny v režimu povinnosti auditu v roce 2004 využili pro svůj výzkum Lennox a kol. První část jejich studie byla zaměřena na teorii, zda firmy, které po roce 2004 přestaly poptávat audit, před rokem 2004 poptávaly audit nízké kvality a ceny. Druhá část jejich práce se zaměřila na vliv dobrovolného auditu na rating společnosti. Lennox a kol. zjistili, že firmy, které se rozhodly pro dobrovolný audit po roce 2004, zaznamenaly zlepšení v jejich ratingu. Na druhou stranu společnosti, které se rozhodly nepokračovat v auditu, zaznamenaly pokles v ratingu. (Lennox, 2011) Z poklesu ratingu můžeme odvodit zvýšené náklady při dluhovém financování.

Dedman a kol. vydali v roce 2012 studii zabývající se vyjmutím některých společností z povinnosti auditu v roce 2004. Studie zkoumá dopad této změny na rating společností, které se rozhodly nepoptávat audit dobrovolně. Jejich vzorek obsahoval 4 873 SME. 28 % společností se rozhodlo v auditu nepokračovat. Dedman a kol. tvrdí, že firmy, které se rozhodly pro dobrovolný audit, mají vyšší ratingy než neauditované společnosti, i když auditované

společnosti v jejich vzorku jsou méně profitabilní. (Dedman, 2012) Výsledky jejich studie korespondují s výsledky Lennox a kol. z roku 2011.

Výzkum Dedman a kol. šel ještě dále a zkoumal dopady změny povinnosti auditu na styl vedení účetnictví, a tedy potencionální zhoršení ve finančním reportingu společností. Ve svém výzkumu přicházejí s tvrzením, že firmy, které nepokračovaly v dobrovolném auditu, měly méně konzervativně vedené účetnictví. Konzervatismus zde modelují jako meziroční změny zisku po zdanění a změny v účetních dohadech a rezervách. (Dedman, 2012)

V roce 2013 Dedman a kol přicházejí s novou studií, která se zaměřuje na dobrovolnou poptávku po auditu. Studie opět využila regulatorní změny z roku 2004. Tentokrát ale byl rozšířen vzorek na 6 274 SME, které se rozhodly pokračovat v dobrovolném auditu i po roce 2004. Hlavní faktory, které hrály roli v pokračování v dobrovolném auditu, byly následující (Dedman, 2013c):

- Velikost firem – čím byla společnost větší, tím pravděpodobněji se rozhodla v dobrovolném auditu pokračovat
- Čím byla společnost komplexnější, tím pravděpodobněji v auditu pokračovala
- Zadluženost firmy – velká finanční páka znamenala pravděpodobněji pokračování v auditu
- Složitější vlastnickou strukturu
- Firmy, které mají rizikové položky na rozvaze – obchodní pohledávky, zásoby či peníze
- Pokud plánovaly navýšení kapitálu
- Plánovaly využití neauditních služeb

Dedman a kol. dále zkoumali, zda firmy poptávaly audit i v následujících letech. Zde objevil klesající trend. V roce 2004, z firem, které byly vyjmuty z mandatorního režimu auditu, poptávalo audit dobrovolně 71 %. V roce 2005 to bylo 60 %. V roce 2006 to bylo jen 52 %. Což v konečném důsledku poukazuje na trend opuštění služeb dobrovolného auditu. (Dedman, 2013d)

Trend snižování počtu firem, které poptávají audit dobrovolně ve Velké Británii potvrzuje i studie Liu a kol. publikovaná v roce 2018, která se zabývala především kvalitou finančního reportingu. Jeden z bodů výzkumu se zabíral i auditem. Z jejich studie plyne, že zatímco ve vzorku v roce 2006 poptávalo audit 50,6 % firem, v roce 2013 to bylo jen 9,5 %. U mikro

společností je tento trend podobný, v roce 2006 audit dobrovolně poptávalo 47,3 % mikro firem, v roce 2013 to bylo jen 4,5 %. (Liu, 2018)

Kausar a spol, kteří využili změny v regulaci v roce 2004, dospěli k závěrům, že firmy, které pokračovaly v dobrovolném auditu, výrazně zvýšily svůj podíl dluhu na financování společnosti (nárůst zadlužení o 4 až 7 %), zvýšily svoje investice o 7 až 12 %, měly nižší náklady kapitálu o 4-9 % a vyšší provozní výsledek o 6-12 %. Kausar a spol tvrdí, že jejich studie nejen dokazuje přínosy auditu pro firmy pokračující dobrovolně v auditu, ale že i samotná informace obsažená v rozhodnutí dobrovolně audit poptávat poskytuje benefit. (Kausar, 2016)

Studie Clatworthy a spol. ukázala, že výkazy soukromých firem, které si nechají auditovat výkazy dobrovolně, obsahují pravděpodobně méně účetních chyb než u těch neauditovaných. (Clatworthy, 2013) Účetní chyby snižují důvěryhodnost firmy jak před vlastníky, tak před bankami a dalšími zúčastněnými stranami, proto je předchozí zjištění velmi důležité.

V roce 2000 byla publikována studie Beattie a spol., kteří zkoumali vztah mezi auditorem a klientem. Hlavní zjištění: auditní proces je efektivnější, pokud každá zúčastněná strana rozumí své roli. Firmy u auditorů kladou důraz na poskytování neauditních služeb. Beattie a spol. tvrdí, že pokud auditor neposkytl dostatečnou a přesnou radu podniku, byl nahrazen. (Beattie, 2000) Mezi neauditní služby můžeme řadit pomoc manažerům při uplatňování účetních principů, ověření a nastavení interních kontrol a obecné rady související s činností auditované firmy.

3.3 Přínosy auditu a USA

V USA většina soukromých firem, s výjimkou finančních institucí, nemá povinnost auditu účetních výkazů. (PKF, 2017) Na rozdíl od Evropy, kdy většina soukromých společností musí respektovat povinnost auditovaných účetních výkazů.

Abdel-khalik v roce 1993 byl jeden z prvních, který se snažil vyzkoumat, proč soukromé společnosti poptávají audit dobrovolně. Jak již bylo zmíněno, v USA soukromé společnosti nemají povinnost auditovaných výkazů. Jedna z jeho hypotéz tvrdila, že dobrovolná poptávka po auditu pramení z důvodu rostoucí složitosti společností a auditem si manažéri kompenzují ztrátu kontroly. V jeho vzorku 134 společností, jich 77 % mělo auditované výkazy. Výsledky studie potvrzují jeho původní hypotézu. Auditované výkazy měly společnosti, kde byl delší

řetězec řízení a větší komplexita organizace. Majitel si tak nechal audit provádět z důvodu rizika ztráty kontroly. Jako druhý důvod byl v práci uveden vztah s úvěrovými institucemi, které auditované výkazy vyžadovaly. (Abdel-Khalik, 1993) Jednu ze slabin tohoto výzkumu můžeme vidět ve velikosti vzorku.

V roce 2009 Allee a kol. publikovali studii zabývající se především finančním reportingem, kdy SME v USA nemusí vést účetnictví. Dále se snažili zjistit za jakých okolností zapojí podnik externího účetního poradce – ve smyslu auditora nebo účetního poradce. Alle na základě dotazníkového šetření obsahující vzorek 4 004 firem dospěl k následujícím závěrům: SME budou poptávat profesionální účetní služby, čím budou starší a komplexnější. Dalším důležitým bodem je počet zaměstnanců. Čím větší počet zaměstnanců firma má, tím pravděpodobněji bude poptávat externí profesionální účetní služby. Velká přidaná hodnota pro auditované SME je snadnější přístup k financování. Na druhou stranu čím vzdělanější (dle délky studia) majitel společnosti je, tím pravděpodobněji společnost služby auditora nepoptá. (Allee, 2009)

Nepřímo v rozporu s tímto tvrzením je výsledek studie Cassara a kol. z roku 2009, kdy na vzorku 1672 start-upů, Cassar a kol. dospěli k závěru, že firmy si pravděpodobněji najmou účetního odborníka, pokud mají majitelé zkušenost nebo vzdělání v účetní profesi a jsou si tak vědomi možných benefitů plynoucích z najmutí účetního profesionála. Zde se ve smyslu účetního odborníka nemyslí jen člověk poskytující auditní služby, ale i jiné účetní poradenství. Cassar a kol. dále identifikovali, že neauditní služby poskytované auditorskou společností jsou daleko více potřeba u soukromě držených firem než u kotovaných. (Cassar, 2008)

Na to můžeme navázat studií od Lisowsky a Minnis, kteří zkoumali další faktory vlivu na dobrovolnou poptávku. Z jejich studie plyne, že firmy pravděpodobněji podstoupí dobrovolný audit, čím jsou větší, mají vysoké tempo růstu, pokud mají složitější vlastnickou a manažerskou strukturu, mají větší podíl dluhu a mají větší množství obchodních závazků. Jde vidět, že firmy podstoupí audit nejen z důvodu požadavků finančních institucí, ale i kvůli dobrým vztahům v rámci dodavatelsko-odběratelských vztahů. Dále firmy pravděpodobněji nepodstoupí audit, pokud jsou profitabilní a jsou na trh již několik let. (Lisowsky, 2016)

Zajímavostí je, že zde vzniká kontrast mezi studií od Allee a studií od Lisowsky a Minnis. Zatímco Allee v jejich vzorku malých firem vyzkoumal pozitivní vztah mezi stářím firem a podstoupením dobrovolného auditu. Zatímco Lisowsky a Minnis u vzorku větších firem

odhalili tento vztah negativní, tedy že čím firmy budou starší, tím je menší pravděpodobnost, že budou auditovány.

Blackwell a spol. ve své studii publikované v roce 1998 hledali empirické důkazy pro vztah mezi auditovanými výkazy a úrokovými sazbami na revolvingovém úvěr u SME. Na vzorku 212 SME zjistili, že auditované firmy mají nižší náklady na kapitál – zde nižší úroková sazba u revolvingového úvěru. Autoři zde navíc tvrdí, že firmy, co byly auditované, vykazovaly větší rizikovost než ty neauditované. Z toho můžeme usoudit, že při stanovení úrokové míry úvěrovými institucemi u revolvingového úvěru, představují velkou váhu auditované výkazy, které dokáží částečně pokrýt větší rizikovost auditovaných firem. Tyto ušetřené náklady na kapitál se snižují s velikostí firmy. (Blackwell, 1998)

V další studii z USA, která se zabývala vlivem auditovaných výkazů SME na výši úrokové míry poskytnutou úvěrovou institucí, sepsal Minnis. Práce je postavená na dvou hypotézách:

H1: Firmy, které se rozhodnou pro dobrovolný audit, mají nižší náklady na kapitál

H2: U firem s auditovanými výkazy se bude lépe predikovat cash flow v dalším roce než u neauditovaných společností

Na vzorku 25 784 soukromých firem, kdy z celého vzorku je 25 % auditovaných, se Minnis zabýval i faktory, které ovlivňují dobrovolnou poptávku po auditu u soukromých firem. Dle Minnis má velký vliv na dobrovolnou poptávku po auditu velikost firmy či velikost dlouhodobého hmotného majetku. (MINNIS, 2011)

Pro obě hypotézy našel Minnis empirické důkazy. Na jeho vzorku soukromých firem, můžeme konstatovat, že auditované firmy mají nižší náklady na dluhové financování a jejich cash flow je lépe předpověditelné. Auditované firmy mají v průměru nižší úrokové sazby o 69 bazických bodů. Dále zde konstatuje, dle jeho šetření, že úvěrové instituce kladou větší váhu na auditovanou informaci než neauditovanou.

Jak bylo zmíněno, potvrdila se i hypotéza č. 2. Tu Minnis následně používá pro vysvětlení výsledků u hypotézy č. 1. Dle Minnis audit zlepšuje předpověditelnost výsledku hospodaření, z kterého bankovní analytici odvozují budoucí peněžní toky a dále snižují informační asymetrii. To má právě za následek nižší náklady na kapitál u neauditovaných společností. (MINNIS, 2011)

Jak můžeme vidět, studie od Minnis a Blackwell a kol. dospěly k podobným výsledkům.

Studie Cassar a kol. ale nedochází ke stejným závěrům jako studie od Minnis a Blackwell a kol. Tato studie se zabývá především vztahem účetního reportingu ke vztahu stanovení ratingu společnosti. V kapitole 4.5 zkoumá vliv auditu na rating firem a z toho odvozenou výši úrokové míry. Vliv auditu v jejich modelu nemá statickou významnost na udělení ratingu pro soukromé firmy. (Cassar, 2015)

Cassar identifikoval ve své dřívější studii další přínosy, které audit může společností přinést. Tato studie navazovala na práci Minnis z roku 2011. Jelikož auditoři procházejí skrz firemní procesy, ověřují kontrolní mechanismy a účetní knihy, mohou tak pomoci předcházet vzniku podvodu managementem společnosti. Jednou z těchto způsobů je monitoring toku peněz skrz firmu. (CASSAR, 2011)

3.4 Přínosy auditu a EU

Podle Direktivy 2013/34/EU je z povinnosti auditu vyjmuta společnost, která za aktuální a předchozí období nepřekročila 2 z těchto kritérií: má aktiva menší než 6 mil. euro, čistý obrat je menší než 12 milionů a průměrný přepočtený počet zaměstnanců je menší jak 50. Důležité je zde zdůraznit, že jde o maximální hranici a každý členský stát si tuto hranici může snížit dle svých potřeb.

Dále jsou zajímavé země, kde se změnila povinnost auditu. Do roku 2007 měly všechny společnosti ve Finsku, vyjma mikro jednotek, povinnost auditu účetních závěrek. Po roku 2007 Finsko opustilo od těchto požadavků a začalo uplatňovat pravidla dle EU. (Niemi, 2012) To stejné se pak stalo ve zbytku severských zemích v roce 2011. (Sundgren, 2014) (Langli, 2015)

Povinnost auditu je stanovena v ČR dle §20 zákona o účetnictví. Jsou zde vytečena tři kritéria:

- Suma aktiv (Brutto) je rovna nebo je vyšší než 40 milionů Kč
- Čistý obrat je roven nebo je vyšší než 80 milionů Kč
- Průměrný přepočtený stav zaměstnanců je vyšší než 50

Pro akciové společnosti platí, pokud překročí jedno z těchto kritérií za aktuální účetní období a za období bezprostředně předcházející, vzniká jim povinnost auditované účetní závěrky. V případě ostatních společnostech platí, že musí překročit 2 z těchto kritérií.

Jak již bylo zmíněno, do roku 2007 byla většina soukromých firem ve Finsku povinna si nechat ověřit účetní závěrku auditorem. Po roce 2007 byly vyňaty některé malé společnosti. Této situace využili Niemi a kol., kteří ještě před změnou regulace se doptávali firem, které budou vyňaty z povinnosti auditu, zda budou audit následně poptávat. Ze vzorku 412 malých firem, jich 60 % firem tvrdilo, že budou audit poptávat i po roce 2007. V Británii to bylo dle studie Colis a kol. 63 %. Značný efekt dobrovolné poptávky byl tvořen velikostí firem. Čím větší firma, tím pravděpodobněji podstoupí audit dobrovolně. Mezi další faktory můžeme zahrnout bankovní financování, potřeba kontroly vnitřního kontrolního systému či snaha o zlepšení kvality finančního reportingu. Tyto faktory vykazují podobnost s předchozími studiemi z USA a Velké Británie. Pokud firma využívá služby daňového poradce, pravděpodobněji nebude poptávat audit dobrovolně. Na druhu stranu, pokud firma využívá služby externího účetního, je pravděpodobnější, že bude poptávat audit dobrovolně. Zajímavý fakt, plynoucí z této studie je, že pokud firma obdrží modifikovaný výrok, další rok už služby auditora pravděpodobně nebude poptávat. (Niemi, 2012)

Van Tendeloo a spol. přinášejí svůj pohled na přínosy auditu v Evropě. Jejich studie se zaměřuje na kvalitu reportingu ve vztahu k auditu. I přesto vypožorovali určité přínosy auditu pro soukromé společnosti. Zdůrazňují, že audit může pomoci snížit náklady zastoupení, které se objevují nejen u kotovaných firem, ale i u SME. Dále může pomoci ulehčit a snížit transakční náklady při komunikaci s bankami a může i sloužit jako pomoc při vyhodnocení výkonnosti managementu, ve smyslu kontroly reportingových čísel. (Van Tendeloo, 2011)

Podobnou studii jako Dedman v roce 2012 či Minnis provedl Langli v Norsku, která vyšla v roce 2015, kdy po roce 2011 mikro a malé firmy byly vyjmuty z povinnosti auditu. V číslech to znamená, že v roce 2010 nebylo auditováno dle Langli výzkumu 11 739 společností. V roce 2012 nebylo auditováno již 78 857 podniků (Langli, 2015)

Jeho výzkum nedošel k podobným závěrům jako Dedman a spol v roce 2012 či Minnis v roce 2011. V jeho ekonomickém pokusu nenarazil na žádný dopad na rating, úrokovou míru či přístup k financování u SME, které se po změně zákona, rozhodly nepokračovat v auditu. Nejen to, Langli se rozhodl jít ještě dál a spočítat úspory SME, které se rozhodly v auditu nepokračovat. Dle jeho studie společnosti, které se rozhodly nepokračovat v auditu, ušetřily 20 000 NOK. Langli bral v úvahu ušetřené náklady na auditní poplatky minus zvýšené poplatky za externí účetní a vyšší úrokové sazby na úvěry. Na druhou stranu Langli upozorňuje na fakt,

že po změně povinnosti auditu klesla kvalita daňových hlášení u firem, které se rozhodly dobrovolně nepoptávat audit. (Langli, 2015)

V roce 2018 navázali Downing a kol. na studii Langli 2015. Tato studie zkoumala kvalitu finančního reportu u malých firem před rokem 2011 a po roce 2011. Po změně regulace se daňová zpráva rozhodla provést kontrolu u 2 117 SME. Downing a kol. pro svůj výzkum využili výsledky a zprávy z této kontroly. V studii bylo dospěno k závěrům, že u SME, které se rozhodly nepokračovat v dobrovolném auditu, jejich reportování dosahuje nižší kvality než u společností, které se rozhodly pro pokračování v auditu dobrovolně. Některé firmy se snaží nahradit auditora účetním poradcem pro zkvalitnění jejich finančního reportingu. (Downing, 2018)

Eilifsen a spol. kteří analyzovali auditní práci v České republice v roce 1997, dospívají k názoru, že audit může firmě poskytnout přidanou hodnotu při analýze rizik, které auditovaná firma podstupuje. Dále se může jednat o analýzu a zpětnou vazbu na vnitřní kontrolní systém podniku. V neposlední řadě může jít i tzv. manažerský dopis, který upozorňuje firmu na určitá slabá místa v účetnictví či kontrolním systému a možná zlepšení těchto slabých míst. (Eilifsen, 2001)

Dále dle studie Fontaine a spol. je pro vnímání hodnoty auditu, auditovanou společností, vztah mezi firmou a auditorem. Fontaine a spol. zjistili, že firmy preferují vztah založený na důvěře, dlouhodobé a kolaborativní spolupráci. Na druhou stranu si firmy přejí, aby si auditor udržel svůj odstup, aby nebyla ohrožena jeho nezávislost. (Fontaine, 2012)

Svanström při studii švédských soukromých firem odhalil, že manažeři auditovaných firem vnímají hodnotu a přínos auditu skrze neauditní služby. (Svanström, 2013)

Z předchozích zjištění bychom i mohli usuzovat, že neauditní služby patří k auditu SME vzhledem k jejich účetní specializaci a odbornosti.

3.5 Přínosy auditu a zbytek světa

V Austrálii do roku 1998 nebyl na rodinné firmy kladen požadavek statutárního auditu. V roce 1998 byla povinnost auditu stanovena pouze pro velké účetní jednotky. (Carey, 2000)

Carey a kol. využili neregulovaného prostředí před rokem 1998 a rozhodli se zjistit důvody pro dobrovolnou poptávku po auditu. Pro svůj výzkum využili dotazníkové šetření, kdy oslovili

186 rodinných firem. Autoři nenašli souvislost mezi zvolením dobrovolného auditu a velikostí podniku, což je v rozporu se studiemi z jiných zemích. Jako příčina toho výsledku může být samotný vzorek vybraný Carey a kol. Tento vzorek obsahoval především firmy střední velikosti a malé procento velkých a malých firem. Jako významné vysvětlující proměnné vyšly dluh a složení vedení podniku. Rodinné firmy budou audit dobrovolně poptávat, pokud mají více dluhů a pokud v managementu působí větší procento nerodinných členů. Autoři dále zjistili, že rodinné firmy v Austrálii preferují interní audit před auditem externím. (Carey, 2000)

V Kanadě do roku 1994 byla většina soukromých firem povinna mít auditované výkazy. Po roce 1994 byla tato povinnost zrušena, což poskytlo prostředí pro výzkum dobrovolné poptávky po auditu. (Senkow, 2001)

Tu provedli v roce 2003 Rennie a kol. Dle této studie, která obsahovala vzorek 204 firem, zjistili, že 73 % respondentů budou poptávat audit dobrovolně. Hlavní důvody uvedli: požadavek bank a dalších institucí nebo požadavky vlastníků. Zbytek respondentů volilo buď finanční prověrku nebo úplně odpustili od kontroly vlastních výkazů. Jako důvody uváděli především náklady spojené s auditem. (Rennie, 2003)

V Jižní Koreji firmy, jejichž aktiva jsou nižší než 7 milionů dolarů, nemusí mít auditované výkazy, což je opět ideální prostředí pro výzkum dobrovolné poptávky po auditu. (Kim, 2011)

Kim a spol. zpracovali studii, zaměřující se na vztah auditu a nákladu na kapitál. Využili nejen regulace zmíněné výše, ale i toho, že firmy v Jižní Koreji jsou významně závislé na bankovním financování. Kim a spol. ve své studii zdůrazňují, že firmy, které nemusí být auditované, ale audit podstoupí, mají významně nižší sazby než firmy, které se rozhodly pro neauditované závěrky. Společnosti, které poptávají audit dobrovolně, mají v průměru nižší sazby o 60 bazických bodů. Studie dále poukazuje na fakt, že nižších úrokových sazeb dosahují společnosti, které se rozhodnou přejít z neauditovaných účetních závěrek na dobrovolně auditované. Společnosti, které přejdou s neauditovanými závěrkami na mandatorní audit, takových úspor nedosahují. (Kim, 2011) Výsledek týkající se nižších nákladů na kapitál u firem, které se rozhodly poptávat audit dobrovolně, je v souladu se studiemi z USA, Velké Británie i Evropy.

Minnis a kol. se rozhodli v roce 2017 pro výzkum v mezinárodním měřítku. Autoři se nejdříve podivují nad odlišností regulace mezi jednotlivými státy. Hlavně nad regulací finančního reportingu a auditu v USA a Kanadě, kde soukromé společnosti nemusí zveřejňovat finanční

výkazy a ani je mít auditované. Což platí i pro miliardové společnosti typu Uber, Cargill či Koch Industries. (Minnis, 2017)

Dále rozeslali dva dotazníky. První byl poslán účetním radám v 33 zemích. Druhý dotazník byl poslán firmám do 34 zemí, z čehož vznikl vzorek o 2032 firmách. Z jejich vzorku 2032 firem jich 32 % tvrdí, že sice mají auditované výkazy z regulatorních požadavků, v případě volby by ale audit nepoptávaly. Na druhou stranu 38 % podniků tvrdí, že by audit poptávalo i v nepovinném režimu. 26 % tvrdí, že má auditované výkazy, protože si to zvolilo. 60 % respondentů z řad firem věří, že audit přináší alespoň stejné přínosy jako náklady. Z 33 dotazovaných účetní rad, si 95 % myslí, že přínosy se minimálně rovnají nákladům. Hlavní obavy firem z auditu spočívají v nákladech. Ze vzorku těch, kteří by audit dobrovolně nepoptávali plyne, že 60 % si myslí, že audit je příliš drahý a vyžaduje příliš času, který tím manažer musí strávit. (Minnis, 2017)

Další, kdo se zaměřili na audit v celosvětovém měřítku, byli Francis (2011) a kol. Hlavní výzkumná otázka jejich práce je zaměřena na vztah poptávky po auditu a jak silné jsou formální a neformální instituce v zemi. Pokus provedli na vzorku 3 829 soukromých společností ze 62 zemí. Zjištění z jejich studie relevantní pro tuhle práci jsou následující.

Firmy budou audit pravděpodobněji poptávat dobrovolně, pokud (FRANCIS, 2011):

- očekává se u nich vysoké tempo růstu,
- jsou zadlužené vůči úvěrové instituci
- mají zahraniční vlastníky
- s nárůstem velikosti

3.6 Shrnutí

Situace ve světě okolo soukromých nebo detailněji SME poskytuje ideální prostor pro výzkum auditu. Rozdílná nebo často měnící se regulace poskytuje přirozené prostředí pro výzkum faktorů dobrovolné poptávky po auditu nebo přímo pro výzkum přínosů auditu.

Jak můžeme vidět výše, ve spoustě zemí i bez zákonné povinnosti auditu, řada podniků audit poptává dobrovolně nebo by jej poptávaly dobrovolně, pokud by regulace byla zrušena. To svědčí o jediném, jsou firmy, kteří věří, že přínosy auditu převažují jeho náklady. Ve studiích z Velké Británie se většinou číslo firem, které dobrovolně poptávaly audit pohybovalo nad 60

% . Jen ve studii (Collis, 2012) to bylo 39 %. Jenže zde ze vzorku 592 firem bylo 70 % mikro společností, což jsou podniky do 10 zaměstnanců. V amerických studiích se toto číslo pohybovalo nad 50 %. Ve Finsku to bylo 60 % ze všech dotázaných firem. (Niemi, 2012) V Kanadě to bylo 73 %. (Rennie, 2003) V mezinárodní studii (Minnis, 2017) audit dobrovolně poptává nebo by poptávalo 63 %.

Z toho můžeme odvodit, že na světě jsou firmy, které v auditu vidí přidanou hodnotu nebo jim audit poskytuje určitý benefit, kvůli kterému audit poptávají dobrovolně.

Na druhou stranu (Dedman, 2013e) identifikoval ve studii ve VB snižující se poptávku po auditu, jak se čas posouval dále od změny regulace. Podobný trend ve VB identifikoval i Liu a kol. (Liu, 2018). Langli v Norsku zase zjistil, že po změně regulace v roce 2011 narostl počet neauditovaných společností z 11 739 na 78 857. (Langli, 2015) Tento trend může poukazovat na fakt, že čím dal tím méně společností vidí benefit v dobrovolném auditu.

Nyní budou shrnuty faktory, proč firmy audit dobrovolně poptávají nebo by poptávaly. To nám následně pomůže k identifikaci ekonomických přínosů. Jedním z nejčtenějších důvodů dobrovolné poptávky po auditu jsme identifikovali zadlužení. Firmy, které na svých rozvahách mají alespoň určitou míru dluhu, budou audit pravděpodobněji poptávat dobrovolně. Tedy existuje zde pozitivní závislost mezi mírou zadlužení a dobrovolnou poptávkou po auditu. Slovo dobrovolně zde nemusí být úplně přesné, jelikož finanční instituce ho mohou po firmě požadovat. To ale již záleží na domluvě dvou nezávislých stran.

Dalším významným determinantem dobrovolné poptávky je velikost firmy a s tím potencionální růst složitosti a komplexnosti podniku. Převážná většina autorů vyzkoumala pozitivní vztah mezi velikostí firem a dobrovolnou poptávkou po auditu. Jeden z mála autorů, kteří neobjevili pozitivní vztah mezi velikostí firem a dobrovolnou poptávkou byl (Carey, 2000) na vzorku australských firem. Zde byl ale identifikován problém s rozdělením firem ve vzorku, jelikož většina firem byla střední velikosti.

Jako významné faktory můžeme zmínit složení vedení společnosti, počet zaměstnanců, struktura vlastníků a vztah mezi nimi. Čím má společnost složitější strukturu, větší počet nerodinných členů ve vedení společnosti, větší počet celkových zaměstnanců, vzdálenější vztah mezi vlastníkem a manažerem, tím pravděpodobněji bude firma audit poptávat.

Také záleží, jak rizikové položky firma na své rozvaze má. Firma bude audit pravděpodobněji poptávat, čím větší má zásoby, velikost dlouhodobého majetku a velikost závazků. Záleží i na neauditních službách a jejich kvalitě. SME očekávají od auditorů i částečně poradenství a neváhají auditory vyměnit, pokud jim radu neposkytnou. (Beattie, 2000) Jako zajímavý faktor, který také může hrát roli, je vzdělání ředitele.

Nyní ze struktury dobrovolné poptávky můžeme rozklíčovat hlavní přínos auditu. Na základě těchto studií se můžeme vrátit k jedné z definic z druhé kapitoly, která nám definovala cíl auditu. Byl zde popsán cíl auditu jako posílení důvěry. (Schránil, 2010) A jak můžeme vidět, firmy audit často poptávají, právě aby posílily důvěru mezi firmou a bankou, mezi podnikem a dodavateli, mezi manažery a zaměstnanci, mezi firmou a státními organizace či mezi manažery a vlastníky. Protože čím jsou firmy složitější a větší, tím se může důvěra ztrácet.

A nyní ekonomické přínosy dle studií navazující na faktory dobrovolné poptávky. Firmy, které poptávají audit dobrovolně, ve většině studií dosáhly lepšího ratingu a z toho plynoucí lepší úrokové sazby u úvěrů. Jedna studie dokonce objevila, že dobrovolně auditované firmy, které byly méně profitabilní, dosahovaly lepších úrokových sazeb než více profitabilní neauditované firmy. (Dedman, 2012) Dvě studie tvrzení o lepším ratingu nepotvrdily – nenašly statistickou významnost mezi dobrovolným auditem a lepším ratingem. Jedna studie byla z USA (Cassar, 2015) a druhá z Norska. (Langli, 2015) Rozdíl v úrokových sazbách mezi dobrovolně auditovanými a neauditovanými podniky se v průměru pohyboval do 100 bazických bodů. Pokud to zobecníme, firmy, které dobrovolně podstoupí audit, pravděpodobněji budou mít snazší přístup k financování. To je důležité zjištění, jelikož jeden z 6 nejpálčivějších problémů SME v Evropě je přístup k financování. (Annual Report on European SMEs, 2018)

Jedna ze studií zjistila, že podniky, které mají dobrovolně auditované výkazy mají menší počet chyb ve svých účetních výkazech. (Clatworthy, 2013) To může hrát významnou roli při komunikaci s regulátorem, daňovým úřadem či potencionálním investorem či věřitelem. Pokud účetní výkazy obsahují chyby, podnik ztrácí na důvěryhodnosti. Další přínos může spočívat v samotném procesu auditu, jelikož jak auditori procházejí skrz firemní procesy a stopují putování peněz skrz podnik, mohou předcházet nebo objevit podvody v rámci firmy. (CASSAR, 2011) V rámci auditu může firma dosáhnout na určité typy neauditních služeb, které auditor poskytuje. Což může vést ke zlepšení finančního reportingu, ke zkvalitnění vnitřního kontrolního systému či identifikace rizik, které firma podstupuje.

Na základě těchto zjištění, budou vytvořeny dva dotazníky, které budou využity pro výzkum přínosu auditu v České republice. Jeden dotazník bude vytvořen pro úvěrové instituce, kdy se budeme snažit zjistit, zda banky v Česku vyžadují auditované výkazy, zda poskytují úvěry i firmám, které nemají auditované výkazy, jak moc velkou roli hrají auditované výkazy při stanovení ratingu podniku, a tedy zda auditované firmy dosahují lepších úrokových sazeb nebo zda audit usnadňuje přístup k financování. Druhý dotazník bude zaslán SME v České republice, který bude mít za cíl zjistit vztah SME k auditu a jaké případné přínosy v auditu vnímají.

4 Přínosy auditu pro SME v České republice

V této kapitole se zaměříme na SME v České republice. Hlavním cílem této kapitoly je zjistit, jak SME vnímají audit a jaké přínosy v auditu vidí. Ke zkoumání přínosů auditu pro SME bude využito dotazníkového šetření.

Pomocí tohoto dotazníku bychom si měli odpovědět především na tyto otázky:

1. Kolik procent firem v našem vzorku by poptávalo audit, pokud by neměly regulační povinnost?
2. Obsahuje vzorek firmy, které poptávají audit dobrovolně již nyní?
3. Proč by firmy poptávaly/poptávají audit dobrovolně?
4. A ta nejdůležitější, jaké přínosy SME v auditu vidí?

4.1 Metodologie dotazníku

Na základě poznatků ze třetí kapitoly byl sestaven dotazník obsahující 17 otázek. Dotazník je rozdělen do 10 sekcí. První sekce představuje dotazník, autora dotazníku a důvod sběru dat. Druhá sekce je zaměřena na získání detailnějších informací o firmě. První tři otázky nám pomohou identifikovat, zda se firma řadí mezi mikro, malou nebo střední jednotku. Následující 4 otázky v dotazníku se snaží zjistit podrobnější informace o dotazované firmě, typu:

- Jakými prostředky je podnik financován
- Kolik vlastníků podnik má
- Vztahy ve firmě, zda jde o rodinnou firmu či nikoliv

Poslední otázka v této sekci roztrídí firmy na ty, které mají audit daný zákonnou povinností, tedy splňují charakteristiky dle §20 zákona o účetnictví, což znamená aktiva vyšší než 40 milionů Kč, obrat vyšší než 80 milionů Kč a více než 50 zaměstnanců a podniky, které zákonnou povinnost nemají. U akciových společností stačí splnit pouze jednu z předchozích charakteristik, s.r.o. podniky musí splnit dvě ze tří. Následně se dotazník rozvětví do dvou částí.

Pokud bude poslední otázka ze sekce 2 zodpovězena Ano, budou respondenti přesměrováni do sekce 3, kde budou dotázáni, zda by audit poptávali i bez zákonné povinnosti. Tato otázka respondenty opět roztrídí na dvě skupiny: Firmy, co by audit poptávaly i bez zákonné povinnosti a firmy, co by audit nepoptávaly bez zákonné povinnosti. Sekce 5 se následně snaží

zjistit motivy těch, kteří by audit poptávaly i bez zákonné povinnosti. Naopak sekce 6 se snaží zjistit, proč by daná firma audit nepoptávala bez zákonné povinnosti.

V případě že bude poslední otázka ze sekce 2 zodpovězena Ne, tedy firma nemá zákonnou povinnost podstupovat audit účetní závěrky, bude přesměrována do sekce 4. Tato sekce se bude snažit zjistit, zda firma poptává audit dobrovolně. Pokud firma audit poptává dobrovolně, bude přesunuta do sekce 5 společně s firmami, které by audit poptávaly i bez zákonné povinnosti a budeme se snažit zjistit motivy, proč audit poptávají dobrovolně. Naopak pokud firma nepoptává audit dobrovolně, bude přesunuta do sekce 6 společně s firmami, které by audit nepoptávaly dobrovolně, pokud by neměly zákonnou povinnost a budou dotázány na důvody, proč audit dobrovolně nepoptávají.

Sekce číslo 7 je již společná pro všechny respondenty a obsahuje 5 tvrzení, která jsou inspirována studiemi z kapitoly 3 a snaží se zjistit, jak silně respondenti s tvrzeními o auditu souhlasí či nesouhlasí.

Sekce 8 a 9 jsou orientovány na neauditní služby, zda je firmy poptávají a případně jaký typ neauditních služeb poptávají. Poslední sekce číslo 10 je zaměřena na komentáře samotných respondentů, co si o auditu myslí.

Tedy dotazník obsahuje 17 otázek, ale respondenti nikdy neodpoví na všechny, jelikož jsou některé sekce závislé na předchozích odpovědích.

4.2 Sběr dat

Pro rozeslání dotazníku byla využita emailová služba od společnosti Google, tedy Gmail. Aby bylo možné dotazník rozeslat, bylo zapotřebí získat kontaktní informace na podniky, v tomhle případě emailové adresy. Pro získání kontaktních údajů na SME byla využita databáze Albertina. Ke stažení relevantního vzorku SME je důležité vybrat správná filtrovací kritéria a jejich výši. Byla použita následující kritéria: počet zaměstnanců, čistý obrat a čistá aktiva. Firmy byly hledány podle následujících specifikací: firmy, které mají od 1 do 250 zaměstnanců, a zároveň obrat do 1,5 mld. Kč a čistá aktiva do výše 0,75 mld. Kč. Byla použita o něco vyšší kritéria, než jsou stanovená pro SME dle §1b zákona o účetnictví, a to především z důvodu oslovení co největšího počtu respondentů. Tento nepatrný rozdíl by neměl mít vliv na

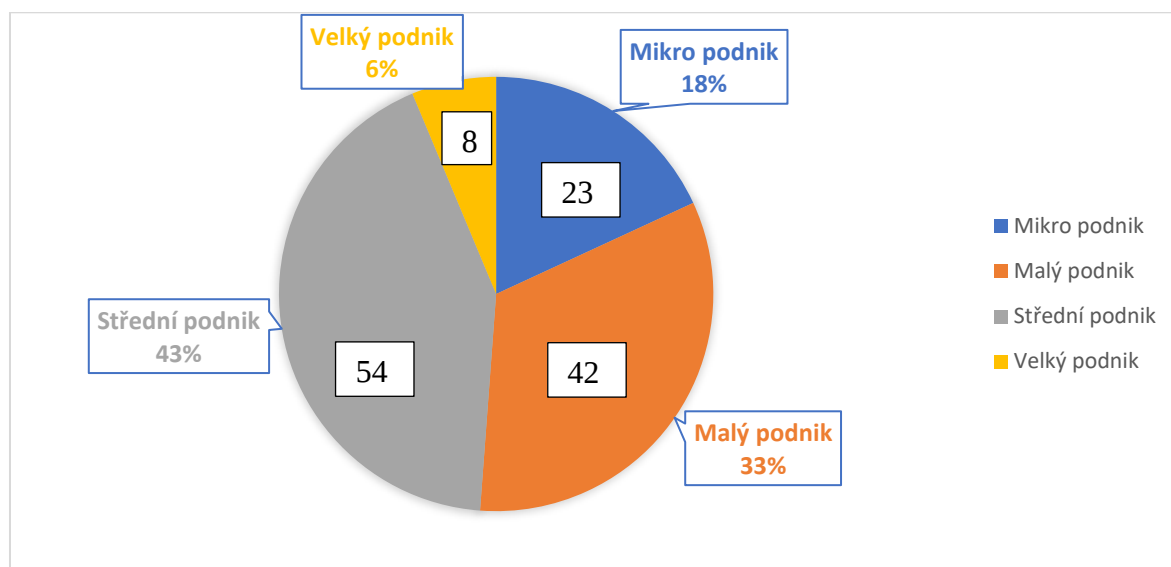
vypovídací schopnost dotazníku, jelikož se neočekávají značné rozdíly mezi firmami středními a firmami mírně přesahující tyto kritéria.

Databáze Albertina na základě předchozích kritérií vyfiltrovala 65 000 firem. Ze vzorku 65 000 firem bylo vyjmuto 27 000 podniků, jelikož u nich nebyla uvedena emailová adresa. Konečným kritériím vyhovovalo 38 000 firem. Jelikož aplikace Gmail umožňuje odeslat za jeden den pouze 500 emailů, bylo potřeba nezávisle vyfiltrovat tento počet na každý den. Každé firmě bylo přiřazeno náhodné číslo pomocí excelové funkce „Náhčíslo“ od 1 do 38 000. Následně byly postupně filtrovány čísla od 1 do 500, od 500 do 1 000 a podobně. Při oslovení cca 2 000 firem jsem si všiml, že většina respondentů je ze skupiny firem, které nemají povinnost auditovaných výkazů. Proto jsem se rozhodl stáhnout druhý vzorek z databáze Albertina, tentokrát s kritérii – obrat 50 milionů až 1,5 miliardy Kč, zaměstnanci 30 až 250 a aktiva 30 až 750 milionů Kč. Tímto způsobem jsem oslovil dalších 2000 firem. Dohromady jsem tedy oslovil 4 000 firem. Z 4 000 firem reagovalo na dotazník 129 firem, což jsou 3 % z celkového počtu oslovených. Ze 129 firem byly dvě odpovědi smazány z důvod špatně vyplněných údajů.

4.3 Analýza dotazníku

V této podkapitole budou analyzována a interpretována data z dotazníků. Jak již bylo zmíněno, průzkumu se zúčastnilo 129 firem, odpovědi dvou firem byly odebrány, z toho nám vyplývá vzorek 127 firem. V grafu č. 4 můžeme vidět strukturu firem, které se dotazníku zúčastnily.

Graf č. 4: Kategorie firem, které se zúčastnily dotazníku

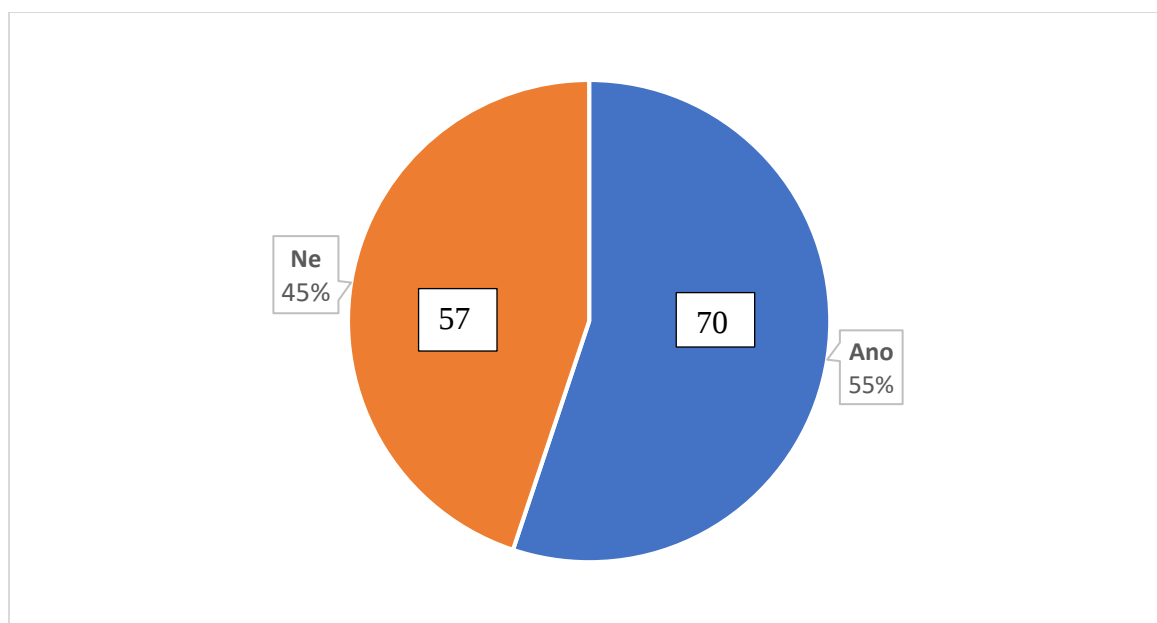

Zdroj: Vlastní zpracování

Z celkové počtu 127 firem jich 54 (43 %) spadá do kategorie středních podniků. Druhá nejpočetnější skupina jsou malé podniky, jich se zúčastnilo dotazníku 42 (33 %). Třetí skupinou jsou mikro podniky, kterých na dotazník odpovědělo 23 (18 %). Jak již bylo zmíněno v metodologii, i když se se tato práce zabývá především SME, při výběrů firem z databáze Albertina, byl použit o něco širší filtr podniků. Z toho vyplynulo, že na dotazník reagovalo i 8 velkých firem, což je 6 % z celkového počtu respondentů.

První otázka, která se snažila přiblížit detailněji podnik, byla otázka č. 4 v dotazníku. Ptala se, zda firma čerpá bankovní financování. Struktura odpovědí je shrnuta v grafu č. 5.

Graf č. 5: Čerpáte bankovní úvěr?

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu č. 5 můžeme vidět, že více jak polovina firem z dotazníkového šetření čerpá bankovní úvěr. Zajímavější pohled získáme, pokud tyto data propojíme s informací o velikosti firem, viz tabulka č. 4.

Tabulka č. 4: Bankovní úvěr a velikost firem

	Ano	% z Ano	Celkový počet z dané kategorie	% Ano z celkového počtu
Mikro podnik	3	4 %	23	13 %
Malý podnik	22	31 %	42	52 %
Střední podnik	38	54 %	54	70 %
Velký podnik	7	10 %	8	88 %
Celkem	70	100 %	127	

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce č. 4 jsou firmy, které čerpají bankovní financování, rozřazeny do kategorií dle zákona o účetnictví. Z celkové počtu 70 firem, které čerpají bankovní úvěr, jich je 54 % zařazeno do kategorie středních podniků. Dalších 31 % je z kategorie malých podniků. Dále by nás mohlo zajímat, kolik procent firem z jednotlivých kategorií obdrželo úvěr z banky. Zatímco u velkých podniků jich 7 z 8 čerpá bankovní financování, v procentuálním vyjádření je to 88 %, u mikro podniků jsou to 3 podniky z 23, tedy 13 %. U malých podniků každý druhý čerpá bankovní financování, u středních je to 70 %.

Tyto výsledky mohou být interpretovány dvěma způsoby. Buď mikro a malé podniky nemají takový přístup k bankovnímu financování jako střední a velké firmy, nebo mikro a malé podniky nepotřebují ke svému chodu tolik kapitálu jako střední a velké firmy a vystačí si pouze s vlastními zdroji, případně zdroji od přátel a rodiny. Vysoké procento u velkých podniků je pravděpodobně ovlivněno nízkým zastoupením této skupiny v dotazníku.

Pokud si vzpomeneme na podkapitolu 1.4, kde byly popsány nejpalčivější problémy vnímané SME, kde jeden z těchto problémů byl přístup k financování, tak data z tabulky č. 4 by toto tvrzení potvrzovala, pokud bychom je interpretovali prvně zmíněným způsobem.

Pokud firmy nečerpají bankovní úvěr, mohou čerpat jiný typ externího financování, jako je vstup akcionářů, mezaninový úvěr, vydání dluhopisů, vstup „andělského investora“ nebo také „Venture“ kapitálu a podobně. Kolik firem z našeho dotazníku čerpá bankovní financování i jiný typ externího financování nebo čerpá pouze jiný typ externího financování můžeme vidět v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5: Čerpáte jiný typ externího financování

	Firmy čerpající jiný typ financování	Bankovní úvěr i jiný typ financování	Pouze jiný typ financování
Mikro podnik	2	0	2
Malý podnik	11	8	3
Střední podnik	19	15	4
Velký podnik	6	5	1
Celkem	38	28	10

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak můžeme vidět v tabulce č. 5, 38 firem z 127 čerpá jiný typ externího financování. Firem, co současně čerpají bankovní financování i jiný typ externího financování je 28. Zde opět

převládají střední a velké firmy. Firem, co čerpají pouze jiný typ externího financování, je 10. Dohromady tedy firem, co čerpají nějaký typ financování, je 80 ze 127.

Další zajímavé informace nám může poskytnout vlastnická struktura firem. To můžeme vidět v tabulce č. 6.

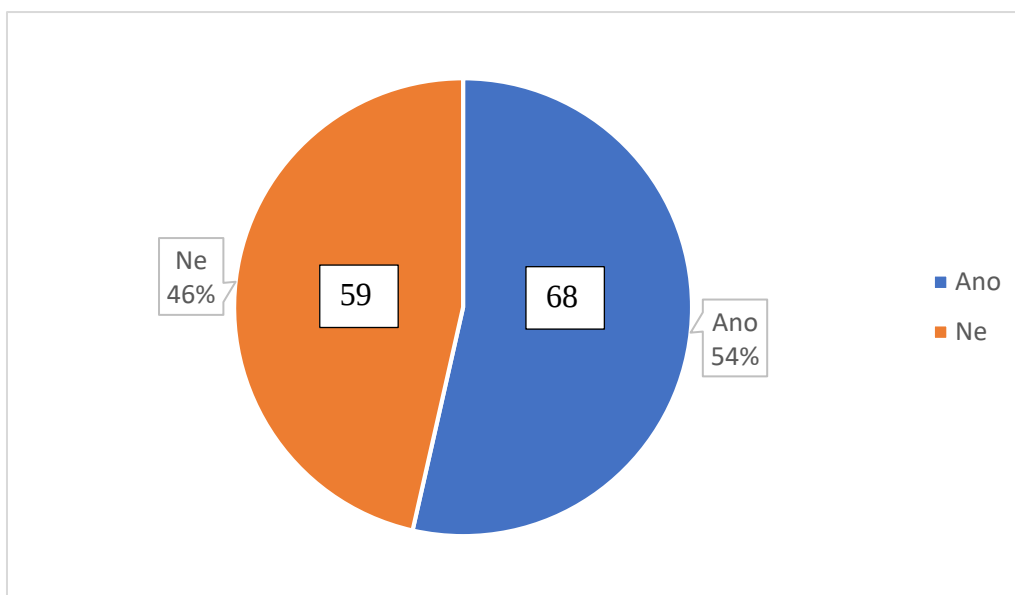
Tabulka č. 6: Vlastnická struktura firem

	Jeden vlastník	2 až 3 vlastníci	4 a více
Mikro podnik	15	8	0
Malý podnik	22	14	6
Střední podnik	23	16	15
Velký podnik	3	4	1
Celkem	63	42	22

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 6 zobrazuje počet majitelů v jednotlivých kategoriích firem. Nejčastější počet majitelů u SME je jeden. Pokud je ve firmě jeden vlastník, ztrácí audit jeden ze svých přínosů – zvýšení důvěry mezi majiteli. Nejvíce firem s více než jedním vlastníkem najdeme v kategorii středních firem. Informace o vlastnické struktuře nám nejlépe poslouží při zkoumání vztahu mezi počtem vlastníků a ochotou poptávat audit dobrovolně. Další charakteristika, která nám firmy lépe přiblíží, je typ vztahů ve firmě. Chceme zjistit, zda se podniky vnímají jako rodinné anebo splňují definici rodinné firmy. V dotazníku rodinná firma nebyla definována.

Graf č. 6: Rodinná firma či nikoliv

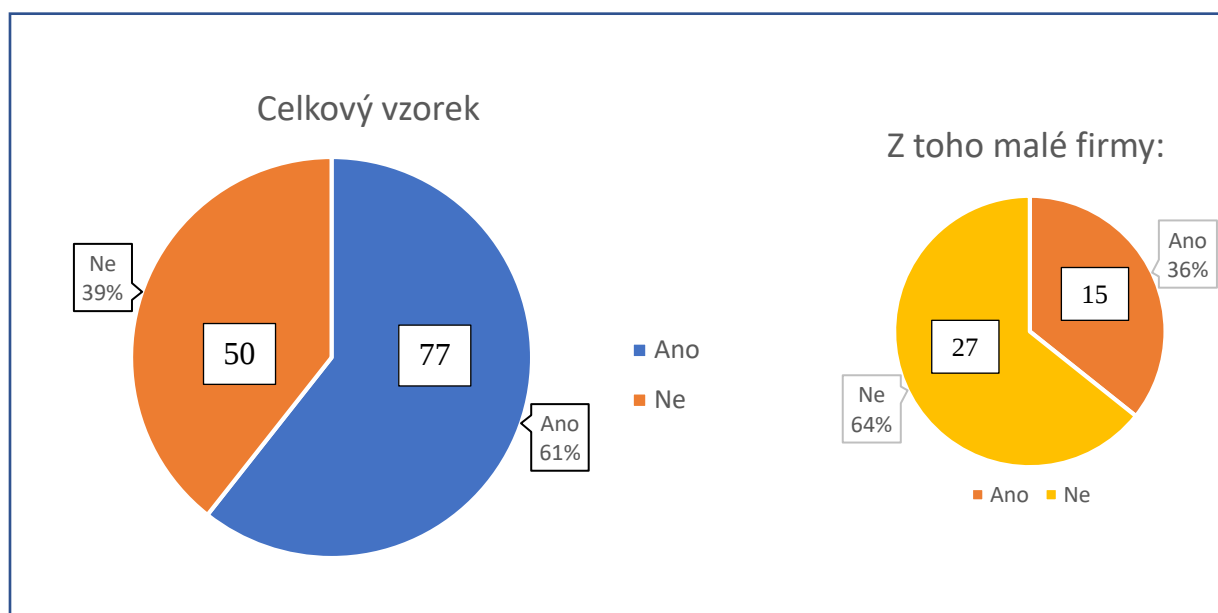

Zdroj: Vlastní zpracování

Dle grafu č. 6, rozdělení firem v našem dotazníku je skoro rovnoměrné, 54 % firem se považuje za rodinnou firmu, 46 % nikoliv. Opět bude důležité dát tato data do souvislosti s ochotou poptávat audit.

Poslední otázka ze sekce 2 roztrídí firmy na ty, které podstupují audit z důvodu zákonné povinnosti a na firmy, které tuto povinnost nemají. Už nyní víme, že minimálně 23 firem z našeho vzorku nemá audit z důvodu zákonné povinnosti. Důvod je jednoduchý, jde o mikropodniky a povinnost pro audit se láme až v kvadrantu malých firem.

Graf č. 7: Podstupujete audit z důvodu zákonné povinnosti?

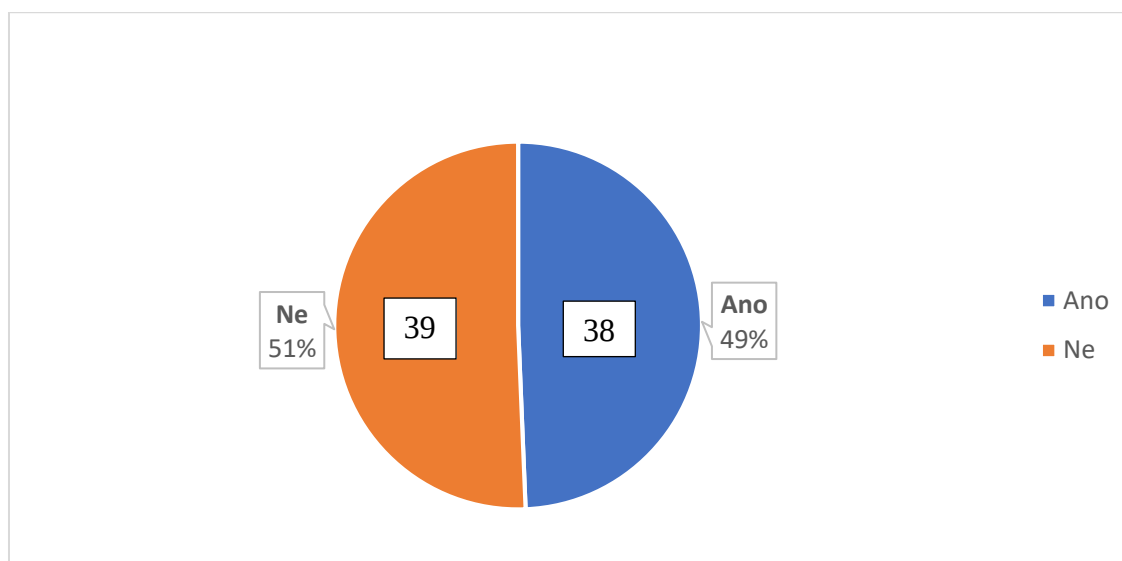

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu č. 7 je patrné, že sesbíraný vzorek obsahuje 77 (61 %) podniků, které mají povinnost auditu danou zákonem. Hlavní roli zde hrálo rozdělení u malých podniků, jelikož hranice pro povinnost auditu se pohybuje právě v této kategorii. Zde vidíme, že u malých firem máme více firem, které nemají povinnost statutárního auditu danou zákonem.

Nyní se nám vzorek rozdělil na dvě skupiny. Firmy, co nemají na výběr, a audit musí poptávat, protože jim to přikazuje zákon. A druhý vzorek jsou firmy, jež si mohou samy rozhodnout, zda audit budou poptávat. Nyní zjistíme, kolik firem by audit skutečně poptávalo, pokud by neměly zákonnou povinnost. Výsledek je zobrazen v grafu č. 8.

Graf č. 8 Poptávali byste audit bez zákonné povinnosti?

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 8 ukazuje, že 49 % firem, které dnes musí audit podstupovat, by se pro něj dobrovolně nerozhodlo. To není zrovna příznivý výsledek, jelikož to poukazuje na fakt, že polovina firem z našeho vzorku považuje náklady (explicitní i implicitní) vyšší než přínosy a audit je pro ně spíše povinnost, která musí být splněna. Dále se můžeme podívat, zda ochotu poptávat audit i bez regulatorních požadavků ovlivňuje velikost firem, výsledek můžeme vidět v tabulce č. 7.

Tabulka č. 7: Velikost firmy a dobrovolná poptávka po auditu

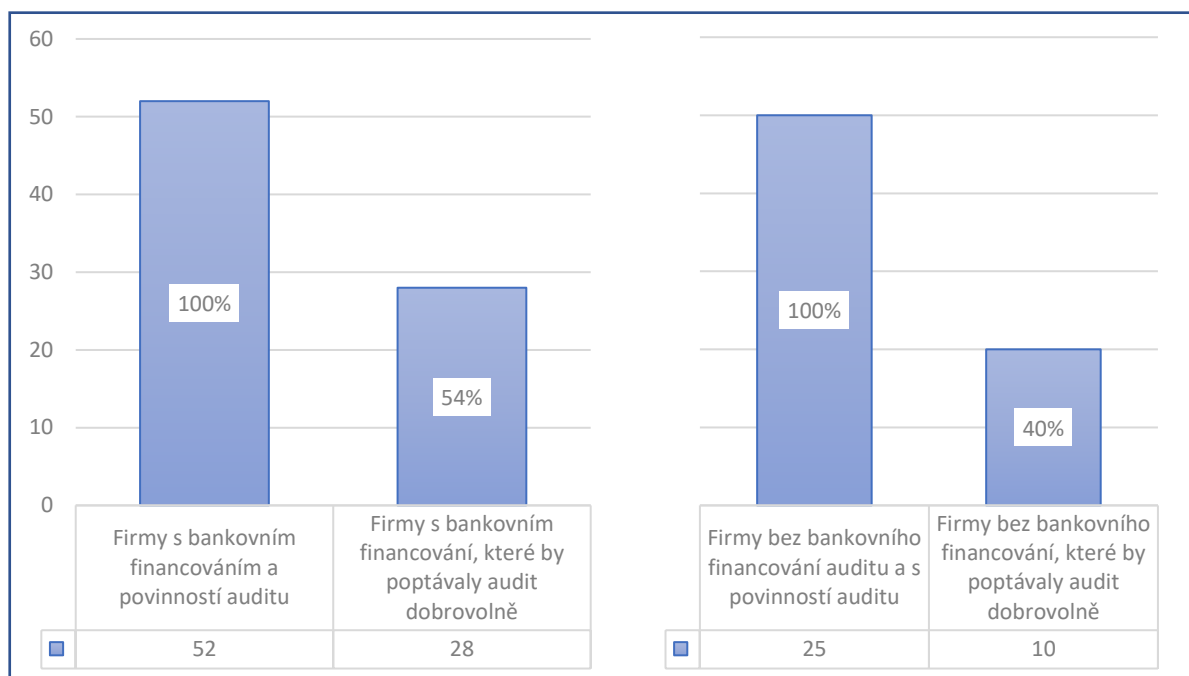
	Počet firem s povinností auditu v dané kategorii	Poptávaly by dobrovolně	% vyjádření na celku
Malý podnik	15	8	53 %
Střední podnik	54	26	48 %
Velký podnik	8	4	50 %
Celkem	77	38	49 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č.7 neukazuje, že by velikost firem měla vliv na míru dobrovolné poptávky po auditu. U všech kategorií vychází poloviční ochota poptávat audit dobrovolně bez zákonné povinnosti. Což úplně nekoresponduje se závěry z kapitoly 3, kdy ve většině studií byla objevena pozitivní korelace mezi dobrovolnou poptávkou po auditu a velikostí firem. Většina autorů vědeckých studií z kapitoly 3 docházela k závěru, že čím je firma větší a komplexnější, tím pravděpodobněji by poptávala audit dobrovolně.

Dále by nás mohlo zajímat, zda firmy, které čerpají nějaký typ bankovního financování by audit poptávaly pravděpodobněji než firmy, které bankovní financování nečerpají. Výsledky můžeme vidět v grafu č. 9.

Graf č. 9: Vztah mezi bankovním financováním a dobrovolnou poptávkou po auditu

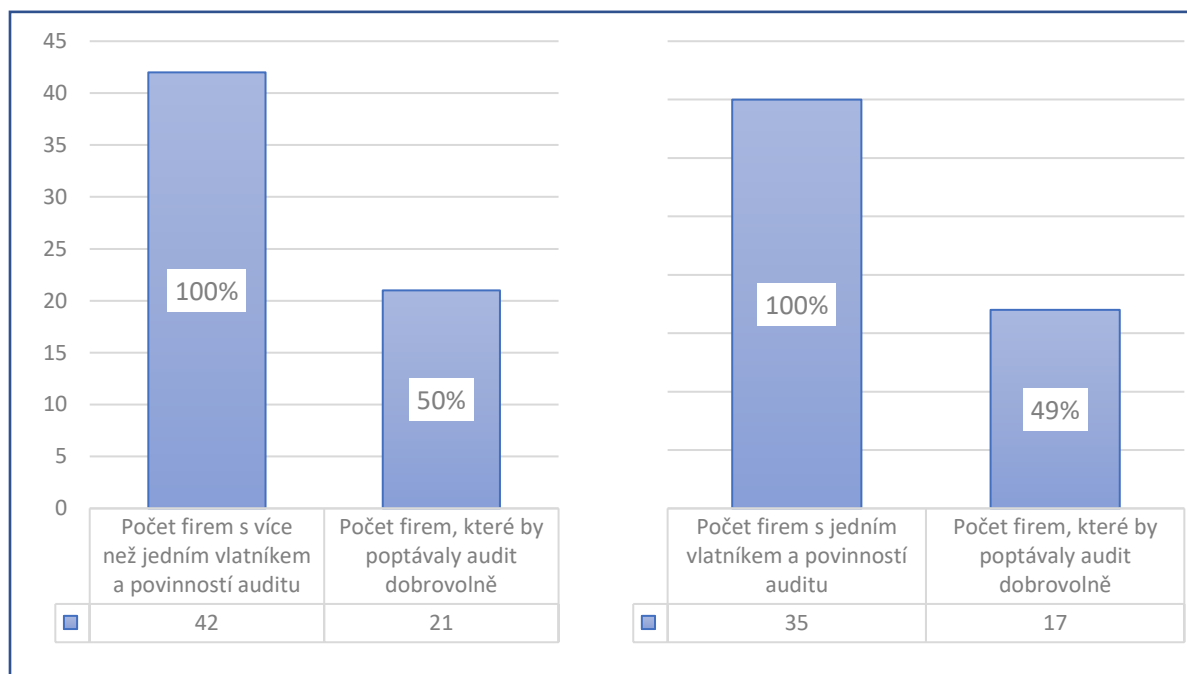
Zdroj: Vlastní zpracování

Na grafu č. 9 můžeme spatřit, že 54 % firem, které čerpají bankovní financování, by poptávalo audit dobrovolně. Na druhou stranu, ze vzorku 25 firem, které nečerpají bankovní financování, ale mají povinnost auditu, by audit dobrovolně poptávalo pouze 40 %. Tedy firmy ze vzorku s bankovním financováním by audit poptávaly pravděpodobněji než firmy ze vzorku bez bankovního financování. Na základě tohoto vzorku můžeme konstatovat, že bankovní financování by mohlo mít vliv na rozhodnutí firem při rozhodování o možnosti audit poptávat dobrovolně.

Také je důležité se zamyslet, proč jen polovina podniků, které čerpají bankovní financování by audit poptávalo dobrovolně. Interpretací je možných několik. Jedna z nich je, že banky firmy natolik nenutí mít auditované výkazy, a proto by jich pouze polovina poptávala audit dobrovolně. Na druhou stranu bychom zde mohli čekat o něco vyšší číslo, například z důvodu zlepšení, posílení vztahů mezi firmou a bankou. Další interpretace by mohla být, že si respondenti neuvědomili, že by banka mohla požadovat auditované výkazy a rozhodovali se

čistě na bázi „Ceteris paribus“, tedy že se jejich rozhodnutím nic nezmění. Další charakteristika, která by mohla ovlivnit počet firem, které by poptávaly audit dobrovolně, je počet vlastníků. Bližší detail můžeme vidět na grafu č. 10.

Graf č. 10: Vliv počtu vlastníků na dobrovolnou poptávku po auditu

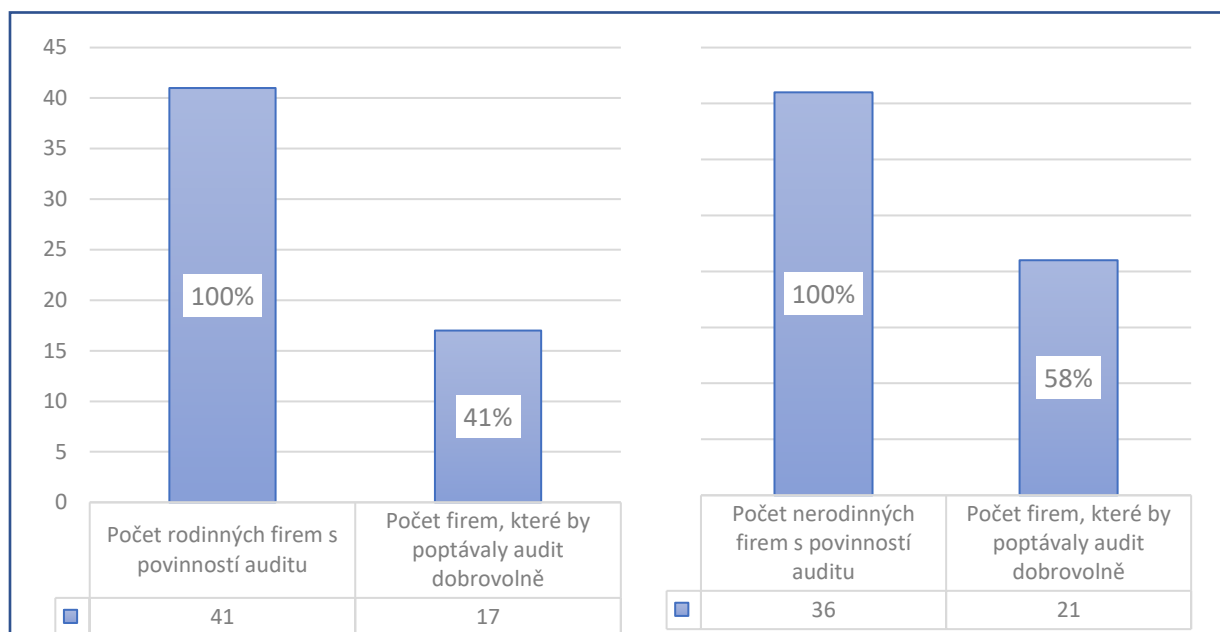
Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu č. 10 je patrné, že přesně polovina firem s více než jedním vlastníkem by audit poptávala dobrovolně. Velmi podobná čísla vychází i u firem, které mají přesně jednoho vlastníka, zde by audit dobrovolně poptávalo 49 %. Na základě těchto údajů můžeme konstatovat, že počet vlastníků v našem vzorku nemá vliv na dobrovolnou poptávku po auditu.

Zdá se, že u firem, které mají více než jednoho vlastníka a nepoptávaly by audit dobrovolně, si majitelé důvěřují nezávisle na auditu nebo mají jiné kontrolní mechanismy, které zvyšují vzájemnou důvěru. Nebo vlastníci z druhé poloviny firem, které by nepoptávaly audit dobrovolně, nepovažují audit za nástroj, jak zvýšit důvěru ve firmě. Což může být i důvod, proč v našem vzorku počet vlastníků nevysvětluje ochotu dobrovolně poptávat audit, jako to bylo v některých studiích z kapitoly 3.

Nyní ověříme, zda má na ochotu poptávat audit dobrovolně vliv vztahů ve firmě, tedy zda se firma považuje za rodinnou firmu či nikoliv. Výsledky jsou zobrazeny v grafu č. 11.

Graf č. 11: Rodinné firmy a dobrovolná poptávka po auditu

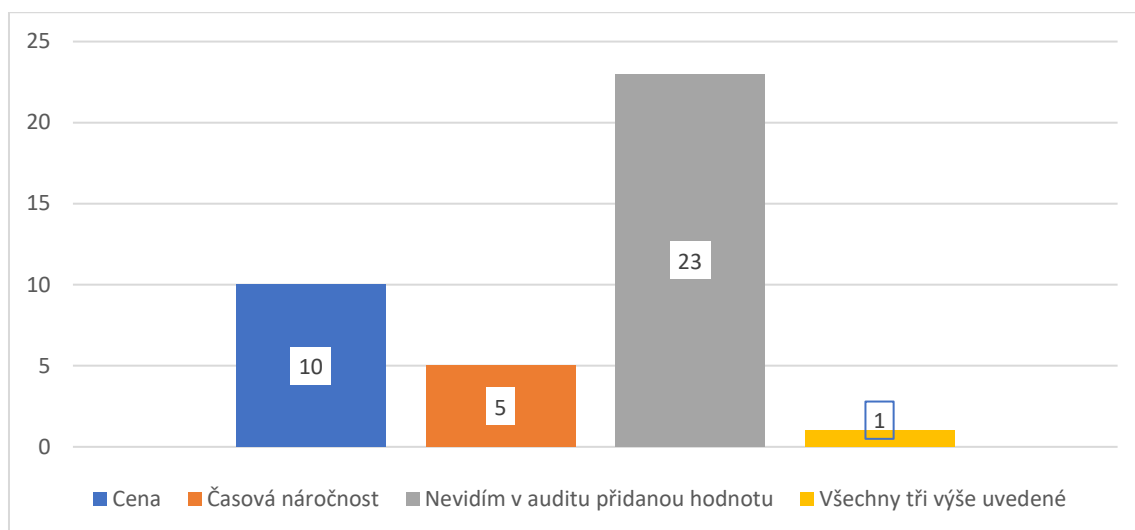

Zdroj: Vlastní zpracování

V našem vzorku firem, které se v dotazníku označily jako rodinné a mají povinnost auditu, by jich 41 % poptávalo audit dobrovolně. Firmy, které v dotazníku označily, že se nepovažují za rodinné firmy, by audit poptávaly v 58 %. Z toho můžeme usuzovat, že je větší šance narazit na firmu, která by audit poptávala dobrovolně ve vzorku nerodinných firem než ve vzorku rodinných firem. Vztahy ve firmě by mohly vysvětlovat dobrovolnou poptávku po auditu. Očekávali bychom, že v rodinných firmách bude obecně vyšší míra důvěry nezávisle na auditu.

Nyní se pojďme podívat na důvody, proč by firmy nevyužily auditních služeb, pokud by u nich přestala platit zákonná povinnost. Důvody můžeme vidět v grafu č. 12.

Graf č. 12: Důvody, proč by podniky přestaly poptávat audit (Vzorek 39 firem)

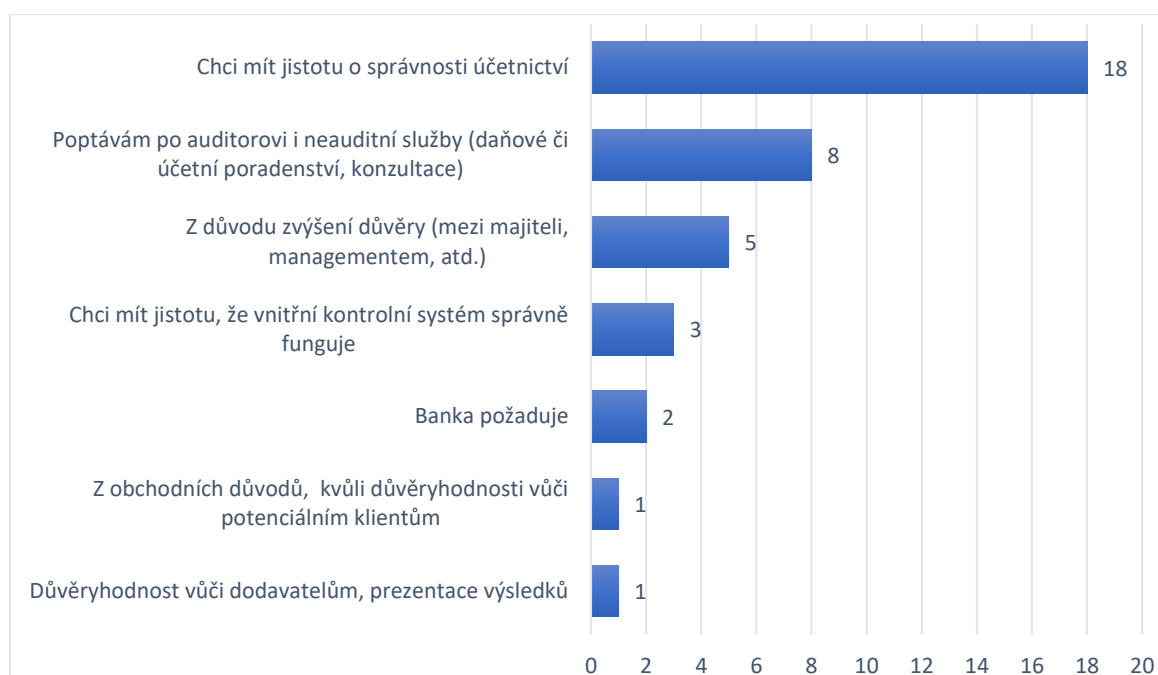

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu č. 12 vidíme, že hlavní důvod, proč by firmy v případě volby nezvolily využití auditních služeb, je nedostatečná přidaná hodnota. To může být funkce dalších dvou důvodů, tedy ceny a času. Tedy, že náklady, explicitní (cena) i implicitní (plat manažera, který stráví čas s auditorem) jsou vyšší než hodnota, kterou jim audit přináší. To můžeme chápat vícero způsoby. Například jim současný auditor není schopen poskytovat kvalitní služby. Nebo těmto firmám opravdu nemá audit co nabídnout, jelikož je jejich podnikání jednoduché nebo systém řízení propletený důvěrou a podobně. Proto je důležité se ptát, zda by tyto firmy měly opravdu mít povinnost audit poptávat, pokud jim nepřináší nic navíc kromě auditní zprávy. V menším zastoupení respondenti uváděli cenu a časovou náročnost auditu.

Ted' se podíváme i na druhou stranu mince. Z jakého důvodu by se firmy rozhodly poptávat audit dobrovolně, i když by neměly zákonnou povinnost. Výsledky můžeme vidět na grafu č. 13.

Graf č. 13: Z jakých důvodů byste audit poptávaly dobrovolně? (Vzorek 38 firem)

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu č. 13 je očividné, že firmy by nejčastěji poptávaly audit dobrovolně z důvodu jistoty o správnosti účetnictví a to v 18 ze 38 případů, tedy ve 47 %. I když audit jako takový nezaručuje stoprocentní správnost, ale spíše přiměřenou jistotu o správnosti. Další faktor, v kterém vidí firmy hodnotu, a proto by audit poptávaly dobrovolně, je zvýšení důvěry. I když je zde důvěra rozdělena na více kategorií – důvěra mezi potencionálními klienty, zvýšení důvěry mezi majiteli a managementem, mezi firmou a dodavateli či firmou a bankou. Pokud se zaměříme na důvod důvěry celkově, tak jej zvolilo 9 z 38 firem, které by se dobrovolně rozhodly pro audit. To vychází na 24 %. Třetí nejčastější důvod byl, že firmy poptávají neauditní služby po auditorovi. Může se jednat o daňové či účetní poradenství nebo obecné konzultace. To zvolilo 8 respondentů z 38. Jde vidět, že neauditní služby jsou pro SME důležité. 3 z 38 firem si chtějí být jisté, že jejich vnitřní kontrolní systém funguje správně.

Dále můžeme zkoumat, zda na jednotlivé odpovědi má vliv velikost firem. Výsledky z dotazníku jsou zobrazené v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8: Velikost firem a důvod dobrovolné poptávky po auditu

	Malý podnik	%	Střední podnik	%	Velký podnik	%
Chci mít jistotu o správnosti účetnictví	3	38 %	13	50 %	2	50 %
Chci mít jistotu, že vnitřní kontrolní systém správně funguje		0 %	3	12 %		0 %
Banka požaduje		0 %	1	4 %	1	25 %
Poptávám po auditorovi i neauditní služby (daňové či účetní poradenství, konzultace)	2	25 %	5	19 %	1	25 %
Z důvodu zvýšení důvěry v podniku (mezi majiteli, managementem atd.)	3	38 %	2	8 %		0 %
Důvěryhodnost pro klienta, dodavatele		0 %	2	8 %		0 %
Celkem	8	100 %	26	100 %	4	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Co nás může zaujmout hned na první pohled je fakt, že žádná z malých firem v tabulce č. 8 by nepoptávala audit z důvodu požadavku banky. Víme, že polovina malých firem čerpá bankovní financování, číselně je to 22 firem. Pouze 7 firem, které čerpají bankovní financování mají povinnost auditu. Z toho 3 podniky by audit dobrovolně nepoptávaly vůbec. Z toho nám tedy zůstává vzorek 4 firem, která mají bankovní financování a zároveň by poptávaly audit dobrovolně. I z těchto 4 firem by žádná nepoptávala audit dobrovolně kvůli bance. Malé firmy vidí přidanou hodnotu auditu především jako nástroj zvýšení důvěry v podniku, kontrolu účetnictví a také v tom, že jim auditor nabízí i jiné služby než auditní.

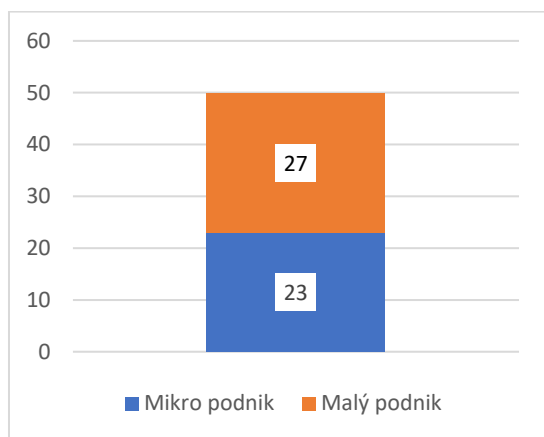
Střední firmy by se pro dobrovolný audit rozhodly především z důvodu ověření správnosti vedení účetnictví. Dále by jich 20 % volilo audit dobrovolně pro zvýšení důvěry ať už mezi firmou a bankou, firmou a dodavatelem, firmou a klientem či pro interní zvýšení důvěry. Střední firmy vidí hodnotu i v poskytovaných neauditních službách auditorem. Také 3 firmy oceňují, že jim auditor ověří vnitřní kontrolní systém.

Dále by nás mohlo zajímat, jakou možnost volily firmy, které mají více než jednoho majitele. Tedy zda firmy, která mají více majitelů, by volily audit dobrovolně právě kvůli zvýšení důvěry mezi majiteli. Toto se nepotvrdilo, dokonce firmy s jedním vlastníkem volily důvod zvýšení důvěry v podniku častěji než firmy s více než jedním vlastníkem. Podobná informace by nás mohla zajímat u rodinných firem. Firmy, které se považují za rodinné, nevolily ani v jednom případě jako důvod dobrovolné poptávky po auditu zvýšení důvěry. To by mohlo znamenat dvě

skutečnosti, buď tyto firmy nepotřebují zvyšovat důvěru, jelikož většina lidí, kteří se podílí na chodu společnosti patří mezi širší rodinný okruh či přátel nebo firmy cítí vyšší přidanou hodnotu v něčem jiném.

Nyní se můžeme podívat na druhou skupinu firem, které se zúčastnily dotazníku. Jde o firmy, které nemají zákonnou povinnost poptávat audit. Jak můžeme vidět v grafu č. 14, těchto firem je ve vzorku 50. Z toho je 23 mikro a 27 malých podniků.

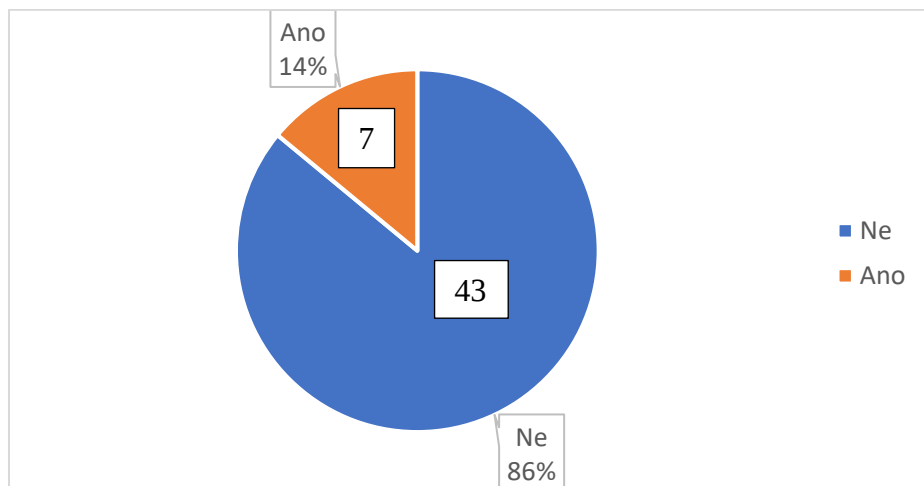
Graf č. 14: Podniky bez zákonné povinnosti poptávat audit

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejzajímavější otázkou, kterou si u firem bez povinnosti auditu můžeme klást, je, zda některá z těchto firem poptává audit dobrovolně. V grafu č. 15 je zobrazen souhrn odpovědí.

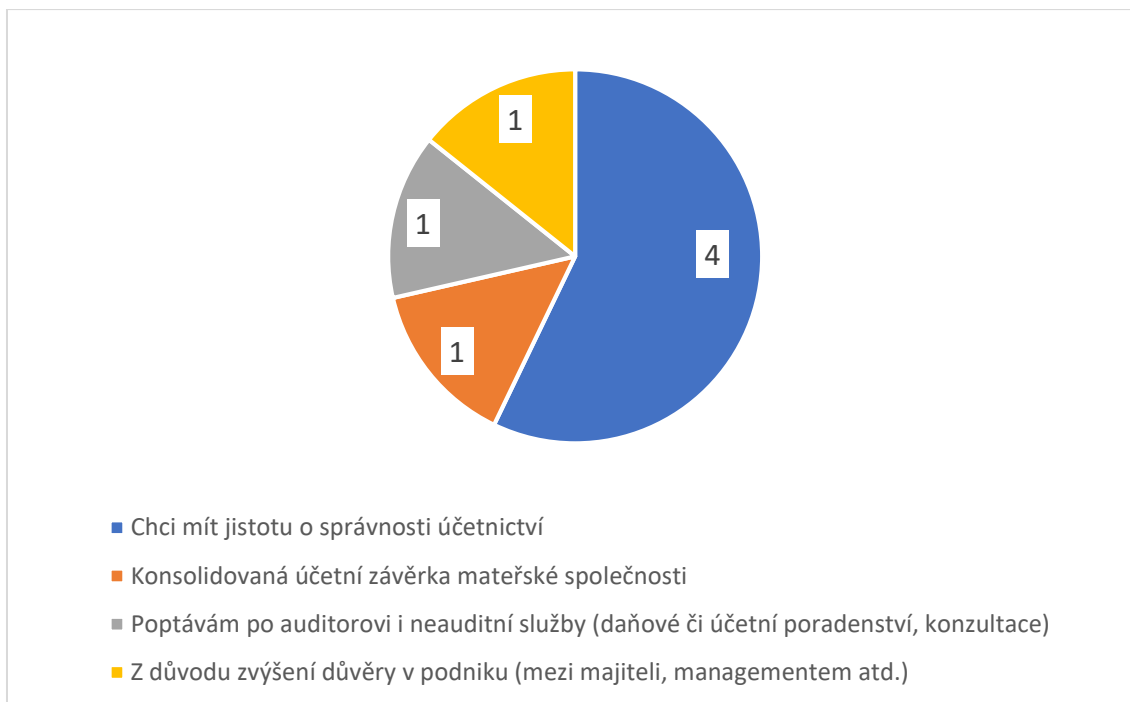
Graf č. 15: Poptáváte audit dobrovolně?

Zdroj: Vlastní zpracování

Ze vzorku 50 firem, které nemusí poptávat audit, jich je 14 %, které audit poptávají dobrovolně. Jde tedy o 7 firem. Z toho 4 jsou kategorizovány jako malé podniky a 3 podniky jsou mikro. Nyní se podíváme, proč se tyto firmy rozhodly pro dobrovolný audit. Výsledky jsou zobrazeny v grafu č. 16.

Graf č. 16: Důvody dobrovolné poptávky po auditu

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu č. 16 vyplývá, že firmy, které nemají zákonnou povinnost auditu, poptávají audit dobrovolně především z důvodu kontroly účetnictví. Dále jedna z dotazovaných firem je dceřiná společnost a její matka požaduje auditované výkazy, aby čísla ze závěrky mohla použít pro účely konsolidace. Některé definice nepovažují dceřiné společnosti za SME. Bez ohledu na definici SME, i ověřování čísel pro mateřskou společnost můžeme považovat za přínos auditu. Už nemusí jít jen o audit účetní závěrky, ale i o auditování reportingového balíčku, což opět vede ke zvýšení důvěry mezi těmito dvěma entitami.

Dále jedna ze společností využívá audit pro zvýšení důvěry v podniku. Jelikož tato firma uvedla v dotazníku, že má pouze jednoho majitele, můžeme se domnívat, že využívá audit pro zvýšení důvěry především mezi majitelem a zaměstnanci.

Jedna z firem poptává audit dobrovolně především kvůli neauditním službám. Jedná se o malou společnost, která se pohybuje okolo hranice povinnosti auditu a nemusí mít přístup ke

kvalifikovaným odborníkům z daní či účetnictví. Proto ocení, když jí auditor poskytne nebo zprostředkuje tyto služby.

Výsledkem je, že audit dobrovolně v našem vzorku poptává 7 z 50 firem, tedy 14 %. Toto číslo je značně podprůměrem vůči výsledkům z jiných studií, které byly ve světě provedeny a popsány ve třetí kapitole. V těchto studiích 39 % mikropodniků potvrdilo, že poptává audit dobrovolně. Pokud bychom vzali v potaz i malé podniky, dostaneme se nad 50 %. V tabulce číslo 9 jsou shrnuty důvody firem, které audit nepoptávají dobrovolně.

Tabulka č. 9: Důvody firem, které dobrovolně nepoptávají audit

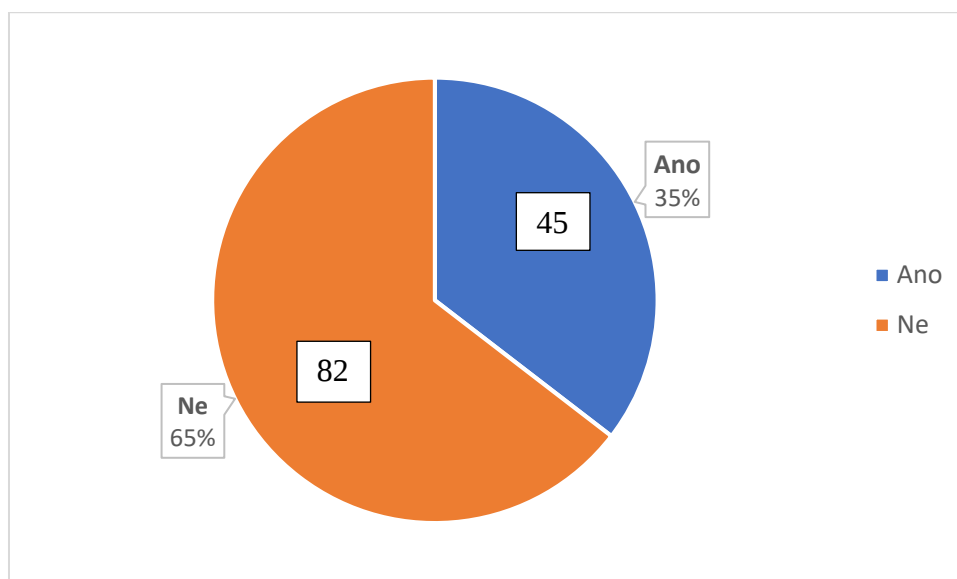
Důvod	Počet
Nevidím v auditu přidanou hodnotu	28
Časová náročnost	7
Cena	2
Časová náročnost a cena	2
Jsme malá firma a poměr cena/výkon (přínos) je špatný.	1
Jsme příliš malá společnost.	1
Provádíme interně, majitelé/management mají vzdělání v oboru.	1
Využíváme daňového poradce	1
Celkem	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku, proč nepoptávají audit dobrovolně, volily mikro a malé podniky nejčastěji odpověď, že v auditu nevidí přidanou hodnotu. Tato odpověď byla nejčastěji zmíněna i u firem, které sice audit podstupují, ale v případě volby by se pro audit nerozhodly. Jako druhý nejčastější důvod firmy volily časovou náročnost. Je pravda, že u mikro a malých společností budou účetní či ekonomické týmy postaveny na pár lidech, a tedy v případě nahromadění další agendy spojenou s auditem by oddělení nemusela stíhat svoji prvořadou práci. To samé může platit pro vedení firmy, které se dost často může skládat z jednoho nebo dvou lidí. Jako další důvod firmy uváděly cenu, ale pouze ve 2 případech z 43. Firmy dále nepoptávají audit, jelikož jim důležité věci kontroluje daňový poradce nebo majitelé mají vzdělání v oboru a provádí interní kontroly sami.

V grafu č. 17 je zobrazen celkový přehled, kolik ze 127 firem by poptávalo audit, pokud by to byla čistě jejich volba.

Graf č. 17: Souhrn skutečné poptávky po auditu v případě dobrovolnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak můžeme vidět v grafu č. 16, pokud by se všech 127 firem mohlo rozhodnout, zda budou poptávat auditní služby, 35 % by se rozhodlo auditní služby využít. Zbýlých 65 % by auditní služby nevyužilo. Jen pro porovnání ve studiích z Velké Británie to bylo 60 a 39 %, v USA to bylo 50 %, ve Finsku 60 %, Kanadě 73 % a v mezinárodní studii to bylo 63 %. Dle těchto sesbíraných dat jsme pod světovým průměrem ve smyslu dobrovolné poptávky po auditu. Tyto výsledky mohou být zajímavý podklad pro další výzkum dobrovolné poptávky po auditu v České republice.

V sekci číslo 7 bylo uvedeno 5 tvrzení a respondenti měli určit na stupnici od 1 do 5 do jaké míry s těmito tvrzeními souhlasí, kdy 1 znamenala silně nesouhlasím a 5 silně souhlasím. V tabulce číslo 10 je zobrazen modus a medián pro každé tvrzení.

Tabulka č. 10: Modus a medián jednotlivých tvrzení

Tvrzení	Modus	Medián
Audit poskytuje kontrolu účetnictví	4	4
Audit pomáhá chránit před podvody	3	3
Audit zvyšuje důvěryhodnost účetních informací	5	4
Audit usnadňuje přístup k financování	3	3
Audit zvyšuje důvěru v podniku	4	4

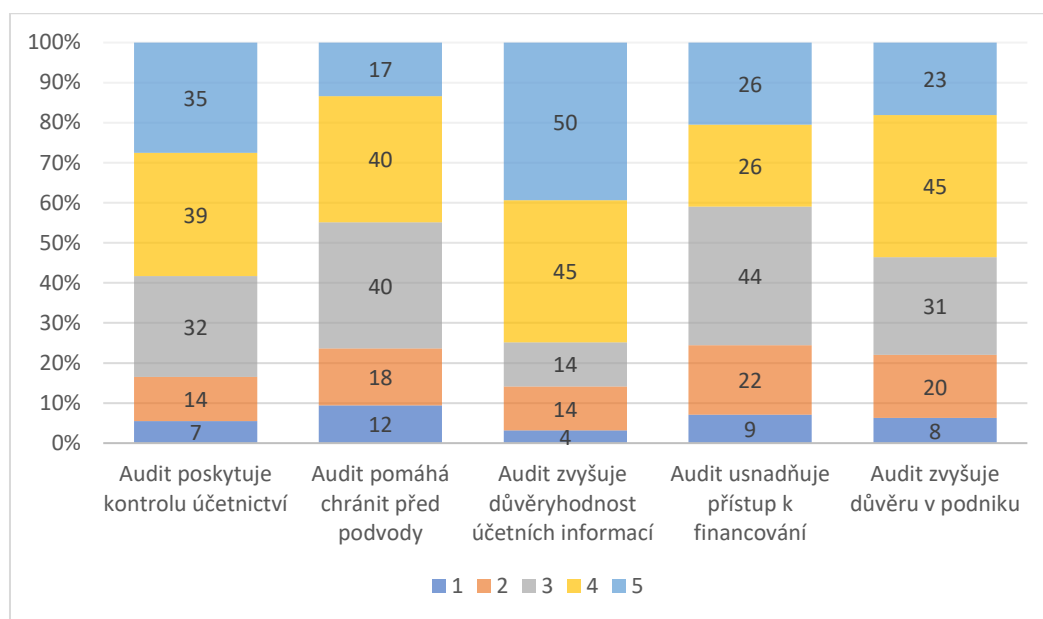
Zdroj: Vlastní zpracování

U většiny tvrzení z tabulky č. 10 respondenti nejčastěji a nejčteněji volili buď kladné či neutrální hodnocení. To je relativně překvapivé, jelikož by firmy v našem vzorku audit spíše nepoptávaly. Respondenti nejvíce souhlasili s tvrzením, že audit zvyšuje důvěryhodnost účetních informací. Firmy věří, že pokud auditor již čísla v účetních závěrkách projde, je na tato čísla spolehnutí. To je důležité zjištění, že lidé věří kvalitě auditní profese a auditorům. Dále respondenti souhlasí s tvrzením, že audit poskytuje kontrolu účetnictví. To může souviset i s výsledky z předchozích otázek, kde většina firem, které by se rozhodly poptávat audit dobrovolně, by tak učinily z důvodu jistoty o správnosti účetnictví. Respondenti také souhlasí s výrokem, že audit zvyšuje důvěru v podniku. Jak bylo zmíněno již v první kapitole, jedna z definic dává audit do souvislosti s důvěrou. Je povzbudivé, že podobně uvažují i firmy v praxi. Respondenti se neutrálně staví k výroku, který dává audit do souvislosti s ochranou před podvody. Přestože primární účel auditu není chránit nebo odhalovat podvody v podniku, může sloužit jako preventivní kontrola ve formě návštěvy auditora minimálně jednou do roka a zkoumání účetních knih a toku peněz. Jelikož se respondenti k tomuto tvrzení staví neutrálně, nemůžeme rozhodnout, zda to tak firmy vnímají.

Překvapivý je i neutrální postoj respondentů ke tvrzení o přístupu k financování. V kapitole 3 řada studií došla k závěru, že audit usnadňuje přístup k financování nebo snižuje náklady externího financování. Firmy, potažmo respondenti z České republiky, to ale takhle nevnímají a spíš se staví k tomuto tvrzení neutrálně. Což může být vyvoláno chováním bank v České republice, které buď nepožadují auditované výkazy nebo k nim natolik nepřihlíží. Za účelem pohledu bank na toto téma byl vytvořen dotazník, který byl zaslán 15 bankám z České republiky. Analýza tohoto dotazníku bude provedena v další části práce.

Podobné závěry můžeme odvodit i z grafu četností odpovědí. Jde o graf č. 18.

Graf č. 18: Tvrzení a četnosti odpovědí

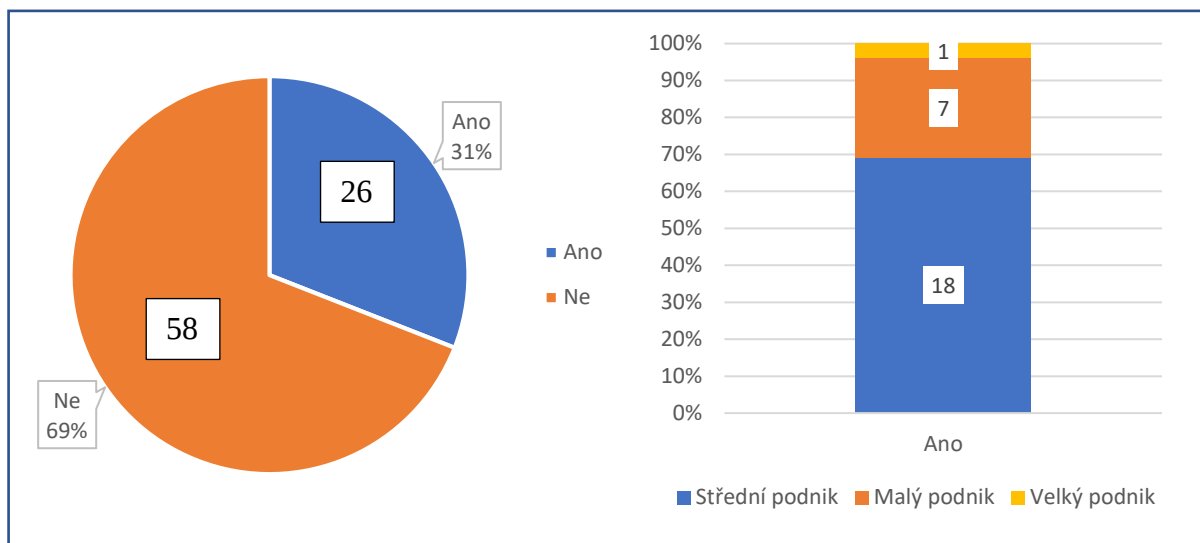

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvíce nesouhlasů v grafu č. 18 obdržel výrok, který o auditu konstatuje, že usnadňuje přístup k financování (sečtením počtu jedniček a dvojek). To jen opět potvrzuje fakt, že banky v Česku audit nevyžadují ani nepožadují. Bude zkoumáno v další části práce. Dále tvrzení o auditu a ochraně před podvody získalo druhý největší počet negativních hlasů. Nejvíce silně pozitivních hlasů obdrželo, dle očekávání, tvrzení, že audit zvyšuje důvěryhodnost účetních informací. Druhé tvrzení, které obdrželo nejvíce silně pozitivních hlasů je tvrzení o auditu a kontrole účetnictví.

Dále byli respondenti dotázáni, zdali využívají neauditní služby poskytované auditorem. Již nyní, bez nahlédnutí do výsledků, můžeme říct, že bude vícero firem, které neauditní služby poptávají, protože pro některé to byl důvod, proč by samotný audit poptávaly dobrovolně. Výsledky můžeme vidět na grafu č. 19.

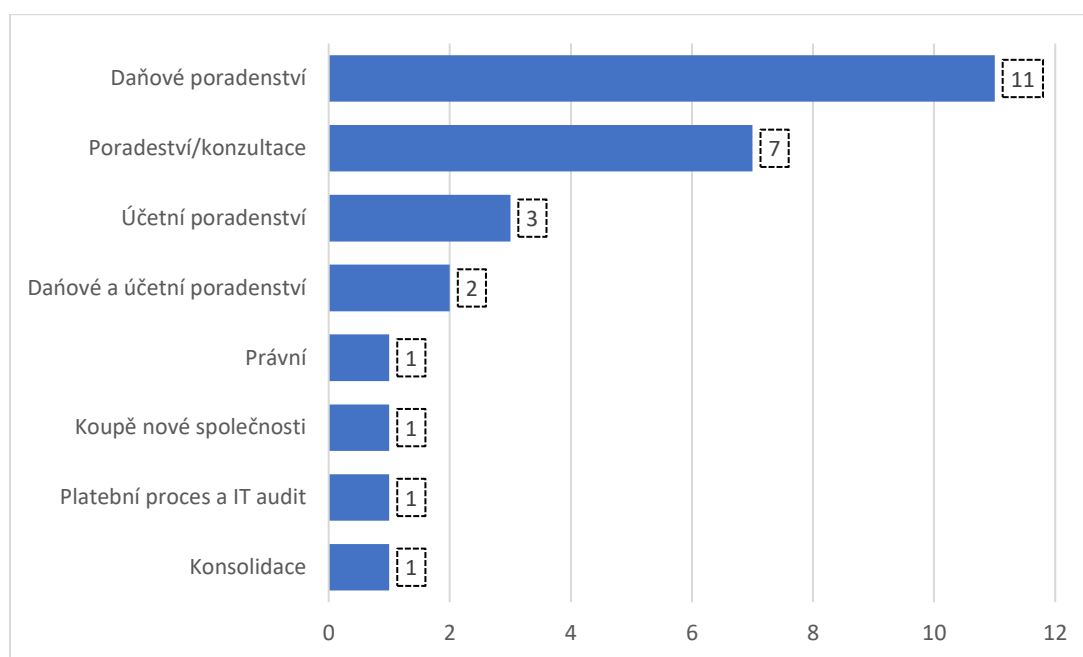
Graf č. 19: Poptávka po neauditních službách

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 19 obsahuje dva grafy, které spolu úzce souvisí, proto jsou zobrazeny společně. Výšečový graf zobrazuje souhrn výsledků na otázku, zda firmy poptávají po auditorovi i neauditní služby. Jsou zde zobrazeny pouze firmy, které audit momentálně poptávají. Tedy firmy, které mají zákonnou povinnost a firmy, které poptávají audit dobrovolně. Těch je dohromady 84. Z toho jich 31 % momentálně poptává neauditní služby. Sloupcový graf vpravo nám ukazuje rozdělení firem, které poptávají neauditní služby dle velikosti. Poptávka po neauditních službách je tedy ze 70 % tvořena středními podniky. To může být dáno tím, že se našeho dotazníku zúčastnilo nejvíce středních firem. A jaký typ neauditních služeb firmy nejčastěji poptávají? Odpověď můžete najít v grafu č. 20.

Graf č. 20: Typy poptávaných neauditních služeb

Zdroj: Vlastní zpracování

Firmy nejčastěji poptávají po auditorovi daňové poradenství. A to zde v 11 případech. SME často nemají přímý přístup k daňovým odborníkům, kteří by jim radili na denní bázi. Proto věřím, že ocení, pokud mohou některé daňové problémy alespoň jednou za rok prodiskutovat s auditorem, potažmo odborníkem, kterého auditor doporučí. Na druhém místě se umístilo obecné poradenství či konzultace. Zde se může jednat o radu v řízení cash flow, nastavení vnitřního kontrolního systému, změnu manažerských kalkulací a podobně. Jako třetí neauditní službu, kterou SME poptávají, je účetní poradenství. To má podobnou interpretaci jako daňové. Následně respondenti zmiňovali služby jednotlivě, jako jsou právní služby, konsolidace, IT audit či koupě nové společnosti.

Poslední část dotazníku byla zaměřena na vlastní názor respondentů, kteří mohli sdělit co si o auditu SME myslí. Zde budou shrnuty zajímavé postřehy respondentů. Jelikož data jsou anonymizována, budou využita označení typu firma č. 1 a podobně.

Firma č. 6 z našeho dotazníku, která je kategorizována jako malá firma, s obratem 20 milionů, nemá povinnost podstupovat audit. Respondent se s námi podělil o tento názor „Audit se vyplatí ve větších podnicích, pokud s penězi nemanipuluje majitel. V malých podnicích (jako jsme třeba my) schvaluji nákupy sám.“ Zde můžeme vidět příklad firmy, kdy ředitel společnosti je i pravděpodobně majitel. Firma proto nepovažuje za důležité poptávat audit, jelikož s penězi

manipuluje jedna osoba v podobě majitele. Na druhou je nutné zdůraznit, že audit není jen o mapování peněžních toků ve firmě.

Hned další respondent, z firmy č. 7, uvedl zajímavý komentář: „V našem případě skoro žádnou. Musel bych mít velmi silný důvod to vůbec chtít. Při transformaci na střední firmu o tom budu možná přemýšlet ale spíš ne. Zatím jsem jediný, kdo se dostane k penězům tak bych auditoval jen sám sebe.“ Zde můžeme vidět komentář majitele opět z malé firmy, která má pravděpodobně růstový potencionál a v budoucnu se možná stane střední firmou. I zde s penězi manipuluje majitel a ředitel v jedné osobě, a proto firma nepovažuje za nutné audit podstupovat.

Jeden z respondentů, z firmy č. 9 uvedl, že audit dokonce chápe jako „další omezování podnikání“. Firma č. 11, která čerpá bankovní úvěr, ale audit nepodstupuje, uvedla, že „audit v malé firmě nemá smysl, ale vypadá to pro třetí stranu jako velmi profesionální přístup“. Zajímavé zde je, že banka po firmě nepožaduje bankovní financování.

Respondent, který patří k firmě č. 25, uvedl: „Audit zvyšuje důvěryhodnost společnosti vůči majitelům a státním institucím.“ Jedná se o malou firmu, která má zákonnou povinnost a audit by poptávala, pokud by zákonnou povinnost neměla. Firma č. 30 zase vidí v auditu důvěryhodnost pro banky. Dále respondent z firmy č. 38, uvedl: „náměty na zlepšení postupů, informace o „best practice“ v obdobných společnostech, zvýšení jistoty správnosti finančních výsledků a hospodaření, souhrnné informace o společnosti v jednom dokumentu, zvýšení důvěryhodnosti u obchodních partnerů“. Tato firma uvedla, že by audit poptávala i bez zákonné povinnosti. Jednalo se o střední firmu s obratem 600 miliónů. Tento komentář poskytuje námět na další přínos auditu. Jelikož auditor během roku navštěvuje řadu firem, získává přehled o nejlepších praktikách v daných společnostech. O ty nejlepší praktiky se pak může podělit s dalšími klienty.

Našeho dotazníku se zúčastnila i městská firma. V dotazníku se jedná o firmu č. 46. Jde o malou firmu, která nemá povinnost auditu a ani audit nepoptává dobrovolně. Zástupce této firmy uvedl: „Naším zřizovatelem je město. Audit neděláme, účetnictví nám zpracovává externí firma. Jsme městská společnost a veškeré podnikání je u nás od roku 2002 oficiální.“

Dále zástupce z firmy č. 74 o auditu tvrdí: „Externí pohled na účetnictví osobami, které mají hluboké znalosti problematiky a vazeb; upozornění na nedostatky, chyby; potvrzení, že by

účetní výkazy neměly obsahovat významné chyby, což je přínos jak pro externí uživatele, tak pro vnitřek společnosti“.

Zástupce z firmy č. 85 uvedl o auditu: „Pomoc při zachycení nestandardních situací, pohled zvenčí nezaujatým pozorovatelem, který může leccos odhalit, předcházení systémovým chybám, zanesení systému do účetnictví, směrnice a snadnější obhajování nutnosti dodržovat je před neochotnými kolegy“. Zde je velmi zajímavé, že firma podstupuje audit z důvodů zákonné povinnosti, ale v případě volby by se pro audit nerozhodla z důvodu ceny. To je velmi překvapivé, vzhledem k tomu, že společnost zmínila řadu přínosů.

Například zástupce z firmy č. 105, kdy se jedná o velkou firmu uvedl, že jediná přidaná hodnota audit je „razítko“. Což především u velké firmy je neočekávané.

Poslední komentář od firmy č. 127 o přínosech auditu: „Před několika lety jsme možnosti auditu několikrát využili – smysl měl poprvé, kdy jsme byli upozorněni na několik málo drobností ohledně zaúčtování, získali jsme odpovědi na některé otázky a potvrdili jsme si, že vše důležité je v pořádku. V dalších letech jsme už žádný přínos neviděli.“

Tyto komentáře můžeme brát jako zajímavé postřehy a přiblížení problematiky z pohledu samotných firem. Samozřejmě se tyto komentáře nedají zobecňovat na celou populaci.

V poslední řadě bych zde i rád uvedl názor jednoho z respondentů, který si našel čas a podělil se s námi o své zkušenosti s auditem. Respondent je jednatel v jedné nejmenované softwarové společnosti. Respondent zmiňuje, že je audit pro malou firmu velmi nákladná věc, a především malé firmy si jej nemohou dovolit. Dále uvádí, že malé firmy zpravidla nemívají dlouhodobější finanční plán, jelikož většinou mají problém obdržet bankovní financování. Respondent tvrdí, že v jeho prostředí se pohybují malé firmy, které se rozhodnou pro audit především z nutnosti, kdy do společnosti vstoupí investor nebo firma obdrží státní dotaci.

Dále respondent zmiňuje, že audit nebývá přínosem pro malé firmy, jelikož jejich účetní operace nebývají složité. Na druhou stranu by majitel měl zkontrolovat člověka, kterého pověřil vedením financí jednou za čas.

Z hlediska ochrany firmy před nežádoucími finančními machinacemi i prostými pochybeními v účetnictví respondent považuje za mnohem zásadnější, aby malé a střední firmy měly:

- Dobře definovanou účetní osnovu korespondující se způsobem provozu podniku a dávající přibližnou představu o finančních tocích
- Stanovená pravidla zaúčtování jednotlivých položek
- Mechanismus evidence účetních dokladů
- Spolehlivou účetní a dobrého daňového poradce
- Zažitá pravidla kontroly účetní závěrky a daňového přiznání

Respondent dále předkládá porovnání zavedení standardu ISO 9000 a auditu. Respondent zmiňuje, že četl studii, která se zabývala ISO 9000, zda má firma větší šanci na přežití, pokud implementuje tento standard. Tato studie dle respondenta konstatuje, že zavedením ISO 9000 má firma větší šanci na přežití. Proto z hlediska firmy je přínosnější implementovat ISO 9000 a zavést do firmy řád než poptávat audit, který se ve firmě objeví jednou, maximálně dvakrát za rok. Respondent konstatuje, že audit zjistí, že jsou někde problémy, ale neidentifikuje příčiny. Závěrem, pokud je firma vedena dle standardu ISO 9000 a má správně zavedené kontrolní mechanismy, pak finanční audit není pro SME přínosem dle shrnutí respondenta.

Zde je důležité zmínit, že s nastavením správně fungující účetní osnovy, vnitřního kontrolního systému a obstaráním kvalitního daňového poradce, může pomoci právě auditor. Ten také v některých případech může zkontrolovat, zda firma opravdu správně implementovala některá pravidla z ISO 9000. Samotnou kontrolu fungování ISO 9000 dle mého názoru může nejlépe provést právě externí expert.

4.4 Shrnutí

Dotazníku se zúčastnilo 127 firem. Tyto firmy byly rozděleny do kategorií dle zákona o účetnictví. Níže jsou shrnuty charakteristiky typického reprezentanta daných kategorií.

Mikro podniky

Typický reprezentant mikro podniků nečerpá bankovní financování ani jiný typ externího financování. Má jednoho majitele a označuje se za rodinnou firmu. Nemá povinnost auditu a audit nepoptává dobrovolně, protože v něm nevidí přidanou hodnotu. Silně souhlasí s tvrzením, že audit poskytuje kontrolu účetnictví a zvyšuje důvěryhodnost účetních informací. Souhlasí s tvrzením, že audit zvyšuje důvěru v podniku. Neutrálně se staví k tvrzením, že audit pomáhá chránit před podvody a že usnadňuje přístup k financování. Typický mikro podnik nepoptává neauditní služby.

Malé podniky

Charakteristický malý podnik čerpá bankovní financování. Má jednoho majitele a považuje se za rodinnou firmu. Nemá zákonnou povinnost podstupovat audit účetní závěrky a nepoptává audit dobrovolně. Souhlasí s tvrzením, že audit poskytuje kontrolu účetnictví, zvyšuje důvěryhodnost účetních informací a zvyšuje důvěru v podniku. Neutrálně se staví k tvrzením, že audit pomáhá chránit před podvody a že usnadňuje přístup k financování. Typický malý podnik nepoptává neauditní služby.

Střední podniky

Typický střední podnik čerpá bankovní financování. Má jednoho až 2 dva majitele. Považuje se za rodinný podnik. Podstupuje audit účetní závěrky z důvodu zákonné povinnosti, ale bez zákonné povinnosti by audit nepoptával, protože nevidí v auditu přidanou hodnotu. Silně souhlasí s tvrzením, že audit poskytuje kontrolu účetnictví a zvyšuje důvěryhodnost účetních informací. Souhlasí s tvrzeními, že audit chrání před podvody a zvyšuje důvěru v podniku. Neutrálně se staví k tvrzením, že audit usnadňuje přístup k financování a nepoptává neauditní služby.

Velké podniky

Charakteristický velký podnik čerpá bankovní i jiný typ externího financování. Má jednoho až dva majitele. Nepovažuje se za rodinný podnik. Podstupuje audit z důvodu zákonné povinnosti. Je u něho 50 % šance, že bude audit poptávat dobrovolně bez zákonné povinnosti. Souhlasí s tvrzením, že audit poskytuje kontrolu účetnictví a zvyšuje důvěryhodnost účetních informací. Neutrálně se staví k tvrzení, že audit zvyšuje důvěru v podniku. Nesouhlasí s tvrzeními, že audit chrání před podvody a usnadňuje přístup k financování. Nepoptává po auditorovi neauditní služby.

A nyní budou shrnuta zjištění plynoucí z dotazníkového šetření. Mikro a malé podniky nemají takový přístup nebo zájem o bankovní financování jako střední a velké firmy. Ze vzorku 77 firem, které dnes podstupují audit z důvodu zákonné povinnosti, by se jich pouze 49 % rozhodlo v auditu pokračovat dobrovolně. Firmy, které by audit nepoptávaly bez zákonné povinnosti, uvádějí jako nejčastější důvod nedostatečnou přidanou hodnotu poskytovanou auditem.

Ochota poptávat audit dobrovolně se neměnila s velikostí firem. Firmy, které čerpají bankovní financování, by podstupovaly audit častěji než firmy, které bankovní financování nečerpají. Podniky, které mají jednoho vlastníka, mají stejnou ochotu poptávat audit jako firmy, které mají

více než jednoho vlastníka. Firmy, které se vnímají jako rodinné, by audit poptávaly méně pravděpodobněji než firmy, které se takhle nevnímají.

Hlavní důvod, proč by se firmy rozhodly pro podstoupení auditu dobrovolně, je jistota o správnosti účetnictví. Dále by se firmy rozhodly poptávat audit dobrovolně kvůli zvýšení důvěry mezi všemi zúčastněnými stranami v podnikatelském prostředí.

Vzorek obsahoval i 7 firem, které již dnes poptávají audit bez zákonné povinnosti. Tyto firmy poptávají audit dobrovolně především kvůli jistotě o správnosti účetnictví.

Pokud bychom dali všem firmám v dotazníku možnost dobrovolně se rozhodnout, zda budou poptávat audit nebo ne, 65 % podniků by se rozhodlo audit nepoptávat.

Firmy se většinou shodly, že audit zvyšuje důvěryhodnost účetních informací a poskytuje kontrolu účetnictví. Firmy také souhlasí, že audit zvyšuje důvěru v podniku. Podniky se neutrálně staví k tvrzení, že audit chrání firmu před podvody a usnadňuje přístup k financování. Většina firem po auditorovi nepoptává neauditní služby. Pokud nějaký typ neauditní služby poptává, jedná se o daňové poradenství.

5 Dotazník zaslaný bankám

Jak již bylo zmíněno, byly vytvořeny dva dotazníky. První dotazník byl analyzován v předchozí kapitole. Tento dotazník byl vytvořen pro úvěrové instituce, kdy cílem je zjistit, zda banky v České republice vyžadují auditované výkazy a zda poskytují úvěry i firmám, které auditované výkazy nemají. A zda auditované výkazy hrají roli při stanovení ratingu či skóringu úvěrované společnosti.

5.1 Metodologie dotazníku a sběr dat

Dotazník byl vytvořen na základě závěrů z 3. kapitoly, kdy většina výzkumníků přišla k závěru, že audit usnadňuje přístup k financování a může i pomoci snížit náklady na financování. Dotazník byl opět vytvořen pomocí Google formuláře. Dotazník obsahuje 5 otázek. Respondent nemusí narazit na všechny otázky, jelikož některé otázky jsou podmíněné předchozím odpovědím. Z toho důvodu je dotazník rozdělen do 4 sekcí.

První sekce představuje dotazník a důvody jeho sestavení. V druhé sekci se snažíme zjistit, zda by banka poskytla úvěr firmě, která by neměla auditované výkazy. Pokud zde respondent odpoví ne, bude odkázán přímo do sekce 4. V této sekci se respondentu ptáme, zda bance, ve které pracuje, vyhovuje momentální nastavení hranice pro auditované výkazy.

Pokud respondent v sekci 2 odpoví, že by poskytl, respektive banka, ve které pracuje, firmě úvěr bez auditovaných výkazů, bude přesměrován do sekce 3. Tato sekce se snaží zjistit podrobnější informace o poskytování úvěrů v dané bance.

První otázka v sekci je zaměřená na události po udělení úvěru. Pokud by se banka rozhodla udělit firmě úvěr bez auditovaných výkazů, zda by následně vyžadovala po firmě, aby audit poptávala. Zde už záleží na jednotlivých bankách, jak velké riziko spatřují v neauditovaných výkazech. Další otázka se zabývá stanovením skóringu u SME. Zajímá nás, zda je skóring žadatele o úvěr ovlivněn, zda má auditované výkazy nebo ne.

A následně byl respondentovi zadán příklad, kdy firma A je profitabilnější, ale nemá auditované výkazy, zatímco firma B auditované výkazy má, ale nevykazuje takové finanční výsledky jako firma A. Na respondentovi je, aby rozhodl, která z těchto firem bude mít lepší skóring. Tento příklad je založen na závěru studie z roku 2012 od Dedman. Dedman v závěru této studie uvádí,

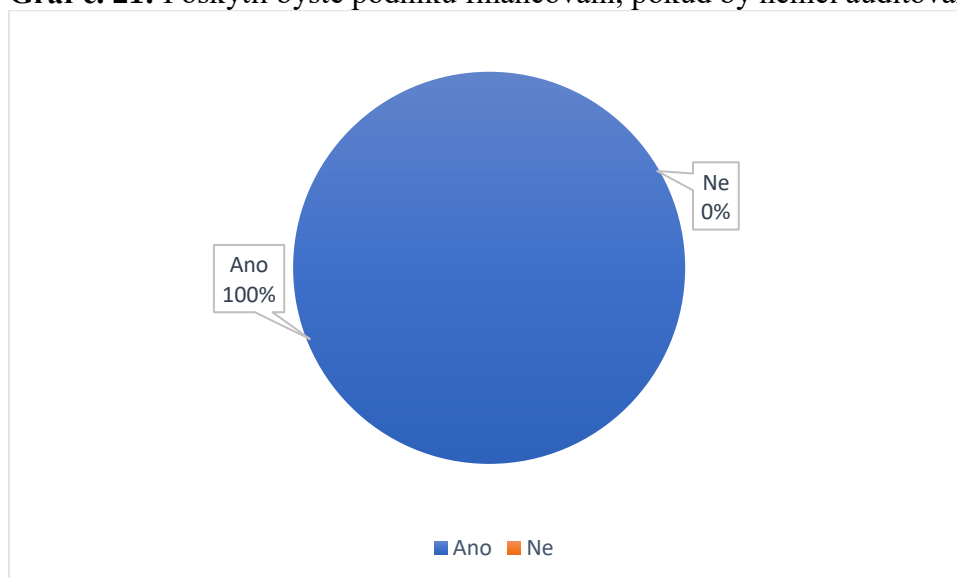
že firmy, které byly profitabilnější, ale neměly auditované výkazy, dosahovaly horších skóringů než firmy, které měly auditované výkazy, ale byly méně ziskové. Po zodpovězení této sekce byl respondent přesunut do sekce 4, která byla již popsána.

Sběr dat byl u tohoto dotazníku odlišný oproti dotazníku z předchozí kapitoly. Nejdříve jsem se snažil identifikovat banky, které v České republice poskytují úvěry SME. Dospěl jsem k závěru, že v České republice je 15 bank, které úvěry SME poskytují. Cíl bylo oslovit vždy jednoho člověka z dané banky, který pracuje na oddělení kreditního rizika a má přehled o stanovení skóringu. První vlnou jsem oslovil respondenty, na které mám přímé vazby a osobně jim zaslal dotazník k vyplnění. K dalšímu oslovení respondentů jsem využil sociální síť LinkedIn, kde jsem našel zaměstnance oddělení kreditních rizik z bank, od kterých mi chyběly odpovědi. Celkově bylo získáno 8 odpovědí z 15. Což je 53 % z celkové populace bank, které v České republice poskytují SME úvěry.

5.2 Analýza dotazníku

Na první otázku z dotazníku všechny banky odpověděly, že by firmám poskytly bankovní financování i bez auditovaných výkazů. Výsledek můžeme vidět na grafu č. 21.

Graf č. 21: Poskytli byste podniku financování, pokud by neměl auditované výkazy?

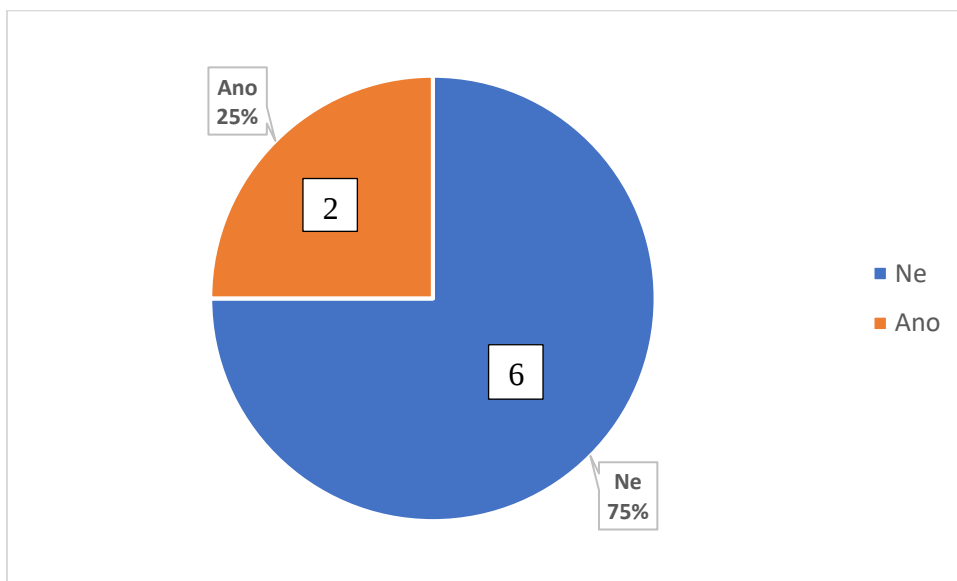
Zdroj: Vlastní zpracování

Jak můžeme vidět v grafu č. 21, neauditované výkazy by v České republice neměly být problém při získání bankovního financování. Více jak polovina bank (naš celý vzorek) v České republice

by neauditované výkazy neviděla jako překážku pro udělení úvěru. Jelikož všechny firmy odpověděly kladně, všechny se také přesunou do sekce 2.

Dále by nás zajímalo, zda by banky po udělení úvěru po firmě auditované výkazy požadovaly. Výsledky můžeme vidět v grafu č. 22.

Graf č. 22: Vyžadovali byste po společnosti, která doposud neměla auditované výkazy, aby statutární audit podstoupila po udělení úvěru?

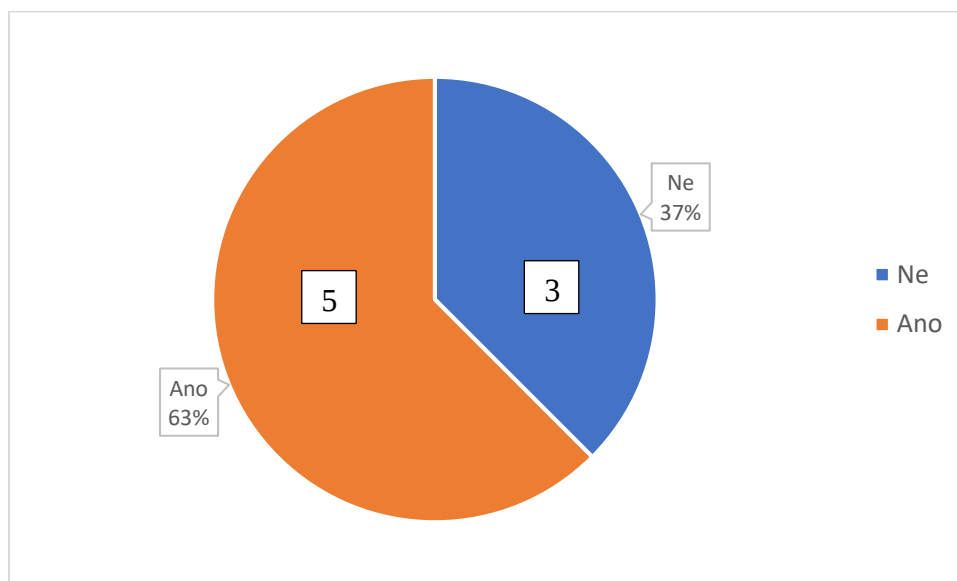

Zdroj: Vlastní zpracování

Z 8 dotázaných bank, pouze 2 banky by požadovaly auditované výkazy po udělení úvěru. Na vzorku 8 bank můžeme konstatovat, že audit by neměl mít velký vliv na přístup SME k financování v České republice. Pravděpodobně jsou to jiné faktory, které rozhodují o udělení úvěru. Tyto výsledky odpovídají i výsledkům z předchozího dotazníku, kdy žádná z firem by nepoptávala audit dobrovolně kvůli požadavku banky. Také pouze polovina firem, která čerpá nějaký typ bankovního financování, by poptávala audit bez zákonné povinnosti. Nyní můžeme vidět, že je to především z toho důvodu, neboť většina bank auditované výkazy nepožaduje.

Otázka č. 3 byla zaměřená na stavení skóringu u SME. Výsledky na tuto otázku jsou zobrazeny v grafu č. 23.

Graf č. 23: Pokud by firma neměla auditované výkazy, zhoršil by tento fakt automaticky skóring/rating klienta?

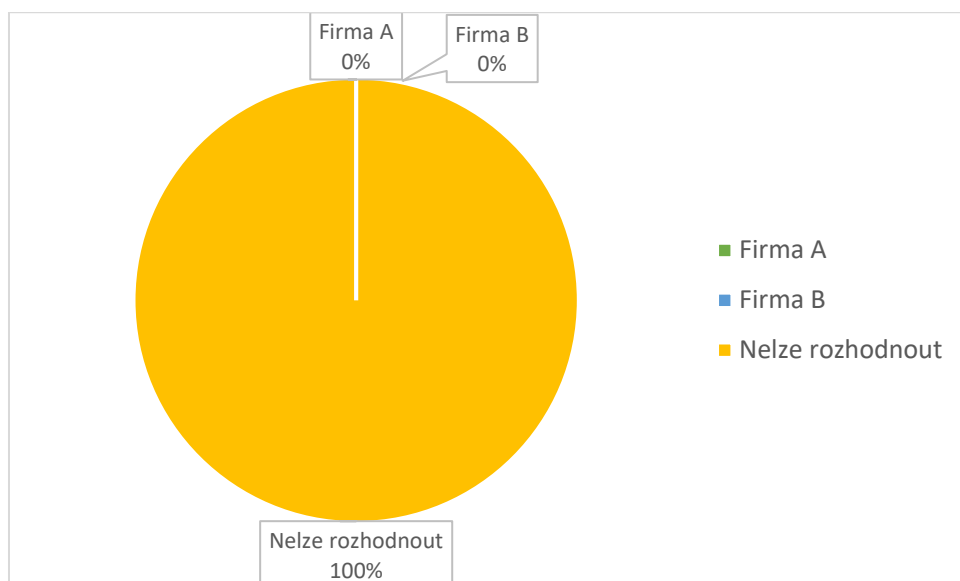

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 23 nám přináší velmi zajímavou informaci. Auditované výkazy v České republice pravděpodobně neusnadňují SME přístup k financování, ale díky auditovaným výkazům mohou u 63 % z našeho vzorku 8 bank v České republice získat lepší skóring, který by měl znamenat nižší úrokovou míru. Tedy některé banky vidí v neauditovaných výkazech riziko, které sice není natolik veliké, aby automaticky znamenalo odmítnutí poskytnutí úvěru, ale nechají si za toto riziko dodatečně zaplatit. Toto je zajímavý podnět pro odbornou práci, kde by autor mohl zkoumat, jak moc velký dopad mají neauditované výkazy na výši úrokové sazby a kalkulovat ušetřené náklady v případě podstoupení auditu.

Dále byl respondentům předložen příklad, kdy firma A je profitabilnější, ale nemá auditované výkazy, zatímco firma B auditované výkazy má, ale nevykazuje takové finanční výsledky jako firma A. Na respondentovi je, aby rozhodl, která z těchto firem bude mít lepší skóring. Výsledky jsou zobrazeny v grafu č. 24.

Graf č. 24: Výsledky otázky č. 4

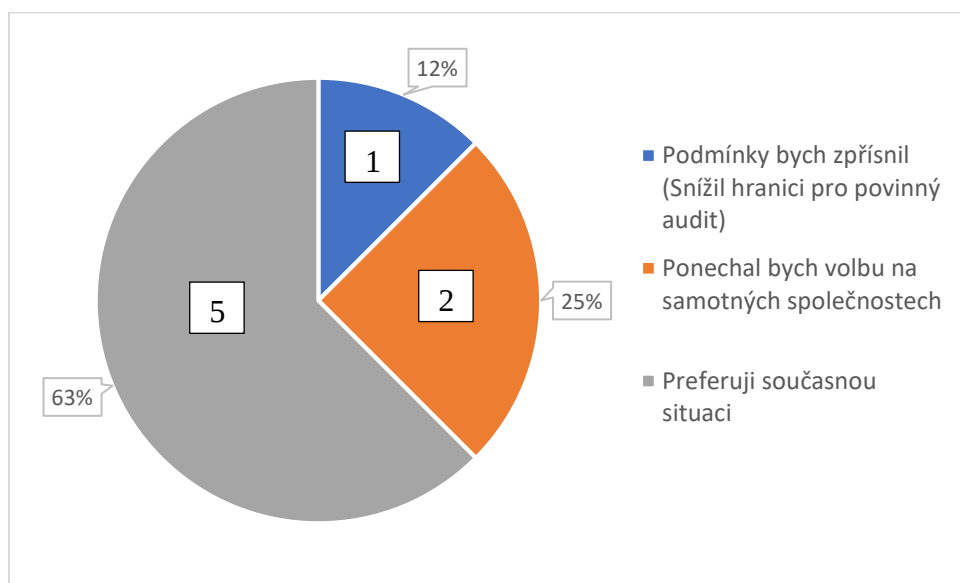

Zdroj: Vlastní zpracování

V grafu č. 24 všichni respondenti uvedli, že v tomto případě nelze tak jednoduše rozhodnout. Možná se jim jevila otázka nejasná, možná opravdu nejde rozhodnout pouze na základě dvou informací nebo respondenti nechtěli uvádět ukvapené názory.

V poslední otázce jsme se respondentů ptali, zda jako zástupci banky, jsou spokojeni s momentálním nastavením zákonné povinnosti pro audit. Výsledky jsou zachyceny v grafu č. 25.

Graf č. 25: Preferujete momentální nastavení povinnosti statutárního auditu u SME?

Zdroj: Vlastní zpracování

Většina zástupců ze strany bank preferuje momentální nastavení zákonné povinnosti auditu, tedy především souhlasí s volbou hranice pro povinnost auditu, viz výsledky v grafu č. 25. Toto naplno nekoresponduje s odpověďmi z prvních dvou otázek, jelikož v nich většina respondentů uvedla, že by auditované výkazy po firmě nepožadovala. A tím pádem není důvod pro určení hranice na úrovni malých firem, alespoň z pohledu banky. Nebo respondenti se na otázku dívali z širšího pohledu, než je pohled banky, a vyhodnotili se, že je současné nastavení povinnosti auditu správné. 2 respondenti uvedli, že by nechali na samotných společnostech, aby si určovaly, zda budou poptávat audit. Tedy neexistovala by hranice, která by určovala, kdy budou společnosti audit poptávat. Podobně jako je to nastavené v USA. A jeden z respondentů by kritéria pro povinnost auditu ještě zpřísnil, tedy nastavil by hranici například na úrovni mikro podniků.

5.3 Shrnutí

Vzorek obsahoval 8 z 15 bank, které poskytují v České republice bankovní úvěry SME. Což je pokrytí celkové populace z 53 %. Na úrovni toho vzorku můžeme konstatovat, že audit v České republice neusnadňuje přístup SME k financování. Všechny banky by poskytly úvěr SME bez ohledu na auditované výkazy. A jen 25 % z našeho vzorku by požadovalo auditované výkazy pro udělení úvěru.

Na druhou stranu, pokud by podnik neměl auditované výkazy, mělo by to vliv na jeho rating/skóring, což by vyústilo ve vyšší úrokovou míru a prodražení úvěru. Toto zjištění by mohl vést k sepsání disertační práce či jiné vědecké práce, která by si mohla vytyčit na cíl zjistit, do jaké míry neauditované výkazy ovlivňují výši úrokové míry u úvěrů a vyčíslit případné úspory, které dosahuje firma, jež audit podstupuje.

6 Závěr

Tato práce se zabývala auditem SME – jeho specifiky a přínosy pro auditované společnosti. Hlavní cílem práce bylo provést dotazníkové šetření mezi SME v České republice a prozkoumat jejich vztah k auditu. Vedlejším cílem práce bylo provést rešerši literatury a zjistit, do jaké míry bylo dané téma zkoumáno, analyzovat jednotlivé práce a syntetizovat závěry z těchto prací. Po rešerši vědecké literatury ve třetí kapitole byl stanoven druhý vedlejší cíl. Jeho předmětem bylo provést dotazníkové šetření mezi bankami v České republice a zjistit, jestli auditované výkazy usnadňují přístup k financování či mají vliv na skóring klienta, potažmo úrokovou míru úvěru.

V první kapitole práce jsme definovali SME a zjistili, jak významné jsou pro fungování jak české, tak evropské ekonomiky. SME zaměstnávají 58 % ze všech zaměstnanců v české ekonomice a ze 47 % se podílely na celkově vytvořené přidané hodnotě v evropské ekonomice od roku 2008. Dále jsme zjistili, že dva ze sedmi nejpálčivějších problémů SME v Evropě je regulace a přístup k financování. Oba tyto problémy souvisí s povinností auditu.

Ve druhé kapitole byl definován audit a jeho podstata. Jedna z definic charakterizovala audit jako posílení důvěry. Dále byly v této kapitole zmíněny malé a střední auditorské praxe (SMP), které audit SME nejčastěji provádí. Okrajově byly zmíněny některé výjimky platné pro SMP při auditování SME. V této kapitole jsme identifikovali hlavní uživatele účetních závěrek soukromých firem. Mezi nejvýznamnější uživatele účetních závěrek můžeme zařadit úvěrové instituce, dodavatele a odběratele a daňový úřad.

Třetí kapitola se zaměřila na vědecké studie ze zemí jako je Velká Británie, USA, Kanada, Severské státy, Austrálie. Ve většině těchto zemích více než 50 % SME poptává nebo by poptávaly audit dobrovolně. Jako nejčastější důvod, proč firmy poptávají audit dobrovolně, bylo v těchto studiích identifikováno zadlužení. Firmy, které mají na svých rozvahách určitou míru dluhu budou audit poptávat pravděpodobněji než firmy bez dluhu. Velikost firem byla identifikována jako další determinant. Čím se firmy stávají větší a komplexnější, tím pravděpodobněji budou audit poptávat dobrovolně. Mezi další faktory dobrovolné poptávky můžeme zařadit složení vedení společnosti a strukturu řízení.

Jako hlavní obecný přínos auditu jsme identifikovali zvýšení důvěry mezi podnikem a jeho interním a externím prostředím. Mezi ekonomické přínosy auditu můžeme zařadit snadnější přístup k financování či dosažení nižších nákladů na financování. Firmy s auditovanými výkazy obdržely lepší skóring a dosahovaly nižších úrokových sazeb než firmy s neauditovanými výkazy. V literatuře byly objeveny i dvě studie, které vztah mezi auditovanými výkazy a lepším skóringem nepotvrdily.

Dále jsme zjistili, že firmy, které podstupují audit mívají menší počet chyb ve svých účetních výkazech, což může hrát značnou roli při komunikaci s potencionálními investory či regulátory. Audit může fungovat i jako kontrolní opatření, které předchází nebo může zabránit podvodům ve firmě. Firmy, které podstupují audit, mohou také snadněji dosáhnout na neauditní služby poskytované auditorem.

Ve čtvrté kapitole bylo analyzované dotazníkové šetření, které bylo provedeno na vzorku 127 firem. Dotazníku se zúčastnilo 119 SME a 8 velkých podniků. Zjistili jsme, že malé a střední podniky nemají takový přístup nebo zájem o bankovní financování jako střední nebo velké firmy.

Ze vzorku 127 firem, jich 77 má zákonnou povinnost poptávat audit. Pokud by těchto 77 firem dostalo na výběr, zda audit poptávat nebo ne, 51 % by se jich rozhodlo audit nepoptávat. Jako hlavní důvod podniky nejčastěji uváděly nedostatečnou přidanou hodnotu auditu. Z toho vyplývá, že u této poloviny firem náklady (explicitní i implicitní) převyšují přínosy a pro tyto firmy je audit především zákonná povinnost než služba.

Hlavní důvod, proč by druhá polovina firem se zákonnou povinností poptávala audit dobrovolně, je poskytnutí jistoty o správnosti účetnictví. Jako druhý nejčastější důvod podniky uváděly zvýšení důvěry mezi všemi zúčastněnými stranami v podnikatelském prostředí.

Ochota poptávat audit dobrovolně se v našem dotazníku neměnila s velikostí firem. Tento výsledek není v souladu se závěry z kapitoly tři. Výsledek může být ovlivněn velkým zastoupením středních firem.

Dále jsme zkoumali, zda na ochotu firem poptávat audit dobrovolně, má vliv čerpání bankovního úvěru. Firmy, které čerpají bankovní financování, by podstupovaly audit pravděpodobněji než firmy, které bankovní financování nečerpají. Podniky, které mají jednoho vlastníka mají stejnou ochotu poptávat audit jako firmy, které mají více než jednoho vlastníka.

Firmy, které se vnímají jako rodinné, by audit poptávaly méně pravděpodobněji než firmy, které se takto nevnímají.

Vzorek obsahoval i 7 firem, které již dnes poptávají audit bez zákonné povinnosti. Tyto firmy poptávají audit dobrovolně především kvůli jistotě o správnosti účetnictví.

Pokud bychom daly všem firmám v dotazníku možnost dobrovolně se rozhodnout, zda budou poptávat audit nebo ne, 65 % podniků by se rozhodlo audit nepoptávat.

Firmy se většinou shodly, že audit zvyšuje důvěryhodnost účetních informací a poskytuje kontrolu účetnictví. Firmy také souhlasí, že audit zvyšuje důvěru v podniku. Podniky se neutrálně staví k tvrzení, že audit chrání firmu před podvody a usnadňuje přístup k financování. Většina firem po auditorovi nepoptává neauditní služby. Pokud nějaký typ neauditní služby poptává, jedná se o daňové poradenství.

V páté kapitole bylo zasláno dotazníkové šetření 15 bankám v České republice, které poskytují bankovní úvěry SME. Na dotazník reagovalo 8 bank. Na úrovni toho vzorku můžeme konstatovat, že audit v České republice neusnadňuje přístup SME k financování. Všechny banky by poskytly úvěr SME bez ohledu na auditované výkazy. A jen 25 % z našeho vzorku by požadovalo auditované výkazy pro udělení úvěru. Na druhou stranu, pokud by podnik neměl auditované výkazy, mělo by to vliv na jeho rating/skóring, což by vyústilo ve vyšší úrokovou míru a prodražení úvěru.

Na úrovni zkoumané populace můžeme konstatovat, že, většina SME v České republice audit vnímá především jako povinnost než službu, která jím přináší přidanou hodnotu. Česká republika je také pod světovým průměrem v ochotě poptávat audit dobrovolně. Hlavní přínosy auditu pro SME v České republice jsou ověření správnosti účetnictví, zvýšení důvěry v rámci podnikatelského prostředí firmy a možnost, jak si snížit úrokovou sazbu u bankovního úvěru.

7 Bibliografie

ABDEL-KHALIK, A., 1993. Why Do Private Companies Demand Auditing? A Case for Organizational Loss of Control. *Journal of Accounting, Auditing & Finance* [online]. **8**(1), 31-52 [cit. 2019-03-31]. DOI: 10.1177/0148558X9300800103. ISSN 0148-558X. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0148558X9300800103>

ALLEE, Kristian a Teri YOHN, 2009. The Demand for Financial Statements in an Unregulated Environment: An Examination of the Production and Use of Financial Statements by Privately Held Small Businesses. *The Accounting Review* [online]. **84**(1), 1-25 [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.2308/accr.2009.84.1.1. ISSN 0001-4826. Dostupné z: <http://aaajournals.org/doi/10.2308/accr.2009.84.1.1>

Annual Report on European SMEs, 2018. *SME Performance Review* [online]. **2017**, 174 [cit. 2019-03-15]. DOI: 10.2873/248745. Dostupné z: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_cs

BEATTIE, Vivien, Stella FEARNLEY a Richard BRANDT, 2000. Behind the Audit Report: A Descriptive Study of Discussions and Negotiations Between Auditors and Directors. *International Journal of Auditing* [online]. **4**(2), 177-202 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.1111/1099-1123.00312. ISSN 1090-6738. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/1099-1123.00312>

BLACKWELL, David, Thomas NOLAND a Drew WINTERS, 1998. The Value of Auditor Assurance: Evidence from Loan Pricing. *Journal of Accounting Research* [online]. **36**(1) [cit. 2019-03-27]. DOI: 10.2307/2491320. ISSN 00218456. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/2491320?origin=crossref>

CAREY, Peter, Roger SIMNETT a George TANEWSKI, 2000. *Voluntary Demand for Internal and External Auditing by Family Businesses* [online]. **19**(), 37-51 [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.2308/aud.2000.19.supplement.37. ISSN 0278-0380. Dostupné z: <http://www.atypon-link.com/AAA/doi/abs/10.2308/aud.2000.19.supplement.37>

CASSAR, GAVIN, 2011. Discussion of The Value of Financial Statement Verification in Debt Financing: Evidence from Private U.S. Firms. *Journal of Accounting Research* [online]. **49**(2),

507-528 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.1111/j.1475-679X.2011.00412.x. ISSN 00218456. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1475-679X.2011.00412.x>

CASSAR, Gavin a Christopher ITTNER, 2008. Initial Retention of External Accountants in Startup Ventures. *SSRN Electronic Journal* [online]. **2008**(182 [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.2139/ssrn.1320697. ISSN 1556-5068. Dostupné z: <http://www.ssrn.com/abstract=1320697>

CASSAR, Gavin, Christopher ITTNER a Ken CAVALLUZZO, 2015. Alternative information sources and information asymmetry reduction: Evidence from small business debt. *Journal of Accounting and Economics* [online]. **59**(2-3), 242-263 [cit. 2019-03-27]. DOI: 10.1016/j.jacceco.2014.08.003. ISSN 01654101. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0165410114000445>

CLATWORTHY, Mark a Michael PEEL, 2013. The impact of voluntary audit and governance characteristics on accounting errors in private companies. *Journal of Accounting and Public Policy* [online]. **32**(3), 1-25 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.1016/j.jaccpubpol.2013.02.005. ISSN 02784254. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0278425413000069>

COLLIS, Jill, 2004. *Accounting and Business Research* [online]. **34**(2) [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.1080/00014788.2004.9729955. ISSN 0001-4788.

COLLIS, Jill, 2012. Determinants of voluntary audit and voluntary full accounts in micro- and non-micro small companies in the UK. *Accounting and Business Research*. **42**(4), 441-468. DOI: 10.1080/00014788.2012.667969. ISSN 0001-4788. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00014788.2012.667969>

DEDMAN, Elisabeth a Asad KAUSAR, 2012. The impact of voluntary audit on credit ratings: evidence from UK private firms. *Accounting and Business Research* [online]. **42**(4), 397-418 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.1080/00014788.2012.653761. ISSN 0001-4788. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00014788.2012.653761>

DEDMAN, Elisabeth, Asad KAUSAR a Clive LENNOX, 2013a. The Demand for Audit in Private Firms: Recent Large-Sample Evidence from the UK. *European Accounting Review*. **23**(1), 1-23. DOI: 10.1080/09638180.2013.776298. ISSN 0963-8180. Dostupné také z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09638180.2013.776298>

DEDMAN, Elisabeth, Asad KAUSAR a Clive LENNOX, 2013b. The Demand for Audit in Private Firms: Recent Large-Sample Evidence from the UK. *European Accounting Review* [online]. **23**(1), 1-23 [cit. 2019-03-25]. DOI: 10.1080/09638180.2013.776298. ISSN 0963-8180. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09638180.2013.776298>

DEDMAN, Elisabeth, Asad KAUSAR a Clive LENNOX, 2013c. The Demand for Audit in Private Firms: Recent Large-Sample Evidence from the UK. *European Accounting Review* [online]. **23**(1), 1-23 [cit. 2019-03-25]. DOI: 10.1080/09638180.2013.776298. ISSN 0963-8180. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09638180.2013.776298>

DEDMAN, Elisabeth, Asad KAUSAR a Clive LENNOX, 2013d. The Demand for Audit in Private Firms: Recent Large-Sample Evidence from the UK. *European Accounting Review* [online]. **23**(1), 1-23 [cit. 2019-03-25]. DOI: 10.1080/09638180.2013.776298. ISSN 0963-8180. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09638180.2013.776298>

DEDMAN, Elisabeth, Asad KAUSAR a Clive LENNOX, 2013e. The Demand for Audit in Private Firms: Recent Large-Sample Evidence from the UK. *European Accounting Review* [online]. **23**(1), 1-23 [cit. 2019-03-25]. DOI: 10.1080/09638180.2013.776298. ISSN 0963-8180. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09638180.2013.776298>

DOWNING, Jeff a John LANGLI, 2018. Audit exemptions and compliance with tax and accounting regulations. *Accounting and Business Research* [online]. **49**(1), 28-67 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.1080/00014788.2018.1442707. ISSN 0001-4788. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00014788.2018.1442707>

DUBSKÝ, Jaroslav, 2014a. *Auditor: Malé a střední podniky a auditorské praxe* [online]. **2014**(4) [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3049/casopis-auditor-c-4-2014.pdf>

DUBSKÝ, Jaroslav, 2014b. Malé a střední podniky a auditorské praxe. *Auditor* [online]. **2014**(4), 3 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3049/casopis-auditor-c-4-2014.pdf>

EILIFSEN, Aasmund, W. KNECHEL a Philip WALLAGE, 2001. Application of the Business Risk Audit Model: A Field Study. *Accounting Horizons* [online]. **15**(3), 193-207 [cit. 2019-03-

26]. DOI: 10.2308/acch.2001.15.3.193. ISSN 0888-7993. Dostupné z: <http://aaajournals.org/doi/10.2308/acch.2001.15.3.193>

FEE: The future of audit and assurance, 2016. *FEE* [online]. FEE, **2016**, 16 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/1601_Future_of_audit_and_assurance.pdf

FONTAINE, Richard a Claude PILOTE, 2012. Clients' Preferred Relationship Approach with their Financial Statement Auditor. *Current Issues in Auditing* [online]. **6**(1), 1-6 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.2308/cia-50116. ISSN 1936-1270. Dostupné z: <http://aaajournals.org/doi/10.2308/cia-50116>

FRANCIS, JERE, INDER KHURANA, XIUMIN MARTIN a RAYNOLDE PEREIRA, 2011. The Relative Importance of Firm Incentives versus Country Factors in the Demand for Assurance Services by Private Entities*. *Contemporary Accounting Research* [online]. **28**(2), 487-516 [cit. 2019-03-28]. DOI: 10.1111/j.1911-3846.2010.01053.x. ISSN 08239150. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1911-3846.2010.01053.x>

HÝBLOVÁ, Eva, 2017. *Účetní výkaznictví malých a středních podniků*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8755-2.

KAUSAR, Asad, Nemit SHROFF a Hal WHITE, 2016. Real effects of the audit choice. *Journal of Accounting and Economics* [online]. **62**(1), 157-181 [cit. 2019-03-27]. DOI: 10.1016/j.jacceco.2015.10.001. ISSN 01654101. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0165410115000683>

KIM, Jeong-Bon, Dan SIMUNIC, Michael STEIN a CHEONG YI, 2011. Voluntary Audits and the Cost of Debt Capital for Privately Held Firms: Korean Evidence*. *Contemporary Accounting Research* [online]. **28**(2), 585-615 [cit. 2019-03-27]. DOI: 10.1111/j.1911-3846.2010.01054.x. ISSN 08239150. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1911-3846.2010.01054.x>

Komora auditorů České republiky: Poslání a smysl auditu, 2019. *Komora auditorů České republiky* [online]. Praha: Komora auditorů České republiky [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/poslani-a-smysl-audit>

LANGLI, John, 2015. Evaluation of a change in the Norwegian legislation: The effects of making audit voluntary for small firms. *BI Norwegian Business School* [online]. Oslo [cit. 2019-03-26]. Dostupné z:

[http://home.bi.no/john.c.langli/paper/Langli%20_2015.03.28_Evaluation_report_English_Summary\(28p\).pdf](http://home.bi.no/john.c.langli/paper/Langli%20_2015.03.28_Evaluation_report_English_Summary(28p).pdf)

LENNOX, Clive a Jeffrey PITTMAN, 2011. Voluntary Audits versus Mandatory Audits. *The Accounting Review* [online]. **86**(5), 1655-1678 [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.2308/accr-10098. ISSN 0001-4826. Dostupné z: <http://aaajournals.org/doi/10.2308/accr-10098>

LISOWSKY, Petro, 2016. *Accounting Choices and Capital Allocation: Evidence from Large Private U.S. Firms* [online]. 71 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/e5eb/b1d68b7fd22c9879088c55a8a857221787b5.pdf>

LIU, Siming a Len SKERRATT, 2018. Earnings quality across different reporting regimes. *Journal of Applied Accounting Research* [online]. **19**(1), 2-19 [cit. 2019-03-25]. DOI: 10.1108/JAAR-02-2015-0009. ISSN 0967-5426. Dostupné z: <http://www.emeraldinsight.com/doi/10.1108/JAAR-02-2015-0009>

MINNIS, MICHAEL, 2011. The Value of Financial Statement Verification in Debt Financing: Evidence from Private U.S. Firms. *Journal of Accounting Research* [online]. **49**(2), 457-506 [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.1111/j.1475-679X.2011.00411.x. ISSN 00218456. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1475-679X.2011.00411.x>

MINNIS, Michael a Nemit SHROFF, 2017. Why regulate private firm disclosure and auditing?. *Accounting and Business Research* [online]. **47**(5), 473-502 [cit. 2019-03-25]. DOI: 10.1080/00014788.2017.1303962. ISSN 0001-4788. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00014788.2017.1303962>

MÜLLEROVÁ, Libuše, 2013. *Auditing pro manažery, aneb, Proč a jak se ověřuje účetní závěrka*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-988-3.

NIEMI, Lasse, Juha KINNUNEN, Hannu OJALA a Pontus TROBERG, 2012. Drivers of voluntary audit in Finland: to be or not to be audited?. *Accounting and Business Research* [online]. **42**(2), 169-196 [cit. 2019-03-23]. DOI: 10.1080/00014788.2012.653742. ISSN 0001-4788. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00014788.2012.653742>

OSOUCH, Marek, 2018. *IDnes.cz: Rodinné firmy jsou páteří ekonomiky, říká oceněný výrobce školních tabulí* [online]. **2018** [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/rozhovor-libor-kozousek-vms-vision-vyroba-tabuli-rodinna-firma-roku-boskovice.A181207_444039_brno-zpravy_mos1

PETERSEN, Mitchell a Raghuram RAJAN, 1994. The Benefits of Lending Relationships: Evidence from Small Business Data. *The Journal of Finance* [online]. **49**(1) [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.2307/2329133. ISSN 00221082. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2329133?origin=crossref>

PKF: Doing business in the U.S., 2017. *Pkfboston* [online]. Boston [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.pkfboston.com/media/771386/pkf-doing-business-in-us.pdf>

PORTER, Brenda, Jon SIMON a David HATHERLY, 2014. *Principles of external auditing*. Fourth Edition. Chichester, West Sussex, UK: Wiley. ISBN 978-0-470-97445-2.

QUICK, Chris, 2006. Audit aftershock. *Accountancy Daily* [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.accountancydaily.co/audit-aftershock>

RENNIE, Morina, David SENKOW, Richard RENNIE a Jonathan WONG, 2003. DEREGULATION OF THE PRIVATE CORPORATION AUDIT IN CANADA: JUSTIFICATION, LOBBYING, AND OUTCOMES. *Research in Accounting Regulation* [online]. **16**, 227-241 [cit. 2019-03-31]. DOI: 10.1016/S1052-0457(02)16014-0. ISSN 10520457. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1052045702160140>

SENKOW, David, Morina RENNIE, Richard RENNIE a Jonathan WONG, 2001. *The Audit Retention Decision in the Face of Deregulation: Evidence from Large Private Canadian Corporations* [online]. **20**(2), 101-113 [cit. 2019-03-24]. DOI: 10.2308/aud.2001.20.2.101. ISSN 0278-0380. Dostupné z: <http://aaajournals.org/doi/10.2308/aud.2001.20.2.101>

SCHRÁNIL, Pavel a Josef TVRDOŇ, 2010. *Externí a interní auditing*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. Eupress. ISBN 978-80-7408-042-5.

SMĚLÝ, Jiří, 2014. SME/SMP v mezinárodních předpisech v oblasti řízení kvality a auditu. *Auditor* [online]. **2014**(4), 3 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3049/casopis-auditor-c-4-2014.pdf>

STIRSKÝ, Daniel, 2014. Audit malých podniků: Na co bychom neměli zapomenout, abychom neskončili jako auditor Bernis. *Auditor* [online]. **2014**(4), 5 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3049/casopis-auditor-c-4-2014.pdf>

SUNDGREN, Stefan a Tobias SVANSTRÖM, 2014. Auditor-in-Charge Characteristics and Going-concern Reporting. *Contemporary Accounting Research* [online]. **31**(2), 531-550 [cit. 2019-03-31]. DOI: 10.1111/1911-3846.12035. ISSN 08239150. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/1911-3846.12035>

SVANSTRÖM, Tobias, 2013. Non-audit Services and Audit Quality: Evidence from Private Firms. *European Accounting Review* [online]. **22**(2), 337-366 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.1080/09638180.2012.706398. ISSN 0963-8180. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09638180.2012.706398>

THOMPSON, Paul, 2014. What is the Future for Assurance and Small Business?. *IFAC* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.ifac.org/global-knowledge-gateway/audit-assurance/discussion/what-future-assurance-and-small-business>

VAN TENDELOO, Brenda a Ann VANSTRAELEN, 2011. Earnings Management and Audit Quality in Europe: Evidence from the Private Client Segment Market. *European Accounting Review* [online]. **17**(3), 447-469 [cit. 2019-03-26]. DOI: 10.1080/09638180802016684. ISSN 0963-8180. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09638180802016684>

VANSTRAELEN, Ann a Caren SCHELLEMAN, 2017. Auditing private companies: what do we know?. *Accounting and Business Research* [online]. **47**(5), 565-584 [cit. 2019-03-20]. DOI: 10.1080/00014788.2017.1314104. ISSN 0001-4788. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00014788.2017.1314104>

VEBER, Jaromír a Jitka SRPOVÁ, 2012. *Podnikání malé a střední firmy*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4520-6.

ZAPLETALOVÁ, Šárka, 2015. *Podnikání malých a středních podniků na mezinárodních trzích*. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-87865-16-3.

ZPRÁVA O VÝVOJI MALÉHO A STŘEDNÍHO PODNIKÁNÍ A JEHO PODPOŘE V ROCE 2017, 2017. *Ministerstvo práce a obchodu* [online]. Praha: MPO [cit. 2019-03-08]. Dostupné

z: https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/male-a-stredni-podnikani/studie-a-strategicke-dokumenty/2018/10/Zprava_MSP_2017.pdf

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet malých a středních podniků mezi lety 2012-2017	12
Graf č. 2: Počet zaměstnanců v SME	13
Graf č. 3: Nejnaléhavější problémy malých a středních podniků EU-28 v roce 2017 (četnost)	14
Graf č. 4: Kategorie firem, které se zúčastnily dotazníku	41
Graf č. 5: Čerpáte bankovní úvěr?	42
Graf č. 6: Rodinná firma či nikoliv	44
Graf č. 7: Podstupujete audit z důvodu zákonné povinnosti?	45
Graf č. 8 Poptávali byste audit bez zákonné povinnosti?	46
Graf č. 9: Vztah mezi bankovním financováním a dobrovolnou poptávkou po auditu	47
Graf č. 10: Vliv počtu vlastníků na dobrovolnou poptávku po auditu	48
Graf č. 11: Rodinné firmy a dobrovolná poptávka po auditu.....	49
Graf č. 12: Důvody, proč by podniky přestaly poptávat audit (Vzorek 39 firem)	50
Graf č. 13: Z jakých důvodů byste audit poptávaly dobrovolně? (Vzorek 38 firem)	51
Graf č. 14: Podniky bez zákonné povinnosti poptávat audit.....	53
Graf č. 15: Poptáváte audit dobrovolně?	53
Graf č. 16: Důvody dobrovolné poptávky po auditu.....	54
Graf č. 17: Souhrn skutečné poptávky po auditu v případě dobrovolnosti	56
Graf č. 18: Tvrzení a četnosti odpovědí	58
Graf č. 19: Poptávka po neauditních službách	59
Graf č. 20: Typy poptávaných neauditních služeb	60
Graf č. 21: Poskytli byste podniku financování, pokud by neměl auditované výkazy?.....	67

Graf č. 22: Vyžadovali byste po společnosti, která doposud neměla auditované výkazy, aby statutární audit podstoupila po udělení úvěru?.....	68
Graf č. 23: Pokud by firma neměla auditované výkazy, zhoršil by tento fakt automaticky skóring/rating klienta?	69
Graf č. 24: Výsledky otázky č. 4	70
Graf č. 25: Preferujete momentální nastavení povinnosti statutárního auditu u SME?	70

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Dělení podniku podle velikosti dle doporučení Komise 2003/361/EC.....	11
Tabulka č. 2: Klasifikace podniků dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví	11
Tabulka č. 3: Podíl SME na změnách v přidané hodnotě a zaměstnanosti od roku 2008 do roku 2017 v EU.....	14
Tabulka č. 4: Bankovní úvěr a velikost firem	42
Tabulka č. 5: Čerpáte jiný typ externího financování	43
Tabulka č. 6: Vlastnická struktura firem	44
Tabulka č. 7: Velikost firmy a dobrovolná poptávka po auditu	46
Tabulka č. 8: Velikost firem a důvod dobrovolné poptávky po auditu	52
Tabulka č. 9: Důvody firem, které dobrovolně nepoptávají audit.....	55
Tabulka č. 10: Modus a medián jednotlivých tvrzení	56

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Hlavní rysy finančního auditu.....	17
--	----

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník pro banky

Otázka č. 1: Poskytl byste podniku financování, pokud by neměl auditované výkazy?

Otázka č. 2: Vyžadovali byste po společnosti, která doposud neměla auditované výkazy, aby statutární audit podstoupila po udělení úvěru?

Otázka č. 3: Pokud by firma neměla auditované výkazy, zhoršil by tento fakt automaticky scoring/rating klienta?

Otázka č. 4: Jsou dvě velmi podobné firmy, firma A má vyšší zisk před zdaněním než firma B, ale firma A nemá auditované výkazy na rozdíl od firmy B, která auditované výkazy má. Rozhodněte:

- a) A by měla lepší rating
- b) B měla lepší rating
- c) Nedokážu rozhodnout

Otázka č. 5: Preferujete momentální nastavení povinnosti statutárního auditu?

Příloha č. 2: Dotazník pro SME

Otázka č.1: Velikost obrátu za rok 2018, případně 2017 (v milionech korun)

Otázka č.2: Počet zaměstnanců za rok 2018, případně 2017

Otázka č. 3: Velikost aktiv za rok 2018, případně 2017 (v milionech korun)

Otázka č. 4: Čerpáte bankovní úvěr?

Otázka č. 5: Čerpáte jiný typ externího financování?

Otázka č. 6: Kolik majitelů společnost má?

Otázka č. 7: Označili byste podnik jako rodinný podnik?

Otázka č. 8: Podstupujete audit účetní závěrky z důvodu zákonné povinnosti?

Otázka č. 9: Poptávali byste audit účetní závěrky, pokud byste neměli zákonnou povinnost?

Otázka č. 10: Poptáváte audit dobrovolně?

Otázka č. 11: Z jakých důvodů poptáváte/byste poptávali audit dobrovolně?

Otázka č. 12: Proč byste audit nepoptávali dobrovolně/ proč audit nepoptáváte dobrovolně?

Otázka č. 13: O následujících tvrzeních rozhodněte, jak moc s nimi souhlasíte (1 – silně nesouhlasím, 5 – silně souhlasím)

- Audit poskytuje kontrolu účetnictví
- Audit pomáhá chránit před podvody
- Audit zvyšuje důvěryhodnost účetních informací
- Audit usnadňuje přístup k financování
- Audit zvyšuje důvěru v podniku

Otázka č. 14: Poptáváte po auditorovi i jiné služby než auditní?

Otázka č. 15: Jaké neauditní služby poptáváte?

Otázka č. 16: V čem vidíte hlavní přínos auditu? (Uveďte 1-5 přínosů)